

ABORTTI

SARJASSA OVAT ILMESTYNEET

- Jaakko Okker (toim.): Praha 21. 8. 1968 (lm)
Marti Valkonen (toim.): Everstien Kreikka
Göran Palm: En yritä tehdä oikeutta, 4. painos
Lars Ullerstam: Sukupuoliset vähemmistöt
Katarina Eskola (toim.): Miesten maailman nurjat lait, 3. painos
Johan von Bonsdorff (toim.): Black Power. Mustan USA:n nousu,
3. painos
Esko Pirinen (toim.): Valkoisen vallan Afrikka, 2. painos
Jarkko Sauli (toim.): Vankilasta
Seppo Oikonen (toim.): Aseistakieltäytyjät, 2. painos
Peter von Bagh: Elävältä haudatut kuvat
Christer Kihlman: Mistä minä tiedän, 2. painos
Terho Pursiainen: Uusin testamentti, 7. painos
Johan von Bonsdorff: Latinalainen Amerikka, 3. painos
Gunila Ambjörnsön — Tuula Ikonen — Kari Vaijärvi:
Kulttuuririkkaa lapsille, 2. painos
Jukka Pakkanen (toim.): Minne kukat kadonneet, 3. painos
Jyrki Tala (toim.): Kantajana kansalainen, 2. painos
Kari Huttunen — Gunni Nordström-Holm: Mustalaiselämää
Kari Tapiola: Prahan vuodenaajat
Ho Tsi-minh: Poliittisen vangin runot, 3. painos
Pentti Laine (toim.): Siviilivastarinta
Leena Maunula (toim.): Alas auton pakkovalta, 2. painos
Simo Knuutila (toim.): Taivaan merkit
Pertti Joenniemi — Pentti Kaaretsalo: Suomi ja aseidenriisunta
Raija Alho (toim.): Itsemurha
Heikki Karapuu (toim.): Harvojen rasavalta
Erkki Tuomioja: Öljypeli
John H. Davis: Arabit vastaan Israel
Göran Palm: Mitä voimme tehdä?
Harry Magdoff: Imperialismin aikakausi
Lev Trotski: Jatkuva vallankumous
Matti Rossi: Väkivallan vuosi
Kari Tapiola (toim.): Yhteiseen Eurooppaan
Ritva-Liisa Sumu: Abortti

SEURAAVINA ILMESTYVÄT

- Kimmo Kevätsalo (toim.): Ammattiyhdistysliike
Jan Myrdal: Sanankäyttöä
Baran — Sweezy: Monopolipääoma
Bakteriologiset, kemialliset ja ydintaisteluvälineet
Gorz: Sosialismi ja työväenliike

RITVA-LIISA SUMU

Abortti

250:n suomalaisnaisen kokemukset
vastentahtoisista raskauksista,
abortista ja sterilisaatiosta

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI • HELSINKI

HUUTOMERKKI-SARJAN TOIMITUSKUNTA

Johan von Bonsdorff, Katarina Eskola, Risto Hannula, Pertti Hynynen,
Risto Jaakkola, Kimmo Kevätsalo, Heikki Kääriäinen, Kalevi Suomea,
Ingmar Svedberg, Ilkka Taipale, Kari Tapiola.

© 1970 by Tammi, Helsinki

Helsinki 1970, KK:n kirjapaino

Sisällys

Laiton abortti	9
Vastentahtoinen raskaus, keskenmeno ja synnytys	49
Laillinen abortti ja vanha aborttilaki	75
Toteutuuko uusi aborttilaki?	91
Abortin seuraukset	115
Sterilisaatio	133
Entä jos ehkäisymenetelmä pettää?	151
Myös abortti on ehkäistävä ennalta	159
Lukijalle	170
Liite: Yksityiskohtaisia tietoja vastaajista	173
Kirjallisuutta	176

ABORTTI

Mitä mieltä Sinä olet abortista?

Oletko Sinä kokenut ei-toivotun raskauden?

Onko Sinulle tehty abortti? Laitallinen vai laiton?

Onko Sinulta kielletty abortti, vaikka olisit sen halunnut?

Onko Sinulle ehdotettu sterilisaatiota? Miksi?

KERRO KOKEMUKSISTASI — KIRJOITA TAI SOITA

Seksuaalipoliittinen yhdistys tekke tutkimusta abortti-tilanteesta Suomessa. Tätä tutkimusta varten haastatellaan naisia, joille on tehty abortti tai jotka ovat synnyttäneet ei-toivotun lapsen. Jos Sinulla on tällaisia kokemuksia ja haluat kertoa niistä, niin kirjoita kokemuksistasi osoitteella Seksuaalipoliittinen yhdistys, Mannerheimintie 5 C, Helsinki 10, tai soita numeroon 90-652774 (vain maaliskuun 18—31 päivinä klo 10—12 tai 19—21). Nimeä Sinun ei tarvitse sanoa.

Seksuaalipoliittinen yhdistys

Laiton abortti

"Ainoa nainen tuttavapiirissäni jos ei oteta näitä vanhojapiikoja huomioon, jolle ei ole tehty yhtään laitonta keskenmenoa, taitaa olla mun isoäitini. Mutta hänellä olikin sitten 15 lasta."

”Arvoisat sexpolaiset!

On erittäin myönteistä kysyä kerran naisilta itseltäänkin, mitä mieltä he ovat ei-toivotuista raskauksista ja abortista, sillä yleensä näyttää siltä että hyvin harvalla päättävällä henkilöllä on juuri mitään omakohtaista kokemusta näissä asioissa. Voin täydellä syyllä pitää itseäni ainakin jonkinlaisena asiantuntijana, sillä kokemuspiiriini sisältyy synnytyksiä ja neljä aborttia. Ikävää on vain se, etten ole yhtään kertaa voinut edes kuvitella laitontakaan aborttia joltakin kokeneelta enkelintekijältä, vaan minun on täytynyt tehdä kaikki itse. En ole hetkeäkään katunut näistä yhtään. Minun tarvitsee vain kuvitella, millaista elämä olisi jos meillä olisi kahdeksan lasta. Näiden neljänkin kanssa juuri ja juuri tulee toimeen. Mieheni on tavallinen pienipalkkainen työläinen, itse olen kotirouva. Nuorin lapsi on vielä niin pieni, että häntä ei voi yksin jättää kotiin, vanhin on jo koulussa. Apulaista ei kannata pitää, koska en saa mitään hyvinpalkattua työtä ja mitä hyötyä siitä on, jos koko minun palkkani kuitenkin menisi apulaisen palkkaan. Olemme olleet naimisissa 7 vuotta ja ensimmäinen lapsemme syntyi viisi kuukautta häiden jälkeen, toinen syntyi kun ensimmäinen oli 1 v. 4 kk. Asuimme silloin kaupungin lähellä vanhassa talossa, olimme vuokranneet siitä osan. Sinne täytyi kantaa puut ja vedet sekä likavedet taas alas. Vettä meni noin 6—10 ämpärillistä päivässä, kun oli toinen vauva ja toinen vähän suurempi. Talvella täytyi aina ensin lapioida tie kaivolle, että sai vettä.

Kolmannen lapseni jälkeen, hänkin syntyi aika pian, pyysin e-pillereitä neuvolalääkäriltä ja sainkin. Mutta en tiedä oliko hän vähän turhan varovainen vai miksi hän antoi niitä vain 2 kk. kerrallaan. Oli kovin hankalaa käydä joka toinen kuukausi kaupungissa uusimassa reseptiä ja apteekissa. Yritin saada mieheni työmatkallaan kaupunkiin käymään apteekissa, mutta hän olisi kuulemma hävennyt silmät päästään, eikä hän muutenkaan pitänyt koko pillereistä.

Niin sitten kun kolmas lapseni oli 9 kk vanha, huomasin

odottavani neljättä. En ole koskaan elämässäni ollut niin epätoivoinen kuin silloin. Minä ajattelin sitä pitkää talvea etten koskaan pääse pihaa pitemmälle sillä 4 lasta ei saa millään mukaan, kun vanhinkaan ei ole kuin kolme ja puoli vuotias. Kolmas lapseni oli lisäksi sitä lajia, ettei se ollut koskaan tyytyväinen. Hän huusi kaikki yöt läpeensä. Minä olin niin väsynyt, etten jaksanut ajatella muuta kuin että saisin olla edes vähän aikaa rauhassa. En pystynyt ajattelemaan edes sitä että saattaisin itse kuolla, sekin oli samantekevää. Lääkäriltä en aborttia olisi saanut, sen tiesin kun hän oli sanonut että tässä on nämä pillerit, syökää kunnolla niitä älkääkää sitten tulko valittamaan jos toisin käy.

Niin minä sitten kun lapset nukkuivat illalla pistin oven lukkoon, kävin sänkyyn selälleni ja aloin kokeilla erilaisia kapineita. Parhaaksi osoittautui 2½ numeron kudinpuikko se luisti hyvin sisälle ja oli tarpeeksi pitkä. Yöllä kun mieheni tuli töistä minä vuosin verta kuin pistetty sika. Sairaalassa epäiltiin että teko oli tahallinen, mutta en kai minä sitä myöntänyt. Sen jälkeen miehenikin uskoi että pillerit ovat tarpeen. Käytin niitä yhtä mittaa 2 v. Sitten lääkäri suositteli ½ vuoden taukoa. Aloimme käyttää kemiallista vaahtoa ja kondomia, mutta se ei ollut erityisen miellyttävää. Sitten minä olin taas raskaana ja mietin mitä tehdä. Mutta ajattelin että jaksan kyllä sen lapsen tehdä, kun edelliset olivat jo isompia.

Niin syntyi neljäs lapsemme. Sitten tuli se vanha tuttu kierre pillereitä ja vaahtoja ja melkein kaikkia muita välineitä mitä saatavissa oli. Kuitenkin olin taas ½ vuoden päästä raskaana. No kyllähän minä sen osasin järjestää. Kävi vielä niin onnellisesti, ettei tarvinnut edes mennä sairaalaan.

Kolmas juttu oli samanlainen, silloinkin meillä väline petti. Neljäs oli pelkkää huolimattomuutta, lähdimme lomalle ja pillerit jäivät kotiin. Se abortti onnistui huonosti, olin liian kauan kotona ja kun viimein oli pakko mennä sairaalaan, oli veri jo melko vähissä ja joutuivat antamaan verensiirron. Kuitenkin jos taas tulen raskaaksi, teen samoin. En ymmärrä lääkäreitä, jotka väittävät että sairaalassa suoritetun abortin jälkeen saattaa seurata hedelmättömyyttä. Miksi minä olen yhtä hedelmällinen kuin kaniini.

En ymmärrä nykyistä ajattelutapaa, jonka mukaan lapsilukua tulisi rajoittaa mutta kuitenkin kaikki ehkäisyvälineet ja -lääkkeet eivät kuulu sairausvakuutuksen piiriin. Minun nykyiset e-pillerini maksavat noin 6 markkaa, mutta ei aina ole edes sitä rahaa.

Muutenkin olen sitä mieltä, että jos perheen kuukausitulot

ovat 600—700 mk tienoissa, toivottuja raskauksia ei ole ole-massakaan. Minä ainakaan en ole sellaisista kuullut. Minulla ei ole yhtään toivottua lasta, olen vain alistunut ja sanonut, että kyllä kai se siinä menee. Sillä mikään ei ole niin masentavaa kuin se, että lapset ovat aina huonommassa asemassa kuin parempi-osaiset. On turha puhua rakkaudesta joka korvaa niin paljon, ei se enää nykyisin korvaa juuri mitään. Ei se paljoa lohduta koululaista, joka tahtoo Peppi-peruukin koska kaikilla muillakin on, vaikka häntä rakastettaisiin niin vietävästi. Jos meilläkin olisi vain yksi lapsi, olisi paljon helpompaa kaikin puolin. Nyt menee vielä monta vuotta ennen kuin saan nuorimpani kouluikään ja pääsen töihin, siihen saakka tämä on yhtä ja samaa. Olen varma että niin kauan kun todella varmaa ehkäisykeinoja ei ole, on aborttikin helpotus monelle minunkaltaiselleni. Ja jos sitä ei saa laillisesti niin laittomasti sitten. Olin myös valmis sterilointiin, mutta mieheni ei taas sitä hyväksy. On väärin että siihen tarvitaan aviomiehen suostumus. Naisen ruumiista kai on kysymys.”

”Nämä abortit on tapahtuneet aivan muutaman vuoden sisällä. Olen naimisissa ja aina käyttänyt e-välineitä, mutta koska olen jo yli 40-vuotias olen ajatellut että en enää tule raskaaksi. Osaksi tämä on myös rikki menneen kondomin syytä.

Kolmisen vuotta sitten kun tulin raskaaksi menin avioliittoneuvolaan tuonne Väestöliittoon ja pyysin laillista aborttia. Olin silloin 43-vuotias. Sanoin heille, että jos en täältä saa apua niin minun täytyy turvautua laittomaan aborttiin. Mutta sieltä tuli kielteinen vastaus. Vaikka ikää olikin 43 vuotta, terveys ja varallisuus oli esteenä siinä.

Muutaman viikon päästä menin sitten erääseen paikkaan, mistä tiesin saavani apua. Tästä tuli minulle pitkä sairaalareissu. Olin yli kolme viikkoa sairaalassa ja sen jälkeen pitkään sairaalomalla. Se tuli yhteiskunnalle kalliiksi ja kalliiksi minulle itselleni. Siitä minä olenkin katkera, että miksi en voinut saada laillista ja että tämä tuli niin kalliiksi. Mitä varten lääkärit eivät auta silloin kun voisivat auttaa.

Tämä abortintekijä oli nainen. Ammattia en tiedä, ei ollut ainakaan sairaanhoitaja. Hän oli sitä mieltä, että kaikkia täytyy auttaa, ketkä apua tarvitsee. Tämä tehtiin sen abortintekijän kotona ja vähän sen jälkeen menin sairaalaan. Lääkäri oli vähän sellainen, että olet tehnyt väärin. Samoin osastonhoitaja, hän sanoi sillä lailla että hän tuomitsi tämän.

Toisella kertaa en edes kääntynyt avioliittoneuvolaan, kun tiesin etten saa. Eräs tuttavani suoritti tämän minulle, eikä siitä tarvinnut mennä edes sairaalaan.

Itse en ole koskaan katunut näitä. Näin on parempi kuin ottaa vastaan ei-toivottu lapsi. Varsinkin näin vanhana, kun katsoo ettei näissä olosuhteissa voi isoa perhettä viedä eteenpäin. Mutta ilman muuta, kuka haluaa ison perheen ja ottaa siitä vastuun, niin ottaakoon. Mutta minä ainakin tunnen niin suurta vastuuta, että en halua laittaa lapsia liikaa.

Laillinen abortti pitäisi kyllä saada helpommin. Kuitenkin tehdään laiton, jos ei saada. Minulla on paljon tuttavavia, jotka on ensin kääntyneet avioliittoneuvolan puoleen, ja sieltä on tullut aina kielteinen vastaus, mutta aina he ovat tämän tehneet. Siksi minä ajattelen, että kun on se lääkäreiden kokous siellä Väestöliitossa niin sinne pitäisi saada henkilökohtaisesti mennä kuulemaan mitä ne siellä puhuvat. On se omituista, että kun henki on kysymyksessä, niin kuin minulla oli, niin sitten vasta autetaan, kun on pakko auttaa. Sitten ei ole enää kokousta, eikä arvella että autetaanko sitä nyt vai ei. Miksi ei voida auttaa ajoissa."

"Minulle on tehty useampi abortti. Ne on olleet laittomia, vaikka kyllä olen naimisissa. Näistä henkilöistä aina kiertää huhu naisten keskuudessa. Minullakin on ollut kaksi henkilöä. Ensimmäinen oli mies, hän sitten kuoli. Hän oli joskus ollut välskärinä armeijassa ja sen perusteella osasi tehdä näitä temppuja. Hän oli tehnyt näitä jo paljon. Sain tietää hänestä yhden henkilön kautta, jolle tämä oli tehty. Hintakin oli kohtuullinen.

Systeemi oli se, että hänelle piti soittaa kotiin ja hän sitten sanoi ajan milloin voi tulla. Hänellä oli ovi auki valmiina, hän teki sen asunnossaan. Asunto oli kyllä, täytyy sanoa, tällaisen tavallisen työläiskodin asunto. Kyllä se siistiä ja puhdasta oli. Hän teki sen aina niin, että mitään jälkiseurauksia ei koskaan tullut. Hän teki sen niin että pisti semmosen kateeterin, joka kerta samalla tavalla. Se taitaa olla se yleinen taikatempu.

Laillista aborttia kävin kyllä monelta kyselemässä, mutta eväsivät heti. Koska minulla itsellä ei ollut mitään vaikeaa eikä sosiaalinen puoli tullut kysymykseenkään. Mieheni on invalidi ja sortui vielä alkoholismiin. Vaikka kuinka yritin selitellä, että elämä on sellaista kun on, että en voi lapsia aina yöksi rappuun viedä kun hän oli humalassa väkivaltainen. Itse tietysti voin kävellä vaikka yökaudet kadulla, mutta vauvaa ei voi sillä tavalla retuuttaa.

Tässä on vielä sellainen vaikeus, että mieheni on sellainen herkkä henkilö, niin että hän ei erityisen mielellään halunnut käyttää mitään. Vaikka meillä oli aina kaiken maailman ruiskuja sun muita, mutta nekään ei aina tepsiny. Se oli semmoista pelossa elämistä koko ajan. Miehenikin sanoi että olen kylmä kuin kala. Totta kai, kun sitä koko ajan pelkäsi. Eikä koskaan turhaan pelännytkään. Nyt kun olen noita pillereitä vihdoin saanut, elämä on ihan toisenlaista.

Ne toiset abortit tehtiin myös kateederilla. Mutta tämä välskäri kun kuoli, en löytänyt yhtä taitavaa ja tästä jouduin sitten kerran sairaalaan raaputtamaan. Mutta mitään konstia ne ei minulle neuvonu. Minä itse kävin lääkärin luona kysymässä nimen omaan, mitä voisin tehdä. Sanoin että leikatkaa vaikka mitä pois tai tehkää mitä vaan, että ei tulisi enää kun minä en jaksa. Mutta ei hän oikeastaan mitään sanonu siihen. Sitten mä itse sanoin, että voiko tämmöisiin Emkoihin luottaa, niin hän sanoi että käyttäkää nyt niitä. Niin että itse olisin kyllä ollut valmis vaikka sterilisaatioon. Se on hirveä hermopaine juosta tuolla pitkin, ihan kerrjäämässä ja anomassa ja ruikuttamassa. Sekin on vaikeata kun ei voi kellekään puhua. Työpaikalla ei esimerkiksi voi sanoa mitään näistä asioista. Kaikkein suurimmat tuomitsijat on suuressa naislaumassa, toiset naiset itse. Ne jotka ei ole joutuneet näihin tilanteisiin.

Naisen täytyisi kyllä itse saada päättää tästä asiasta. Tietysti jos on avioliitossa, niin täytyy miehenkin ääntä kuunnella. Mutta kyllä tämä on naisen asia, koska suurin osa lapsista varmasti syntyy vahingossa. Jos minulla olisi ollut kunnan mies ja rahaa, niin olisi niitä lapsia saanut tulla vaikka kuinka, kyllä minä heistä pidän. Minusta olisi ollut hauskaa, jos olisi voinut tehdä lapsen sillä tavalla että ajatellaan, että nyt se laitetaan, eikä vahingossa.

Toivottavasti tästä minun kokemuksesta on apua. Juuri siinä mielessä, että tämmöisiltä jotka tähän kierteeseen on aikoinaan joutunu, ei ole oikeastaan koskaan kysytty mitään. Jos jotain on saatu tietää, niin heti on tuomittu.”

”Olen abortista sitä mieltä, että kaikki joilla on halua saada se, pitäisi saada se helpommin. Tietysti tässäkin asiassa on ’siivellä’ kulkijoita, mutta missäpä niitä ei olisi. Moni tosi tarpeessa oleva on jäänyt ilman apua lain tiukkuuden takia.

Kun ensi kerran pyysin sitä kolmannen lapseni jälkeen (lapsi ja vuosi) sanottiin minulle että olen luotu tekemään lapsia. Meillä

ei ollut mitään mukavuuksia, mutta ei heille tullut mieleen jaksanko yksin hoitaa kaikki. Siihen aikaan sairastelin muutenkin. Kun en saanut laillista aborttia, aiheutin sen itse. Se meni oikein hyvin. Samoin kolme seuraavaa, jotka aiheutin parin vuoden sisällä, silloin en pyytänyt muuta kuin sterilisaatiota mutta en saanut.

Kun tulin taas raskaaksi menin Keskussairaalan Naistentautien ylilääkärin yksityisvastaanotolle ja hän oli ensimmäinen inhimillinen lääkäri, joka otti asian tosissaan ja oli sitä mieltä että olin sairas eikä minun olisi tarvinnut saada kolmattakaan. Sitten sain sterilisaatioleikkauksen ja nämä neljä vuotta ovat olleet elämäni onnellisimmat. Olen jaksanut rakastaa lapsia ja miestäni aivan toisella tavalla, käyn työssä sillä yhden työmiehen palkalla ei perheen elatus oikein suju. Kaikki raskaudet olivat siis ei-toivottuja ja olen aina kadehtinut ihmisiä jotka saavat lapset silloin kuin haluavat. Käytimme kyllä ehkäisymenetelmiä mutta mikään ei tehonnut. Mieheni siittiösolut ovat erittäin elinvoimaisia ja minä erittäin herkkä tulemaan raskaaksi."

"Minulle on tehty useita kertoja abortti. Ensimmäisellä kerralla olin ollut puoli vuotta naimisissa ja minulle tehtiin mieheni luvalla laiton abortti. Osasyynä olivat taloudelliset vaikeudet, sillä asuntoa emme saaneet mistään ja minun olisi täytyntä jäädä pois työstä. Sairastin paljon tämän abortin jälkeen mutta sain kuitenkin olla työssä kun kykenin.

Näin meni vuosi ja taas olin raskaana. Asuntoa ei ollut vielä, vaikka kuinka yritimme. Tein taas abortin itse, olinhan saanut hyvän opin siltä eukolta.

Lopulta meitä onnisti, saimme vuokrata hellahuoneen aika edullisesti. Synnytin nyt kaksi lasta peräkkäin. Pieni asunto oli kuitenkin ahdas ja lakkaamatta pelkäsin uutta raskautta. Mikään ehkäisykeino ei meille sopinut tai ei tehonnut. Olen kai niin mahdollottoman hedelmällinen.

Kun nuorin oli 3-vuotias olin taas raskaana. Nytkin suoritin abortin itse. Mitä olisitte tehneet minun sijassani, sillä asuttavanani oli 20 neliön hellahuone, ilman sähköä ja mukavuuksia ja mies oli välillä työtön. Hermoni olivat kertakaikkiaan lopussa. Olisin tarvinnut psykiatrin apua, mutta eivät ne ymmärrä rahattomia naisia. Kärsin ja itkin niin paljon, etten luullut niin paljon itkua maailmaan mahtuvan. Sairaalassakin lääkäri huusi ja raivosi minulle, sillä hän arvasi, että olen itse saattanut abortin aikaan. Minun olivat hermoni repeämässä. En sitten enää seuraavalla kerralla

uskaltanut mennä sairaalaan, vaikka vuoto oli niin kova että luulin kuolevani verenhukkaan. Lopulta vuoto kuitenkin asettui ja parain melko pian. Muuten en mitenkään kipeä ollutkaan.

Koko ikäni olen saanut elää köyhyydessä ja tehdä ylliraskasta työtä, asunut ahtaasti enkä näin ollen haluaisi että lapsia tulee samaan kadotukseen. Jos näistä tiedoista on apua edes yhdelle kärsivälle lähimmäiselle, olen osani tehnyt.”

”Mulle on tehty kolme laitonta aborttia. Eihän niitä laillisesti saa. En minä edes yrittäny laillisesti, oli ilman muuta selvää ettei sitä saa, kun on naimisissa ja noin. Tietysti, jos mulla olisi ollut lääkäri tiedossa, niin totta kai mä olisin ennemmin lääkäriin turvautunut kuin johonkin likaseen mummuun. Kuulin hänestä eräältä kaupustelijalta. Tämä eukko asui kaupungin ulkopuolella pienessä mökissä, ei hänellä muuta ammattia kai ollut kuin tämä.

Tämä tehtiin sitten sellaisella katetrilla. Ensimmäisellä kerralla olin erittäin kipeä, sinne pumpattiin tota etikavettä koska muuten ei alkanut tulla. Siitähän nousi kauhea kuume. Mä olin silloin sairaalassa ja siellä sitten raapattiin. Siellä sairaalassa olin koko yön huuhteluhuoneessa. Jännitin sitä, koska tiesin että jos siellä on se äkänen lääkäri, niin se, jos vähänkin valittaa, lyö hanskat riskiin. Se oli todella kyllä kovaa se. Vaikka mä kuinka yritin olla, silloin alko niin kuin täriseen. Mutta onneksi siinä oli semmonen joka piti kiinni, että pysyi paikallaan. Mitään lääkettä ei annettu eikä nukutettu. Mutta en mä voi sanoa, että muuten olisi huonosti kohdeltu. Tää oli yleinen käytäntö siellä.

Tämä abortintekijä otti silloin kaksisataa. Se oli aika kallista, mutta me oltiin miehen kanssa päätetty että se ei ole hinnasta kiinni.

Kyllä me tämä ehkäisyjuttukin tiedettiin silloin. Mutta se on vähän kakspiippunen juttu. Harva mies sitä mielellään tuota kondomiakin käyttää. Mun mieskin sanoo että se on sama kuin jättäisi temput tekemättä. Näitä e-pillereitä olen kyllä sitten vähän aikaa syönyt, mutta niistä sain ihan kauhean päänsäryn. Varmasti verisuoni katkesi. Siihen ei tehonnut mikään, se oli ihan kauheeta. Se on niitten lääkärienkin kanssa semmonen juttu, että kun ei erikoislääkärin luokse pääse, niin ne on tommosia nuoria. Tämäkin lääkäri kysyi nimenomaan näillä sanoilla: 'No oletteks te niin innostunu niistä pillereistä.' Minä sanoin että en. Minä ajattelin että et sä kumminkaan pysty mulle muutakaan nappula sanomaan. Niin että kaks kertaa olen sitte joutunut sillä eukolla käymään.

Enää en niistä e-pillereistä ole kiinnostunut, olen eronnut ja ikääkin on vähän yli 40 vuotta. Ei ne enää mulle käy, kun ei aikaisemminkaan. Ei tämän ikäisille oikeastaan muuta keinoa olekaan kun toi selibaatti. Sitten tietysti noita rytmiakoja, mitä nyt joskus sattuu. Ei sitä tietysti pitäisi sattuaakaan, kun ei ole naimisisakaan. Mutta kun sitä on vaan ihminen, niin sitä joskus sattuu.”

”Minun mielestä aportti pitäisi olla vapaa kaikille sitä halualle, annettakoon se jokaisen lääkärin päätettäväksi niin että sen saa nopeammaksi eikä sikiön tarvitse päästä niin vanhaksi että sitten tuntisi syyllisyyttä, koska minusta se on pienempi paha, kuin että ei toivottu lapsi joutuu ikänsä siitä kärsimään juuri ihmisten vihan vuoksi, sekä että yksinäisen äidin on suorastaan mahdoton elättää lasta luonaan, yleensä se on annettava muualle hoidettavaksi tai pois, joka on tapahtunut allekirjoittaneellekin.

Laillista aporttia olen hakenut viidennelle lapselle, mutta en saanut, vaikka mies oli juopotteleva, jonka sitten toimitin itse pois, samoin 3 muuta laittomasti henkeni uhalla, eikä näistä silti ole syntynyt lapsettomuutta, jolla pelotellaan, vaan joka olis erittäin tervetullut, myös tätä laillisesti haettua aporttia on *patin* vuoden päästä käyty tiedustelemassa olinko sitten jo toista mieltä, mutta en ollut vaan olin sitä mieltä että olisi pitänyt saada aportti. On naisia jotka ovat erittäin herkkiä tulemaan raskaiksi, yritti nainen vaan vaikka mitä konsteja, myös pessaari ei sopinut allekirjoittaneelle. Sehän on raskauden pelko, ikuinen painajainen avioliitossa niin kauan kun on sukukypsä. Olen ainakin itse tuntenut kuin olisin vankilassa. Sterilisaatiota ei ole ehdotettu enkä ole pyytänyt koska olen tiennyt ettei sitä saa.

Nämä e-pillerit on hyvät, tosin on vielä suuri pulma siinä miten aivan nuoret välttyisivät raskaudelta, kun he eivät saa pillereitä. Nykynuorten avioliittoja katsellessa sääliittää hirveästi niin vaikeeta se on heikon palkan ja asunnottomuuden vuoksi. Sen vuoksi olisi melkein säädettävä laki, että naimisiin ei saisi mennä ennen kuin on asunut yhden vuoden vihkimättä yhdessä, jona aikana ei saisi tulla lasta, tai sosiaaliset olot paremmaksi koska niin surkeita on näiden lasten kohtalo koska vanhemmat riitaantuvat pikemmin köyhyyden vuoksi. Nuoruus, sen pitäisi olla jokaiselle vapauden aika eikä liian aikaisin huolia, näissä lapset joutuvat henkisesti ja ruumiillisesti surkeaan tilaan, koska nykyään äiditkin juopottelevat, eikä niin kuin ennen äidin oli pysyttävä hoitamassa lapsia ja kasvattamassa katkeruutta sitä kohtaan, joka aina oli menossa, niin kuin poikamies ainakin.”

Laittomista aborteista kertoneet vastaajat

Seksuaalipoliittisen yhdistyksen kyselyyn vastasi 64 laitton abortin kokenutta naista. Heille oli tehty yhteensä ainakin 122 tällaista aborttia. ("Ainakin" siksi, että kaikki hiemankin epäselvät vastaukset, joissa abortteja mainittiin olleen "useira" laskettiin vain kahdeksi abortiksi.) Kokeusten perusteella vastaajat voitiin jakaa kolmeen ryhmään. Samaan ryhmään kuuluvien raskauskokemukset olivat eräiltä olennaisilta piirteiltään samantyyppisiä, mutta poikkesivat juuri samojen piirteiden muista ryhmistä. (Tarkemmin liitetaulukossa 3)

Taulukko 1. Vastaajien ryhmittely ja laittomien aborttien määrä

laitton abortin:	laittomia abortteja	vastaajia	abortteja keskimäärin
vakituiset käyttäjät	60 (49 %)	21 (33 %)	2.9
satunnaiset käyttäjät	34 (28 %)	15 (23 %)	2.3
kertakäyttäjät	28 (23 %)	28 (44 %)	1.0
yhteensä	122 (100 %)	64 (100 %)	

Laitton abortin vakituiset käyttäjät

Edellä julkaistut kertomukset ovat abortin vakituisten käyttäjien vastauksia. Jo niistä — niin erilaisia kuin kokeemukset ovatkin — erottuu muutamia tälle ryhmälle ominaisia piirteitä. Tyypillisimmillään he ovat tällaisia:

Perheessä on 2—4 enemmän tai vähemmän suunniteltua lasta. Lapsilukua pidetään riittävänä. Koska ehkäisymenetelmät tiedetään, niitä aletaan käyttää. Ehkäisyvälineen epäluotettavuuden, huolimattoman käytön tai ehkäisyn laiminlyönnin takia (kaikki miehet eivät pidä ehkäisyvälineis-

tä, eivät aina edes e-pillereistä) nainen kuitenkin tulee raskaaksi.

Tilanne on naiselle uusi. Vaikka aikaisemmatkaan lapset eivät ole aina olleet sydämellisesti tervetulleita, heidät on kuitenkin otettu vastaan ilman keskeytysyrityksiä. Tällä kertaa nainen kuitenkin päättää, ettei missään tapauksessa halua enää lisää lapsia. Hän tietää, ettei saa laillista aborttia, onhan hän vasta 25—40-vuotias ja terve. (Ellei tiedä, juoksee lääkäriltä toiselle kunnes tietää.) Yksityissairaalassa suoritettuun aborttiin rahat eivät riitä, joten laitton abortti jää ainoaksi ratkaisuksi.

Nainen kysyy tuttavilta luotettavaa sikiönlähdettäjä ja maksaa keskeytyksestä tavallisimmin 100—200 markkaa. Joskus hän tekee keskeytyksen itse, tuttavien neuvojen mukaan. Sairaalaan ei tarvitse mennä. Paljon riippuu tietysti sikiönlähdettäjän ammattitaidosta tai omasta tottumuksesta, monesti myös uskalluksesta.

Jos nainen vielä rämänkin jälkeen tulee raskaaksi, hän empimättä turvautuu laittomaan aborttiin. Hän ei käänny lääkärin puoleen, koska tietää avunpyynnön turhaksi. Hän on myös oppinut, että varhaisessa vaiheessa suoritettu abortti on helpompi ja turvallisempi. Joskus hän tekee abortin ”varmuuden vuoksi”, heti kun kuukautiset ovat vähänkin myöhässä. Raskauttaan hän ei käy toteamassa edes laboratorionkokeessa, koska tuntee itse alkavan raskauden merkit. Kierre jatkuu, kunnes nainen ohittaa sukukypsän iän tai kunnes hän laittomien aborttien runtelemana on niin heikossa kunnossa että uskaltaa vielä kerran pyytää terveydellisistä syistä laillista aborttia, jonka yhteydessä hänet sitten steriloidaan.

Laittoman abortin satunnaiset käyttäjät

Laittoman abortin satunnaiset käyttäjät poikkeavat vakainaisista käyttäjistä sikäli, että laitton abortti on heille vain yksi

tapa päättää vastentahtoinen raskaus. Muita vaihtoehtoja ovat laillinen abortti tai lapsen synnyttäminen joko avioliiton ulkopuolella, avioliitossa entisten lasten lisäksi tai ns. pakkoavioliitossa. Ennen laittomaan aborttiin päättynyttä raskauttaan heillä kaikilla on ollut vähintään yksi tällainen kokemus vastentahtoisesta raskaudesta.

Tutussa tilanteessa menetellään tutuksi koetulla tavalla: käännytään lääkärin puoleen. Jostain syystä aborttia ei myönnetä. Laiton abortti on ainoa ratkaisu — joko puoskarin tai naisen itsensä tekemänä. Sairaalaan on suhteellisen helppo mennä jälkiseurauksia hoidattamaan, onhan siellä käyty ennenkin näissä ikävissä raskausasioissa.

Ensimmäistä laitonta aborttia seuraa monenlaisia raskauskokemuksia: joko uusi laiton abortti, hylätty keskeytyspyyntö ja lapsi tai aivan laillinen keskeytys. Laittoman abortin vakituisten ja satunnaisten käyttäjien olennaisin ero on siinä sinnikkyudessa ja lannistumattomuudessa, jolla jälkimmäiset jaksavat hakea laillista aborttia.

”Luin lehdistä aborttia koskevia kirjoituksianne, ja koska niissä annettiin lukijoille tilaisuus kertoa kokemuksistaan, kerron omistani.

Kahdeksan vuotta sitten seurustelin pojan kanssa ja huomasin tulleen raskaaksi. Vaikka olin 18-vuotias, en tiennyt kovin paljoa sukupuoliasioista. Kun poika ehdotti ehkäisyvälineiden käyttöä pidin sitä häpeällisenä enkä halunnut käyttää. Olin järkyttynyt raskaudestani ja minulle oli heti selvillä, että en missään tapauksessa synnytä tätä lasta.

Kävin yhden lääkärin luona, hän ei voinut auttaa asiaa. Sitten minulle neuvottiin eräs toinen lääkäri. Koska olin täysin terve hän ei aluksi sanonut voivansa auttaa, mutta sain hänet tajuamaan että abortti on ainoa mahdollisuus. Niin sain abortin.

Kolme vuotta myöhemmin olin naimisissa miehen kanssa, johon tutustuin vasta tämän abortin jälkeen. Rakastin häntä, minulla oli ammatti, naimisiinmenolle ja lastensaannille ei ollut mitään esteitä. Saimmekin kolme lasta neljän vuoden sisällä ihan suunnitelmien mukaan, halusimme nämä koska olemme lapsirakkaita.

Sitten aloimme käyttää ehkäisyvälineitä, lapsia oli mielestämme riittävästi. Mutta kuinka ollakaan, nuorempi poikani oli vasta puolivuotias, kun huomasin jälleen olevani raskaana.

Tämä tapahtui vähän aikaa sitten. Yritin saada abortin, mutta se ei käynyt päinsä. Kävin monien lääkärrien luona, mutta koska olin terve ei minulle myönnetty aborttia. Viimeinen lääkäri jonka luona kävin, sanoi: 'Teillä ei ole mahdollisuutta lailliseen aborttiin.' Sen lääkärin luokse, jolta sain ensimmäisellä kerralla en uskaltanut mennä, koska ajattelin ettei hän toista kertaa anna.

Niin sain tietooni erään osoitteen ja eräs nainen teki minulle sikiönlähdetyksen. Olin seuraavana päivänä hyvin heikkona, vuoto oli runsasta. Olin yksin kotona, ja vaikka puhelin oli viereisessä huoneessa, en päässyt puhelimeen kun pyörriin aina kun nousin ylös. Mieheni oli työmatkalla, mutta onneksi sisareni, jonka hoidossa lapset olivat, hermostui kun en tullut hakemaan lapsia pois. Hänellä oli meille avain, niin hän tuli ja toimitti minut sairaalaan. Kuumetta minulla oli 41 astetta. Sanoin sairaalassa, että minulla on keskenmeno, ei siellä enempää kysely kuin olinko ottanut jotain lääkettä. Minulle annettiin verta monta pulloa, mutta paranin sitten pikkuhiljaa.

Miksi ihmeessä minulle ei nyt voitu myöntää aborttia laillisesti? Minä tiesin itse, että en enää voinut ottaa lisää lapsia — se kolmaskaan ei ollut ollut *ihan* suunniteltu mutta otimme hänet kuitenkin mielellään vastaan. Mutta hän oli syntynyt keisarinleikkauksella ja oli vielä niin pieni, että en siinä tilanteessa jaksanut ottaa vauvaa. Olin silloin vain heikossa kunnossa ja väsynyt.

Ja nyt vaikka olen kokenut laittoman abortin ryhtyisin vieläkin siihen, jos en laillista saisi, sillä en halua lasta, joka saisi kärsiä siitä että syntyisi sopimattomaan aikaan.

Olen kiitollinen siitä että otatte vastaan ihmisten kirjeitä. Toivon, että monet kovia kokeneista kirjoittaisivat teille koska nämä asiat on usein pidettävä salassa, ei niistä voi puhua toisten kanssa, ja pitäisihän voida jollekin puhua vaikeuksistaan, se helpottaisi painetta. En tiedä onko tästä minun kirjoituksestani teille hyötyä, minulle tämä on suuri helpotus. Se mitä yritän sanoa, on että erikoisesti lääkärit yrittäisivät ymmärtää ihmisten vaikeuksia, sillä vaikka keho on terve voivat psyykkiset ja taloudelliset syyt olla voimakkaita, ne olisi asetettava samaan arvoon fyysisten syiden kanssa."

"Minulla on ollut sekä keskenmenoja että lapsia, miten mil-

loinkin. Ensimmäisen abortin sain Väestöliitosta joskus kymmenen vuotta sitten. Minulla oli silloin kaksi lasta ja myöhemmin on tullut vielä kaksi lisää.

Siellä Väestöliitossa on kyllä kertakaikkiaan täysin nurinkurinen asenne. Siellä oli silloin sellainen nainen, psykiatri K. Ilman hänen vaikutustaan en olisi tätä aborttia saanut, sillä se toinen tohtori T. täällä Väestöliitossa on kertakaikkiaan abortin perivihollinen numero 1.

Myös toisella kertaa olin Väestöliitossa, mutta en saanut. Sitten juoksin läpi kaikki lääkärit ja muut paikat, mutta mistään ei tullut apua. Siinäähän tämä raskaus sitten pääsikin pitkälle. Itseni mun oli se sitten tehtävä, tällä kateetrimainingillä, jota tuttavat oli suositellut. Puhkasin tämän kalvon, jotta lapsivesi tuli. Mutta sain kyllä siitä valtavan sydänkohtauksen. Samalla tuli voimakas infektio ja senkka oli 75, niin että olin jotakin 20 päivää sairaalassa. Seuraavan lapsen sitten synnytin, ja sitten onnistuin saamaan vielä laillisen abortin. Näitä laittomia olen muutaman tehnyt.

Silloin ensimmäisellä kerralla kysyin Väestöliitosta myös sterilisaatiota, mutta se psykiatri ei pitänyt sitä tarpeellisena. Hän antoi minulle pessaarin, mutta se nyt oli taas sellainen että koska tuli käytettyä ja koska ei. Se oli niin hankala käytössä. Olen kyllä vähän aikaa sitten saanut kierukan ja siihen olen tyytyväinen. Saa olla näistä asioista siinä mielessä ihan vapaa.

Näitä asioita pitäisi tuoda enemmän päivän valoon. Minulla on tuttavapiirissä tavattomasti surua ja murhetta näiden laittomien aborttien takia. Yhdellä tuttavallani on ollut 11, mutta sitten hän sai sterilisaation. Monilla on ollut jotain 5—6. Ja kaikki laittomia. Se kateetri-menetelmä on hyvin yleinen. Vaikka sitten jos on saatu yksityislääkäreistä tietoa, että joku myöntää, niin niihin on aina turvauduttu. Rahaahan se on kysyny erinäisiä määriä, mutta mitä sitä ei tekis. Mieluummin sitä kuitenkin elää kalliilla hinnalla kuin kuolee halvalla. Se riski on näet aina otettava huomioon, kyllä minäkin ikävä kyllä tiedän näitä, jotka on kuollu tai on sairastellu sitten vuosikausia. Halvemmaksi se silloin tulee se lääkärin tekemä abortti.”

”Olen kokenut abortin kolmasti. Kaksi kertaa laillisesti ja kerran laittomasti. Viimeisellä kerralla sain sterilisaation myös ja siitä olen onnellinen.

Ensimmäisellä kerralla syynä oli valistuksen puute, kertakaik-

kinen tietämättömyys. Sain kuitenkin laillisen abortin. Toinen kerta oli viisi vuotta myöhemmin, kun olin jo naimisissa ja minulla oli lapsia. En saanut laillista, joten epätoivoissani jouduin turvautumaan laittomaan. Käännysin sairaalan puoleen jälkihoitoa varten. Pelkoni oli kyllä suuri teon ilmi tulemisesta. Ehkäpä lääkärit aavistivatkin syyn, mutta eivät he siitä mitään puhuneet.

Vain vuosi kului ja olin uudelleen raskaana. E-pillereitä olin kyllä syönyt, huolimatta päänsärystä, huimauksesta ja lisääntyvästä kuukautisvuodosta. Mutta lopulta en enää jaksanut, ja heti kun lopetin aloin odottaa. En uskaltanut hakea laitontakaan aborttia, joten synnytin sen lapsen.

Kun tulin seuraavan kerran raskaaksi, etsin selville lääkäreitä, joilla oli oikeus myöntää aborttia. Sain ajan yhdelle heistä, joka sitten katsoikin voivansa myöntää luvan. Hän ehdotti myös sterilisaatiota. Olen siitä erittäin onnellinen, koska olin sitä toivonut mutta pitänyt epätodennäköisenä sen saantia. Myös mieheni oli samaa mieltä kanssani ja asia saatiin onnelliseen päätökseen.

Lopuksi haluan kuitenkin sanoa, että vaikka sisimmässäni en hyväksy aborttia, niin omalle kohdalleni en voinut muutaakaan."

"Minulla on kokemusta monesta abortista. Ensiksi oli laillinen, sitten laitton, sitten laillinen ja taas laitton. Nämä lailliset on tehty yksityissairaalassa ja ne olivat aika kalliita. Laittomiin turvauduin, kun ei rahat olisi riittäneet muuten. Molemmilla kerroilla kyseessä oli eri ihminen, molemmat kyllä vanhempia naisia. Kuulin heistä, koska he olivat aikaisemminkin tehneet abortteja, vaikka eivät he mitään alan ihmisiä olleet.

Tämä ensimmäinen kerta varsinkin oli hirveä. Silloin tuntui että varmaan tulee kuolema. Vuotoa oli kauheasti, yli kuukauden olin aivan heikossa kunnossa. Mutta lääkäriin en uskaltanut mennä. Toisella kertaa oli pakko, ne kivut oli niin valtavat. Sanoin siellä sairaalassa vaan, että oli ollut keskenmeno. Ei ne mitään siihen sanonut, mutta kai se lääkäri arvasi kun oli niin ynsä.

Lapsia minulla on kaksi, ne on syntyneet aborttien välissä ja ovat aika pieniä vielä. Mies on tavallinen työläinen, ja meidän mielestä kaksi lasta on sopiva luku. Ei siitä lääkärit saa määrätä, kyllä se on naisen itsensä saatava päättää. Tai jos on aviopari, niin molempien yhdessä. Minä en ainakaan ole näitä katunut, ja mieskin on sanonut, että näin on silloin parempi, jos ei kerran voi ottaa lasta vastaan. Mutta laillinen on kyllä siinä mielessä

parempi ettei tule näitä pelkotiloja eikä mitään jälkisairauksia, kun lääkäri hoitaa koko ajan.”

Laittoman abortin kertakäyttäjät

Laittoman abortin kertakäyttäjät poikkeavat varsin selvästi muista vastaajista. Tyypillisimmillään he ovat nuoria naimattomia naisia, lapsi oli pantu alulle vakituisen poikaystävän tai sulhasen kanssa, ehkäisyvälineistä ei tiedetty tai niitä ei kehdattu käyttää.

Laittomaan aborttiin päättynyt raskaus oli näille naisille ensimmäinen kokemus vastentahtoisesta raskaudesta — ja on jäänyt, ainakin toistaiseksi, myös viimeiseksi. Osaksi tämä johtuu siitä, että abortti on tehty aivan äskettäin tai että naiset ovat myöhemmin menneet naimisiin ja ryhtyneet synnyttämään toivottuja lapsia.

Nämä kertakäyttäjät ovat harvoin kääntyneet lääkärin puoleen eivätkä he yleensä ole menneet abortin jälkeen sairaalaan: he eivät ole tienneet miten menetellä tai eivät yksinkertaisesti ole uskaltaneet mennä.

Toisena ryhmänä abortin kertakäyttäjien joukossa ovat jo lapsia synnyttäneet perheenäidit, joille laiton abortti oli todella vain irrallinen, olosuhteiden pakosta johtunut ratkaisu ainoaksi jääneessä vastentahtoisessa raskaudessa.

”Minulle on viisi vuotta sitten tehty laiton abortti. Asuin silloin maalla, olin vasta 16-vuotias enkä tiennyt ehkäisyasioista mitään. Poikaystäväni hommasi tämän abortin, hän kävi läheisessä kaupungissa ja sopi että joululomalla saatoin käydä siellä. Kotona sanoimme, että menimme hänen sukulaistensa luo kylään.

Minä en tiedä kuka sen teki. Minua muka narrattiin, että joku lääkäri tulee sinne tämän naisen luo ja tekee sen. Mutta minä kyllä näin että se oli tämä sama ihminen, joka minua sitten hoiti, mutta en ollut sitä tietävinään. Hän oli itse kyllä joku sairaanhoitaja tai vastaava. Vasta jälkeenpäin olen kuullut että

olisin voinut saada laillisenkin abortin, kun olin silloin niin nuori, juuri täyten 16. Mutta en silloin tiennyt edes miten sellaista olisi pitänyt hakea. Tämä minun silloinen poikaystäväni oli minua vanhempi, jo yli 20 vuotta, hän sen kaiken maksoi ja sanoi ja määräsi miten on tehtävä. Enkä kotiväeltä voinut pyytää mitään neuvoa, sehän olisi järkyttänyt heitä. Kyllä tämä mies olisi mennyt naimisiin, mutta kun olin niin kauhean nuori, se olisi ollut vaikeaa. Enkä olisi silloin vielä halunnut. Minä kyllä seurustelin hänen kanssaan vielä pari vuotta, mutta sitten hänelle sattui vahinko yhden toisen kanssa ja hän meni naimisiin. Itse olen nyt ollut jo vuoden naimisissa ja odotan esikoistani. Tästä olen tavattoman tyytyväinen, sillä vasta jälkeinpäin kuulin että tästähän olisi voinut seurata hedelmättömyyttä. Mutta ei onneksi tästä tullut, eikä muutakaan terveydellistä haittaa.”

”Tuntuu hieman oudolta kirjoittaa näin nimettömänä, mutta asian luonteesta johtuen näin lienee parasta. Ilmeisesti uudenkin *'vapaamman'* aborttilain tultua voimaan laiton raskaudenkeskeyttäminen on yhä edelleen rikos. Koska olen siis rikollinen en mainitse nimeäni, vaikka muuten ei asiassa mielestäni ole mitään salattavaa.

Olin 20-vuotias kun menin naimisiin. Kesti useita vuosia, ennen kuin hankimme lapsen, olimme asian niin päättäneet. Kun sitten kolmen avioliittovuoden jälkeen pääsimme alkuun, yllätyksiä tapahtuikin runsaasti. Seuraavan neljän vuoden aikana meille tuli kolme lasta, ja olimme yllättäen viisihenkinen perhe. Olimme juuri oppineet hyväksymään itsemme niin aviopuolisoina kuin vanhempinakin, kun kauhukseni huomasin taas vuoden päästä olevani raskaana. *Tänä aikana olimme todella huolehtineet ehkäisystä.* Kumpikaan meistä ei ole mikään suurperhetyyppi, joten pidimme lapsilukua jo riittävänä.

Jollakin tavoin olin niin sinisilmäinen, että uskoin ilman muuta saavani laillisen keskeytyksen. Meninkin rehellisin aikoin erään suht.koht. tunnetun gynekologin luo, kertoen toivomukseni. Kuten arvata saattaa, tulin ulos kipin kapin kaikki mahdolliset nimitykset — kielteiset — seurani. Maksua hän ei kuitenkaan unohtanut ottaa *"lausunnostaan"*. Tästä alkoikin sitten todellinen lääkärikierrös. Uhrasin aikaani ja ennen kaikkea rahaa saadakseni tietää, että keskeytystä näillä keinoin en tulisi saamaan. Eri tyyppisiä sieltä kylläkin löytyi. Yksi jopa antoi ruiskeenkin, ilmeisesti lohduttaakseen omaatuntoaan, ettei nyt aivan turhasta rahaa

ottaisi. Ilmeisesti olin jo niin turtunut, että annoin sen tapahtua, vaikka varmasti tiesin sen tehottomuuden.

Lopulta minulle selvisi, että ainoa keino saada laillinen abortti oli hankkia 'hullun' — tai ainakin tilapäisesti häiriytyneen — paperit. En kuitenkaan voinut tunnustaa itselleni, että olisin jotenkin mielenvikainen tai häiriintynyt halutessani abortin, enkä lähtenyt millekään psykiatrille pelleilemään. Ryhdyin nyt kyselymään laittomia abortintekijöitä. Sain monien välikäsien kautta tietää erään 'lääkäriin' nimen, hän suoritti abortteja ilman papereita. Välikäsi maksoi 200 markkaa, itse suorittaja otti 100 markkaa. Nämä eivät liene mitään kiskurihintoja. Kuka ja minkä ammatinharjoittaja tämä suorittaja oli, en todellakaan tiedä. Asiantuntija hän joka tapauksessa oli, ottaen huomioon toimenpiteet ennen ja jälkeen suorituksen, mm. lääkityksen antibioottikuureineen. Tapahtumasta on kulunut jo viisi vuotta, mitään jälkiseurauksia ei ole ollut, ei fyysisiä eikä psyykkisiäkään.

Sanoisinkin heti alkuun niille lääkäreille, jotka pelkäävät sija-lukujen sairaaloissa täyttyvän abortintekijöistä, että sairaalahoito ei suinkaan ole välttämättömyys useimmissa tapauksissa. Operaation jälkeen potilas voidaan aivan hyvin lähetää asianmukaisine ohjeineen ja lääkkeineen kotihoitoon. Toiseksi olisi saatava lääkärikunnasta kitkettyä pois se ajatus, että 'jälkeenpäin' kyllä kadutte ja olette onnellinen kun vauva on sylissä. (Ei kai normaali ihminen sentään vauvaa poiskaan heittäisi.) Synnintuntoon vetoaminen on törkeintä. Jos en olisi ollut niin päättäväinen, olisin luopunut jo heti alkuun. Kuinka moni onkaan niin tehnyt, ja ollut onneton. Ihmiselle itselleen tulee antaa harkinta ja päätäntävalta. Kannatan vapaata aborttia. Kuitenkin niin, että ennaltaehkäisyn opettamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota."

"Luin tämän teidän kyselyne aborttiasiassa, ja haluan kertoa kokemuksestani, joka tapahtui kymmenen vuotta sitten. Olimme köyhiä, minulla oli kyllä työpaikka kaupassa ja sulhaseni oli auton apumiehenä. Ensimmäinen ajatus minulla oli päästä tästä raskaudesta eroon. Työpaikallani sattui olemaan eräs minua 15 vuotta vanhempi eronnut rouva, jolla oli minuun suuri vaikutusvalta siihen aikaan, luulin että hän on aina oikeassa. Hän alkoi minulle selittää miten yksinkertainen toimitus raskauden keskeytys oikein on. Kotona vain jollain pumpulla ilmaa kohtuun niin hyvä on. Monta päivää hän selitti kuinka tärkeätä se nyt on meidän kohdalla. Minussa alkoi kypsyymään ajatus että niin pitää

rehdä ja sain sulhaseni siihen mukaan. Se raskaus oli kestänyt kuukauden kun sitten sulhaseni kanssa yritettiin korvapumpulla sitä ilmaa ja lopulta mies onnistui. Mutta se mitä minä koin oli kaameaa, se koski niin paljon etten voi sitä kuvata, luulin kuolevani, sinä hetkenä minulle selvisi että se oli väärä teko, eikä se oikealta koskaan ole alkanut tuntua. Tämä rouva joka minua yllytti ei kyllä itse ollut koskaan tällaista tehnyt. Minä sain teostani tunnon tuskat. Kun menimme naimisiin, kaksi vuotta sain odottaa että tulisin uudestaan raskaaksi eikä minun tullut mieleenikään enää moinen ajatus, olin onnellinen kun poikani syntyi terveenä. Abortti lääkärin tekemänä on varmaan muutamissa tapauksissa oikein jos äiti on sairas ja ennestään monta lasta. Nuoret pitäisi saada uskomaan elämään, ei ensimmäistä lasta pidä tuhota. En kannata vapaata aborttia, se on minusta julma verilöyly. Sterilisaatio minulle tehtiin myöhemmin, kun lapsia oli jo kolme eikä terveyteni enää kestänyt. Mutta mieheni on herkkä ihminen, hänestä on vastenmielistä olla naisen kanssa jolla ei ole kaikkia sukupuolielimiä, vaikka ennen olimme hyvin onnelliset.”

”Olen 20-vuotias. Kolme vuotta sitten minulle tehtiin laiton abortti. Eräältä ystävältäni, jolle myös oli tehty laiton abortti, sain tietää erään eläkkeellä olevan kättilön (puoskarin) nimen ja osoitteen. Hän suoritti sen toimenpiteen kotonaan 250 markan maksua vastaan kateetilla. Toimenpide oli itse asiassa kivuton, tulevat tuskat olivat edessäpäin. Olin ollut raskaana siihen mennessä noin 12 viikkoa. Ilman komplikaatioita en siitä selvinnyt ja minun oli pakko hakeutua sairaalahoitoon. Minulle nousi korkea kuume. Sairaalassa olin viikon, minulle suoritettiin kaavinta ja sain antibiootteja. Ystäväni, jolle sama kättilö oli tehnyt abortin, selvisi siitä ilman mitään komplikaatioita.

Tämä abortti ei ole millään tavalla tuottanut minulle syyllisyyden tai katumuksen tunnetta. Päinvastoin, olisin hermoraunio jos sitä ei olisi tehty. En ollut silloin vielä naimisissa, olin juuri pääsemässä ensimmäiseen kunnon työpaikkaani.

Vapaa abortti olisi laillistettava.”

”Minulle on nuorena tyttönä tehty laiton abortti ja olen sen jälkeen synnyttänyt neljä elävää lasta, joten ei se aina aiheuta hedeimättömyyttä vaikka niin kovasti sanotaan. Kävin puoskarin luona, hän laittoi kumiletkun emättimeen, ja vuoden kauheasti

monta viikkoa ja itkin kotona, ja en voi kuvata sitä kärsimystä se oli todella kauheaa, mutta olin siten päässyt pätkähästä.

Vaikka minulla nyt on nämä lapset asia painaa mieltäni vieläkin ja kadun sitä niin kauan kuin elän, ajattelen aina sen ikäisistä että minullakin olisi sen ikäinen. Ja sitten olen varma kun siinä 35-vuotiaana tuli kauheita vaivoja, että ne vaivat johtuvat keskenmenostani. Olen sitä mieltä että tämä oli murha ja tunnen olevani murhaaja, en toivoisi muille samaa kohtaloa. Paljon on elämässäni ollut vastoinkäymisiä ja koettelemuksia mutta tämä on kaikkein pahin, ehkäpä Jumala onkin minua rankaissut koska olen murhaaja. Joten älkää missään nimessä suostuko vapaaseen aborttiin, jos asiaan jotenkin voitte vaikuttaa. *Ei sitä nuoret tytöt ymmärrä*, että se on murha, en minäkään ymmärtänyt ennen kuin nyt kun siitä on puhuttu. Se tässä on ainoa myönteinen asia, tekipä nuoret mitä tahansa en heitä tuomitse, tunnen itse olevani sittenkin huonompi.”

”Tilanne oli se, että jouduin naimisiin kun odotin lasta. Synnytin sitten kolme lasta ihan peräkkäisinä vuosina. Sitten kun tulin taas raskaaksi, hankin laittoman abortin. Tämä oli sellainen vanhempi nainen. Hän oli aikaisemmin tehnyt näitä, oli kerran ollut syyt-teessäkin, kun joku oli kuollut hänen käsissään. Hän oli kuitenkin jatkanut tätä, ja juuri tehnyt yhdelle tuttavalleni jolta sitten kuulin. Hän oli kyllä ihmeen puhdas, hän keitti kaikki.

Tästä on nyt kahdeksan vuotta aikaa, silloin ei kai vielä ollut e-pillereitä eikä me oikein oltu perehdytty näihin seksuaaliasioihin. Olin raskaana jatkuvasti. Sitten keksin että menen psykiatrin hoitoon, kun tiesin että jos on psykiatrin hoidossa niin saa sitten sterilisoinnin. Olin kaksi viikkoa mielisairaalassa tutkittavana, ja sillä perusteella sitten tehtiin tämä ratkaisu. Minulle tehtiin sterili-saatio, kun en jatkuvasti halunnut tehdä näitä lapsia.

Jäljestäpäin tämä on tuntunut ihan kauhealta. Olin silloin vielä aika nuori, paljon alle 30. Olisin nimittäin myöhemmin halunnut lapsia, mutta sehän oli sitten ihan mahdotonta. Meidän sukupuoli-elämä ei tästä ole muuttunut, mun mieheni on suht. tommonen väisu. Kuitenkin oli hän niin paljon asialla, että olin jatkuvasti raskaana. Mutta ei se ole millään tavalla muuttunut. Hän on hyvin viileä. Eikä hän ainakaan ole huomannu minussakaan mitään, että olisin tullut innokkaammaksi tai miksikään muuksikaan.

Kannatan kyllä ehdottomasti aborttia. *Ehkäisy on tärkeätä*, mutta jos abortti ei ole vapaa, tehdään laittomia. Tämä minunkin

oli ihan keskikaupungilla, ja sain tuttavilta kuulla kun 3 oli käynyt siellä aikaisemmin. Se on nimittäin niin että ei ne ehkäisyvälineet aina auta. Esimerkiksi pillereistä pitäisi kyllä olla vähän pitemmältä aikaa tutkimustuloksia. Tästä kierukkajutusta taas olen kuullut, että sekin voi pettää. Yhdellä kierukankäyttörouvalla on kuusi lasta.”

Yleisimmät keskeyttämismenetelmät

Professori Unto Uotila jaottelee oikeuslääketieteen oppikirjassaan sikiönlähdetysmenetelmät kolmeen ryhmään:

1. *Ulkoisia sikiönlähdetysmenetelmiä* ovat ulkoapäin pikulantion seutuun kohdistetut mekaaniset tekijät kuten töytäisy, lyönnit, putoaminen jne. sekä erilaiset emättimen huuhtelut vedellä tai vesiliuoksilla. Ellei naisella ole luontaista keskenmenotaipumusta, menetelmät ovat tehottomia.

2. *Kohdunsisäisiä menetelmiä* ovat sikiökalvon puhkaaminen tai istukan irrottaminen jollakin sauvamaisella esineellä (kudinpuikko, katetri, lyijykynä) ja nesteen tai ilman ruiskuttaminen kohtuun. Erittäin vaarallista on, jos ilma (jota saattaa tulla nesteenkin mukana) imeytyy kohdunseinämien verisuonten kautta sydämeen ja keuhkovaltimoon. Tällainen ns. ilmakupla saattaa aiheuttaa kuoleman.

3. *Sisäiset sikiönlähdetysmenetelmät* ovat erilaisia myrkyjä, mausteita, öljyä tai lääkeaineita, jotka nautitaan suun kautta. Mikäli naisella on luontainen keskenmenotaipumus, saattavat eräät aineet pieninäkin annoksina aiheuttaa keskenmenon. Jos taipumusta ei ole, tarvitaan niin suuri annos, että naisen henki on vaarassa.

Seksuaalipoliittisen yhdistyksen kyselyyn vastanneet naiset olivat yleensä tehneet tai teettäneet abortin ns. kohdunsisäisiä menetelmiä käyttäen. Katetri oli kaikkein yleisin väline, sitten erilaiset metallilangat, koukut tai muut metalliesineet. Vain harvoin oli käytetty ilmapuhallusta tai erilaisia liuoksia — tärinä, mausteet, lääkkeet tms. eivät olleet joh-

taneet toivottuun päämäärään. Samansuuntaisia tietoja on saatu muista eri menetelmien yleisyyttä selvitelleistä tutkimuksista (Kaprio—Niemi 1951).

Vain pieni pistos

"Minussa ei ollut mitään sairautta tai muuta. Lääkäri sanoi, että kun on aikaisemmin ollut yksi lapsi ja olen muutenkin terve ihminen, niin ei hän mitään voi. Minä sanoin, että eikö hän voisi mahdollisesti suositella jollekulle toiselle lääkärielle, että saisin kahden lääkärin lausunnon. Hän sanoi että ei. Sitten hän sanoi, että hän antaa pistoksia, että jos se jollain tavalla tehoaisi. Minä sain sitten kolme-neljä piikkiä. Hän ei sen tarkemmin sanonut, mitä ne on. Piti vain käydä kolme kertaa peräkkäin niitä piikkejä otattamassa.

Tämä ei kyllä ihan heti tehonnut. Mutta sitten jouduin kauheesti nostamaan, ja sitte se alkoi vuotamaan. Se oli ihan hirveitä. Se oli minun kokemuksessa ihan kuin pieni synnytys."

"On kai aika paljon sellaisia lääkäreitä, jotka antaa joitakin pistoksia, joista ei ole mitään hyötyä. Ne vaan kulkee perimätietona naisten keskuudessa. Minä kävin silloin toisella kertaa kolme kertaa lääkärillä. Hän käski tulla aina uudestaan, ja antoi peräti kolme kappaletta näitä pistoksia, joista ei ollut mitään apua. Minusta tuntuu, että hän tietää että ne ei auta mitään. Sitten hän käski syödä Crambiton-tabletteja. Tämä oli muuan yleislääkäri. Hänellä on varmasti paljon tällaisia potilaita, jotka toivoo aborttia."

"Se yksi lääkäri sanoi, että tuossa on ovi menkää ulos. Olin silloin ihan raskauden alkuvaiheessa ja pyysin, että olisiko mahdollista että hän ottais sen pois, antaisi jotain pistoksia ja pillereitä. Minä tiesin, että hän niitä teki, oli tehnyt minun tuttaville. Mutta minulle vaan sanoi että siinä on ovi, menkää ulos, kehtaattekin."

"Ensinnäkin tämä tällainen, joka on pistelevinään jotain ja ottaa rahat. Eikä siitä ole mitään vastaavaa hyötyä. Sitten huhu kertoi, että on toinen lääkäri, joka pistelee tänne tiettyyn paikkaan jotain — se oli semmonen vanhempi henkilö. Hän urkki kaiken maailman asiat, ihan ihmisten henkilökohtaiset asiat, tällaiset

jutut kuinka tehdään ja miten tehdään ja niin päin pois. Sitten kun hän oli pistävinään jotain, niin hän aukas housunsa ja laitto nää omat vehkeensä mun käteeni. Niitä piti sitte siinä silittelä. Eikä tästä hänenkään lääkitsemisestään ollut mitään hyötyä. Rahaa meni noin 60 markkaa.”

Abortin suorittaminen pistoksella tai ruiskeella on kirjallisuudessa harvemmin tunnettu tapa. Eikä ihme, sillä mikään toistaiseksi tunnettu neste ei yksinään voi aiheuttaa raskauden keskeytymistä. Kyseessä ovat ilmeisesti olleet estrogeenipistokset, jotka aiheuttavat myöhästyneen kuukautisvuodon — mikäli nainen *ei* ollut raskaana vaan häiriö johtui muista syistä.

On tilanteita, joissa tämänkaltainen pistos on paikallaan: jos raskaus on erittäin epätodennäköinen, jos vastaavia häiriöitä on ilmennyt aikaisemminkin. Väärinkäsityksen mahdollisuus on suuri, jos nainen luulee olevansa raskaana eikä lääkäri riittävän huolellisesti selvitä, mistä on kysymys.

Valitettavan ilmeistä on kuitenkin, että eräät lääkärit käyttävät naisten tietämättömyyttä häikäilemättömästi hyväkseen. Potilas saa pistoksen, ehkä useampiakin eri päivinä. (Estrogeenin lisäksi tai sen tilalla voidaan käyttää myös kohtua supistavia aineita, jotka eivät aiheuta keskenmenoa, ellei naisella ole siihen ilmeisiä taipumuksia.) Aina on sen verran luuloraskaita naisia, että pistos tuntuu tehoavan. Onnelliset naiset kertovat näistä ihmelääkäreistä toisilleen, huhu kiertää ja lääkäriillä riittää potilaita. Kaikkia pistos ei tietystikään auta — ikävä juttu, olisi pitänyt tulla aikaisemmin hoitoon, selittää lääkäri.

”Abortti tehtiin niin että sain lääkäriltä pari pistosta. Mitään terveydellistä haittaa siitä ei ole ollut, mutta sielullisesti tämä on kalvanut. Tästä on aikaa jo parikymmentä vuotta, ja kadun niin kauheasti.”

Keitä puoskarit ovat?

Ennen vuoden 1960 aborttilakia maassamme tuomittiin vuosittain 300—400 sikiönlähdettäjä. Lain tultua voimaan luku laski välirtömästi alle sataan, ja 1960-luvulla tuomittuja on vuosittain ollut enää 30—40. Tuomitut ovat enimmäkseen lähtöisin ns. alemmista yhteiskuntakerroksista, ja naiset ovat kautta aikojen olleet enemmistönä. Vuosina 1937—1947 tuomittujen sikiönlähdettäjien tausta oli seuraavanlainen (Erkkilä 1969, 1951): naiset työläisiä ja työläisten vaimoja, maanviljelijän vaimoja ja tyttäriä, teollisuuden ja käsityön palveluksessa olevia, liike- ja ravintolatyöntekijöitä, puhtaanapitohenkilöstöä ja terveydenhoitohenkilöstöä; miehet työmiehiä, työnantajia, ammattityöntekijöitä kuten maalareita, seppiä ja teurastajia, liike- ja ravintolatyöntekijöitä, terveydenhoito- ja puhtaanapitohenkilöstöä, virkamiehiä, opiskelijoita ja sotilashenkilöitä, maanviljelijöitä ja teollisuustyöntekijöitä.

Tämän tutkimuksen antama kuva "puoskareista" on äskeistä selvästi ammattitaitoisempi. "Puoskarit" olivat verrat useimmiten alan koulutusta saaneita henkilöitä: sairaanhoitajia, kätilöitä, lääketiedettä joskus opiskelleita, olipa joukossa lääkäreitäkin. Apua annettiin joko inhimillisistä syistä (useat lääkärit) tai sivuansioiden hankkimiseksi (kotirouvat, "vanhat eukot"). Tieto abortintekijöistä saatiin tuttavien tai työtovereiden välityksellä, eivätkä hinnat olleet päätähuimavia. 100—200 markkaa oli yleisin taksa, kukaan ei kertonut maksaneensa 300 markkaa enempää.

Puolet kaikista aborteista oli itse tehtyjä, joten "puoskareiksi" on vielä laskettava osa vastaajista itsestään: kotiapulainen, kauppa-apulainen, ompelija, tarjoilija, opiskelija, kotirouva, maanviljelijän vaimo, tarjoilija.

"Sen ensimmäisen teki lääkäri ilman mitään erityismaksua.

Taulukko 2. Laittoman abortin tekijät

	kerta- käyttäjät	vakituiset käyttäjät	satunnaiset käyttäjät	yhteensä
itse tehtyjä	4	34	21	59
puoskarin tekemiä	22	24	7	53
ei tietoa	2	2	6	10
yhteensä	28	60	34	122

Hän teki sen aivan inhimillisistä syistä, se kulki tietona naisten keskuudessa.

Tämä tapahtui sellaisella systeemillä, että hän laittoi jonkun kiikarimaisen spekulan sinne kohtuun. Sitten hän jollakin irroitti tämän kokonaan. Niin että jos aamulla siellä kävi, niin illalla se abortti sitten tapahtui. Lääkäri suoritti sitten jälkitarkastuksen. En ole kuullutkaan, että kenellekään olisi tästä mitään ikävää sattunut.”

”Se oli vähän alle 40-vuotias rouva. Hän teki sitä ihan työkseen, yksi tuttava siitä mulle kertoi. Ei hän mitään alan ihmisiä ollut, oli leskiompelija. Hän käytti kateetteria.”

”Se löytäminen oli kaikkein vaikeinta. Mutta sitten joltakin kuulin vaan. Se oli oikein siisti paikka, eräs sairaanhoitaja. Tällä rouvalla oli miehensä kanssa erittäin ihana asunto. Hän teki tämän sitten siellä omassa kodissa. Ei nukutettu eikä mitään sen kummemmin. Pistettiin vain ne putket emään ja sitten raapattiin.”

”Paras ystäväni tiesi jonkun sellaisen mummon. Vedellä hän sen teki, ruiskutti vettä kohtuun. Se meni oikein hyvin, ei jäänyt mitään noita jälkijuttuja. Paitsi silloin vuotojen aikana. Sinne oli jotenkin maksoittunut verta, niin aina kun sellainen tuli pois niin tuli polttoja. Niitä kesti varmaan pari viikkoa.”

”Minulle on tehty useitakin aportteja ja kaikki laittomia. Olin

onnellisessa asemassa, tuttavani oli sairaanhoitaja-kätilö, hykienia oli luotettavaa, sairaalaan ei tarvinnut mennä.”

”Toisella kertaa meillä oli jo monta tekijää tiedossa, me valittiin halvin. Hän oli eräs henkilö, jonka alivuokralaisasuntoon hiivittiin salaa keskeellä yötä. Hän teki sen jollain tinatangolla. Hyvin se meni, mutta sairaalareissu siitä tuli.”

”Tämä oli lääkäri. Löysin hänet suhteiden kautta. Se maksoi vain tavallisen lääkärivastaanoton hinnan. Hän teki niitä aivan periaatteesta. En tiedä mitä hän teki, käsittääkseni antoi jodiruiskeen. Se tuli sitten kotona kesken. Kuumetta eikä muuta ollut enkä ole huomannut muutakaan erikoista sen jälkeen.”

”Se oli sairaanhoitaja Helsingissä joka sen teki. Elämäni pelastui siinä kyllä kertakaikkiaan. Se tehtiin yhdessä helsinkiläisessä matkustajakodissa. En muuta siitä osaa sanoa, olin niin tietämätön, kun että olin jumalattoman kipee. Läksin junalla matkustamaan ja yöllä makuuvaunussa meinasin kuolla.

Jälkeenpäin olen kyllä sairastellut mutta en tiedä, johtuisiko se tästä. Ikävintä kuitenkin on, että siitä jäi kauhean ikävä muisto, kun sitä piti niin salailla, en sairaalaankaan uskaltanut, kun ei ollut ihan pakko. Ei tämä muuten paina mitenkään, mutta se salailu, se oli jotain niin törkeätä joka on siis jälkeenpäin puistattanut.”

”Kun sain niitä tuttuja paikkoja, menin aina ajoissa niin ettei tarvinnut hoitoa jälkeenpäin. Tää ensimmäinen oli kyllä vaikea. Mutta sitä oppi itse hoitamaan itsensä.”

”Mies ilmoitti että hän oli sairaanhoitaja, mutta mä epäilen sitä kovasti. Kai hän kuitenkin oli tehnyt abortteja aikaisemminkin.”

Muutama abortin vakituisista ja satunnaisista käyttäjistä

kävi jatkuvasti (usein saman) puoskarin luona hoidattamassa aborttinsa. Useimmat kävivät vain aluksi, kerran tai pari, kunnes oppivat niksit itsekin. Oli myös niitä, jotka tekivät kaikki aborttinsa ensimmäisestä lähtien itse. Asiantuntemusta ei tuttavapiiristä puutu.

"Tekisi mieli sanoa koko lääkärikunnalle, että jos kateetti keitetään ja ostetaan kloramiiniä sun muuta ja kerta kaikkiaan kädet puhdistetaan niin ei siitä mitään seuraa, ei kuumetta tai muuta. Minä kerran sain itse itselleni tehtyä, kun oikein yritin. Sain kyllä ohjeet muualta. Tietysti on parempi, jos joku ulkopuolinen sen tekee. Tai jos itse on pitkäsorminen tyyppi niin eihän se ole ongelma eikä mikään."

"Tämä tuttava rouva alkoi selittää minulle, miten tämä tehdään. Hän sitten kyllä varoitti, että siinä on se vaara että voi mennä ilmaakin. Siinähan voi silloin henki mennä. Mutta kyllä siinä on paljon liioitteluakin."

"Ei tästä ole aikaakaan kun yksi rouva sanoi, että hän laittaa vaikka sukkapuikolla, jollei hän muuten saa. Niin minä sanoin että älä millään metallilla. On se vaan kumma, että vielä nykymaailmankin aikaan jolloin ihmiset sen verran tietää! Ettei nyt sentään metallilla ainakaan mennä tökkäsemään! Sehän on vaarallista, siinähan voi puhkaista sisältä mitä tahansa."

"Kyllä minä tietysti sitä itse vähän alulle autoin. Loput tuli sitten omia teitään. Tuttavat oli neuvonu sellaisen ilmasysteemin. Siinä oli kyllä sydän kylmänä, että miten käy. Mutta ei siinä sen kummempia ollut."

"Aivan itse olen toiminut. Olen kuullut tuttavilta, jotka tätä on paljon itse tehneet sillä kateetri meiningillä. Kotona olen ne tehnyt. Ei ole tarvinnut kuin kerran käydä sairaalassa jälkipuhdistuksessa."

"Söin kiniiniä niin että päässä pyöri ja avasin kohdun suun sellaisella virkkuukoukulla niin kuin oli neuvottu. Kipeää se teki ja se ääretön hermopaine ja pelko, sitä tuskaa ei voi kuvata. Tällaiset olisi voitu välttää aporttilailla. On paljon tilanteita, joissa lapsen tulo on estettävä."

"Toiset tekee abortteja jollain puikolla, vieläpä metallilla. Vaikka on kuultu iät kaiket että siitä seuraa myrkytyksiä ja ties mitä, hyvät on ettei henki mene saman tien. Tämä katetri-systeemi on hyvä, ei siitä saa edes tulehduksia. Kun vaan kaikki välineet steriloidaan ja puhdistetaan."

"Oli kesä, ja vaikka neljä kappaletta tunnen tekijöitäkin niin ne kaikki oli kesälomalla. Juhannuksen jälkeen niitä ei saanut mistään kiinni. Oli tehtävä itse ja hyvin se meni. Hankin ohuen kateederin, jonka keitin. Tiesin kuinka vaarallista se on ja huolehdin kaikki puhtaustoimenpiteet. Silloin tuli kyllä niin kovat verenvuodot että jouduin Naistenklinikalle, mutta sitten sen jo osasinkin."

Näihin itse tehtyihin aborttitapauksiin on laskettu myös ne muutamat, kenties kaikkein järkyttävimmät tapaukset, joissa aviomies tai miesystävä on itse tehnyt naiselle abortin.

"Olen kokenut ei-toivotun lapsen mieheni puolelta. Sillä itse en ole halunnut poistaa tai surmata, sillä se on mielestäni murha vaikka hänellä ei olekaan vielä eloa.

Mieheni teki kolme aporttia, laitonta, oli pakko taipua miehen tekoihin. Onneksi oli yksi ehtinyt jo tulla. Vaan neljättä kertaa ei hän enään uskaltanut kun edellisellä kerralla olin aika huonossa kunnossa, tämän synnytin jota mieheni ei toivonut toiseksi. Minä itse kyllä ja he ovat hyviä lapsia. Viides raskaus kun alkoi oli aina sellaista että mieheni haukkui yötä päivää että on tyhjättävä itseni, kyllä se oli kauheata aikaa kun juopotteli ja pakotti. Menin lääkärin puheille ja tehtiin aportti ja sterilisoitiin, tässä oli jo terveyskin kyseen alainen että tehtiin nämä kaikki.

Kyllä en olisi miestä sietänyt lähellänikään tämän leikkauksen jälkeen. Meni 2 vuotta kun aloin sietämään parittelua omasta halusta. Näistä aporteista kärsin henkisesti, että olen tehnyt tällaisia rikoksia. Sillä en kannata vapaata aporttia sillä jotakin vastuun tuntoa pitää ihmisillä olla. Sielullisesti se häiritsee ajan kanssa ainakin nuoria. Kyllä minä itsekin kärsin vielä kuitenkin jos saisin Taivaan isältä anteeksi tekoni.”

”Se mies joka tämän tempun teki, niin hän itse teki abortin. Hän pisti jotakin ilmaa ja jonkun piikin, sukkapuikon tai jonkun sellaisen kumiletkun läpi.”

”Sen minä voin vielä omasta ja tuttavapiirin karvaasta kokemuksesta sanoa, että niitähän on aviomiemiehiä täällä Helsingin kaupungissa, että jos vaimo odottaa niin ne tekee omalle vaimolleen.”

Terveydelliset vaarat

Professori Unto Uotila toteaa oikeuslääketieteen oppikirjassaan, että abortista selvittäneen yleisimmin parin päivän vuodelevolla: ”Äiti ilmoittaa olevansa huonovointinen kuukautishäiriöiden vuoksi ja makaa 2—3 vuorokautta, minkä jälkeen ryhtyy tavallisiin töihin. Usein hän turvautuu lääkäri- ja sairaalahoitoon, jos vuodot eivät tahdo loppua ja kuumeilua esiintyy. Antibioottihoidolla ja kaavinnalla hänet saadaan kuntoon.

Seuraukset voivat kuitenkin muodostua hengenvaaralliseksi ja tappaviksi. Tällaisina mainittakoon runsaat vuodot, šokkitilat, ilmakuplat, tulehdukset ja synnytyskanavan puhkaisut sekä myrkytykset.”

Keskimäärin joka kolmannella tämän kyselyn vastajalla oli ollut abortin jälkeen jonkinlaisia terveydellisiä haittoja. (Kertakäyttäjillä muita harvemmin.) Kuume, vuoto ja tulehdukset mainittiin useimmin. Omien kokemustensa lisäksi moni kertoi tuttavapiirin vaikeuksista.

"Mies oli laiska ja häijy. Ystäväni sanoi minulle, että kolmatta lasta hän ei sen kanssa hommaa. Hän oli juuri saanut työpaikan ja halusi pitää sen elättääkseen perheen, johon miehellä ei ollut halua. Hän kävi puoskarilla, sai verenmyrkytyksen ja kuoli."

"Niillä oli neljä lasta, mies hakkasi aina lapsia. Rouva koitti tehdä itse keskenmenon, mutta ei onnistunut. Tuli raajarikko poika."

"Olen saanut jopa jäykkäkouristuksen yhden abortin yhteydessä. Jos en olisi ollut täällä kaupungissa, siinä olisi voinut mennä henki. Se oli ainoa kerta että näin kävi. Mutta sekín johtui likaisista välineistä."

"Tämä tyttö kävi enkelintekijän luona. Mutta ei hän onnistunut. Tytön jalat halvaantuivat ja lapsi syntyi kuitenkin."

"Hän oli vähän epäpuhdas. Hän ronkki minua ja minulle tuli peräsuoliverenvuoto. Olin 6—7 viikkoa sairaalassa missä pelättiin että kuolen. Veri vaan vuosi kuivaksi. Sain verensiirtojakin monta pullollista. Sitten minut pelastettiin."

Omaan barkintaan perustuva abortti ei kaduttanut

Useimmat laittomat abortit oli tehty lähinnä sosiaalisista syistä: taloudelliset vaikeudet, riittävä lapsiluku ja miehen alkoholismi olivat niistä yleisimmät; nuorilla naisilla vielä vastenmielisyys pakkoavioliittoa kohtaan. Näihin syihin liitettiin usein terveydellisiä ja psyykkisiä näkökohtia: nainen itse oli sitä mieltä, että terveys ja/tai hermot eivät olisi kestäneet. Naiset eivät katuneet aborttiaan — olivathan he itse vakuuttuneita sen oikeutuksesta. Myöhemmät uskonnolliset harrastukset, yleinen tuomitseva mielipide ja muutamassa tapauksessa aborttia seurannut lapsettomuus

saattoivat vuosienkin kuluttua aiheuttaa katumuksen ja syyllisyyden tunteita, mutta näin kävi erittäin harvoin. Kaikkein eniten katuivat ne, joille abortti oli tehty miehen painostuksesta. Näitä naisia oli kahdeksan (12 %), ja kaikki he katuivat.

"Minä olen puoskarilta hakenut kaksi laitonta keskenmenoa, mieheni tahdosta. Kuinka minä kadun että niin tein vaan tehtyä ei saa tekemättömäksi, ja nyt kun siitä kirjoitetaan ymmärrän kuinka suuri rikos se on. Ei koskaan pääse eroon ajatuksesta: olet murhaaja jota ei kukaan ihminen tiedä vaan Jumala yksin ja ellei hän anna anteeksi olet kadotuksen oma. Sinä joka ajattelet aborttia älä sitä tee että säilytät tunnon rauhan sillä on vaikea elää päivästä toiseen kun omatunto syyttää: sinä olet murhaaja. Tämän tiedän, olen kohta 30 vuotta kärsimystä kantanut. Oi Herra armahda."

"Nämä abortit tapahtuivat mieheni painostuksesta. Se oli kauheata. Olin hirveässä masennustilassa, en halunnut puhua koko asiasta. Olin valmis lähtemään karkuun koko paikalta. Mutta mieheni vahti ja valvoi."

"Me oltiin seurusteltu jo aika kauan, ja pelkäsin ennemminkin lapsettomuutta kuin sitä että saisin lapsen. Olin iloinen että olin sittenkin normaali niin kuin muutkin. Se oli kamala isku, kun lapsen isä ei ajatellutkaan samalla tavalla."

"Koko ikäni olen tätä katunut. Kolme kuukautta siitä sairastin, enkä ole jälletpäin saanu lapsia. Mutta kai se on niin että kun on sellaisen rikoksen tehny niin pitää kantaa ja kärsiä."

"Olen tietysti katunut tätä, koska se tapahtui ihan vasten omaa tahtoani. Mutta mies uhkasi niin monella asialla, että tämä oli pakko tehdä."

"Olen yksi niistä naisista joille tämä on tehty useamman kerran miehen tahdosta. Seuraus oli että vuoden ajan kärsin

kovia omantunnon tuskia yötä ja päivää. Sitten sain rikokseni taivaalliselta isältämmeikin anteeksi. Taakkani on otettu pois. Tiedän että se on suuri rikos Jumalan edessä. Sillä en voi olla vastaamatta tähän lehti-ilmoitukseen, koska kokemuksesta tiedän että ei ole ihmiseltä oikein tehty jos suostuu aborttiin. Se on murha.”

”Ei minulla mitään syyllisyydentunteita tästä ole ollut. Minä olen sellainen rauhallinen enkä turhia hermoile.”

”Ei siitä mitään henkisiä vaurioita ole minulle tullut. Päinvastoin — jos olisin tehnyt viattoman lapsen tänne maailmaan niin olisin kärsinyt paljon enemmän siitä. Ja lapsi vielä enemmän. Että nyt kun lehdessä aina puhutaan henkisistä vaurioista niin en minä ainakaan mitään semmosta saanut. Mutta luulen että olen aika tervejärkinen nainen. Näin luulen itsekseni. Olisi hyvä jos voisitte vaikuttaa että saataisiin tämä aborttijuttu terveemmälle pohjalle. Pystytekö te vaikuttamaan siellä?”

”En minä katso että tämä olisi ollut mikään rikos. Kun ei minulla olisi ollut mahdollisuutta huoltaa näitä kunnolla. Olisin ehkä joutunut antamaan toisen huoltoon tai muuta, ja se on hyvin vaikeaa. Rakkaita on nämä kaikki syntyneet lapset minulle.”

”En ole tätä katunut. Ei ollut muuta mahdollisuutta. Varmasti olisi huominkin käynyt, jos tämä olisi tullut.”

”Minulta olisivat opinnot jääneet kesken silloin ensimmäisellä kerralla. Toisella kerralla olin taas juuri päässyt hyvään virkaan. Minultahan olisi toimeentulo tyrehtynyt täysin. Kun vielä oli mies, joka ei millään tavalla osallistunut perheen elättämiseen. Minä olen kaksi tyttärtä synnyttänyt ja yritän kouluttaa heitä parhaani mukaan. Olen mielestäni kyllä kansalaisvelvollisuuteni tällä täyttänyt, enkä kadu. Mutta minä olen ehkä sellainen vähän vahvempi luonne.”

”Kyllä minä henkilökohtaisesti pidän lapsista, sekä omista että

Suurin osa aborteista sujui ilman mainittavampia jälkiseurauksia, sen kummempin fyysisiä kuin psyykkisiäkään. Ositain tästä johtunee, että sairaalaan päätyneiden aborttipotilaiden lukumäärä on tavattoman pieni: keskimäärin joka kolmas nainen joka viidennessä abortissa.

Joka viides abortti sairaalaan

”Jos on semmoinen nainen, joka ei halua lasta siksi, että hänen kauneutensa kärsisi, tai vartalo menee tai jotain muuta, niin ei hän silloin varmaan olekaan kypsä äidiksi. Mutta jos minullakin vaan olisi ollut tilaisuus ja rahaa ja kunnan mies, niin olisi saanut tulla lapsia enempiäkin. Mutta sinähän sen näkee, että jos en itse olisi asioista huolehtinut niin olisi niitä lapsia nyt kunnan elättävänä. Nyt ei ole pyydetty eikä pyydetä apua keneltäkään.”

”Ainakin minun tuttavapiirissä kaikki naiset, jolla on ollut sellainen keskenmeno, haluavat olla äitejä. Mikä on sen onnellisempaa, jos pystyy lapsen hoitamaan ja elättämään ja antamaan sille tulevaisuuden. Eihän sitä kukaan tee aborttia huvikseen. Mutta kyllä sen verran vastuuntuntoa täytyy olla, että ei tule mitään syytä suotta, kun ei pysty kuitenkaan hoitamaan ja huoltamaan ja antamaan sitä kotia ja turvallisuuksia mitä pitäisi olla.”

”Hyväksyn abortin vain jos äiti on vaarassa menettää henkensä. Oma abortti en kuitenkaan kadu, en silloin voinut lasta elättää enkä halunnut pois. Silloin kyllä tuntui, että voi kunpa olisi saanut laillisen.”

”Olen onnellinen näistä aborteista, en kadu. Mieheni sairasti, emme olisi pystyneet ottamaan lasta vastaan. Mitään jälkiseurauksia ei myöskään ole ollut.”

toisten. Lapsenhan on mukavia. Se vaan, että jollei ole mitään tarjota koko elämässä.”

Taulukko 3. Laiton abortti ja sairaalahoito

	sairaalahoitoon päätyneitä:	
	naisia	abortteja
kertakäyttäjät	4	4
vakituiset käyttäjät	7	10
satunnaiset käyttäjät	10	12
yhteensä	21 (33 % naisista) 26 (21 % aborteista)	

Kaikkein harvimmoin uskaltautuivat sairaalaan abortin kertakäyttäjät: vain joka seitsemäs. Vakituksista käyttäjistä joka kolmas nainen oli käynyt sairaalassa, mutta keskimäärin joka kuudennessa abortissa.

Satunnaiset abortinkäyttäjät turvautuivat muita useammin sairaalahoitoon. Eroa korostaa vielä, että he menivät sairaalaan lievempienkin seurausten takia kuin muut. Satunnaisien käyttäjien on ilmeisesti muita helpompi mennä sairaalaan; onhan heillä kaikilla jo aikaisempi kokemus sairaalasta joko laillisen abortin tai vastentahtoisen synnytyksen yhteydessä. He tietävät minne mennä ja miten menetellä; tuttuun paikkaan on toki muutenkin helpompi mennä kuin outoon. Abortin kertakäyttäjät kokivat kaikki ensimmäistä kertaa vastentahtoisen raskauden; he (erityisesti naimattomat nuoret naiset) eivät yksinkertaisesti uskaltaneet mennä sairaalaan elleivät seuraukset olleet todella vakavat.

Vakituksista abortintekijöistä muutama oli ottanut miltei tavakseen mennä sairaalaan, noin vain ”varmuuden vuoksi raapattavaksi”. Useimmille sairaalamatka ei kuitenkaan ollut tarpeen — sitä harvemmin mitä useampi abortti oli tehty ja mitä paremmin konstit oli opittu. Monet eivät vakavienkaan seurausten takia uskaltaneet mennä sairaalaan. Pelättiin, että asia tulisi ilmi, pelättiin lääkäreiden ja sairaalahenkilökunnan ynseää suhtautumista. Pelättiin vihaisista aviomiestä, joka ehkä oli koko abortin tehnytkin. Kotona

sitten lojuttiin viikkokausia, henkijieverissäkin. Mutta toivuttiin. Ne jotka eivät toipuneet, eivät enää ole kertomassa.

Joka seitsemänteen raskauteen anottiin laillista keskeytystä

Kaikista vastaajista 22 % oli jossakin vaiheessa anonut raskauteensa laillista keskeytystä. Ryhmien väliset erot ovat samansuuntaiset kuin sairaalaan hakeutumisenkin suhteen, ja selityskin löytynee osittain samoista tekijöistä: satunnaiset abortintekijät ovat aikaisempien kokemustensa perusteella tienneet, kenen puoleen kääntyä ja miten menetellä — ja he uskaltavat myös muita helpommin turvautua lääkäriin, koska ovat vähintään kerran aikaisemminkin kääntyneet lääkärin puoleen samassa asiassa.

Taulukko 4. Laiton abortti ja laillisen abortin hakeminen

	haki laillista aborttia
kertakäyttäjät	5 (18 % naisista ja aborteista)
vakituiset käyttäjät	7 (33 % naisista, 12 % aborteista)
satunnaiset käyttäjät	6 (44 % naisista, 19 % aborteista)
yhteensä	18 (22 % naisista, 15 % aborteista)

Vakituisista abortinkäyttäjistä joka kolmas oli kerran kääntynyt lääkärin puoleen toivoen aborttia. Kieltävän vastauksen jälkeen keskeytys oli hoidettu laittomasti — ja samalla oli todettu, että turha on enää myöhemminkään käydä kysymässä, koska kerran ei anneta. Niinpä aborttia olikin käyty pyytämässä keskimäärin vain joka yhdeksänteen raskauteen.

Lääkärin torjuva asenne oli yleisin syy, miksi aborttia ei haettu. Aina tuota torjuvuutta ei käyty edes omakohraisesti toteamassa, tuttavien kertomuksista ja muutenkin tiedettiin, että aborttia ei saa. Hakemismenettely moninai-

sine ajantilauksineen ja lausuntoineen koettiin myös hankalaksi, mutkikkaaksi ja aikaa vieväksi: raskaus ehti turhan pitkälle, ja parhaassakin tapauksessa tulos oli aina epävarma. Tiedettiin kyllä, että yksityislääkäriltä abortin saisi helpommin, mutta rahat eivät riittäneet näin kalliisiin toimenpiteisiin.

”Tämähan on rahakysymys. Jos minulla on tuhat markkaa rahaa niin kyllä minä pääsen yksityislääkəriin ja -sairaalaan. Ei tarvitse mennä millekään puoskarille. Mutta mistä sitä tavallinen työmiehen muija sellaiset rahat ottaisi.”

”Kävin monen lääkäriin luona. Ei! oli vastaus. Ainakin heti kun kuulivat että olin kotiapulainen. Jossakin tapauksessa tuli selvästi esiin, että jos olisi ollut rahaa maksaa reilusti, niin sitten kyllä. Lopuksi eräs ystäväni neuvoi puoskarin. Menin epätoivoissani sinne. Hän teki jotakin, sanoi avaavansa kohdun suun. Niinhän ne lääkäritkin tekevät.”

”En minä laillista edes yrittänytkään. Tämäkin otti tämä abortintekijä lähes 200:—. Se oli aika kallista, ei meillä olisi ollut sitäkään rahaa.”

”Sain tähän toiseen sitten onneksi laillisen. Minulla kyllä oli varmuuden vuoksi jo yksi kättilökin tiedossa. Hänellä oli sellainen virtsakatedraalisysteemi, eikä hän ollut koskaan epäonnistunut. Vakuutettiin että se oli ehdottoman luotettava juttu. Tietysti tämä olisi ollut taloudellisempi ratkaisu tämä laiton. Mutta jos vain rahaa on, niin kannattaa se uhrata jos laillisesti saa.”

”Yhden kerran olen laillista aborttia hakenut, enkä saanut. Tämä hakeminen kesti niin kauan, ne paperit oli ensin Väestöliitossa ja sitten Lääkintöhallituksessa valituksena kun Väestöliitossa ei mennyt läpi. Se kesti kolme—neljä viikkoa ja se meni sen 16 viikon rajan yli. No, tein sen sitten itse. Mutta seuraavalla kertaa en alkanu enää kyselemään.”

"En silloin hakenut laillista aborttia, koska olin varma etten saisi ja se olisi hidastuttanut asiaa. Tämä tehtiin kun raskaus oli 4 viikkoa. Ei siitä mitään haittoja ollut, vain suuri helpotuksen tunne."

"Laitoin tämän itse alkuun. En edes yrittänyt millekään lääkäriille, halusin päästä siitä mahdollisimman äkkiä."

"Minä vaan aattelin, että kannattiko mun lähteä juoksemaan tommosta lääkärikierrosta. Jotta jos käyttäisi tuota katerisysteemiä. Sama avaussysteemihän niillä on sairaaloissakin."

"Yhdelle tuttavalle kävi sitten niin, että teki laittoman abortin, koska ei kertakaikkiaan saanut lääkäriä mistään. Oli kesä, eikä hän saanut aikaa minkään psykiatrin vastaanotolle."

"Kävin mm. Väestöliitossa, ja se on kaikkein huonoin paikka hakea aborttia. Sinne ei pitäisi mennä ollenkaan, jos vaan on mahdollisuus mennä jonkun yksityislääkärin vastaanotolle. Siellä on aivan hölmöä istua ja kuluttaa aikaansa. Se on niin toivoton paikka että voi hyvä luoja sentään. Siellä istutaan ihan kuin poliklinikalla monta tuntia. Se on sama istuminen, menee sitten aluelääkärille, poliklinikalle tai Väestöliittoon."

"Se lääkäri alkoi vaan puhua miten lapsi on suloinen ja kuinka koko elämä muuttuu hyväksi sen jälkeen. Ei hän muuta perusteluja sanonut. Se oli kai se lääkärin etiikka siinä ainoastaan. Kai hän toimi sen oman etiikkansa mukaisesti. Hänellä itsellään oli neljä lasta, sen hän kertoi minulle. Minullahan tämä olisi ollut vasta kolmas."

"Eihän Suomessa kukaan tavallinen ihminen voi keskustellakaan lääkärin kanssa. Nehän on niin herroja ja ylhäisyyksiä, tuijottaa vain omaan napaansa. Ei ne kuuntele sairastakaan ihmistä."

"Hän beti rupesi minulle karjumaan. Hänen suhtautumisensa säikytti minut täysin."

”Se myrsky minkä sain osakseni lääkärin taholta ei ollut kovinkaan rohkaiseva. Tunsin olevani rikollista pahempi.”

Mitä me heistä tiedämme?

Useimmat laittomien aborttien lukumäärän arviot nojautuvat tietoihin siitä, mitä tapahtuu hylätyn aborttipyyntöä jälkeen: päättyykö kyseinen raskaus synnytykseen vai keskenmenoon. Kaikkia keskenmenoja ei tietystikään voi laskea laittomiksi, vain tökerösti tehdyt ja pahasti tulehtuneet keskenmenot on helppo tunnistaa ”alulle autetuiksi”. Muissa tapauksissa arvioiminen on vaikeampaa, ja laskelmissa otetaankin huomioon, että noin 6—10 % kaikista raskauksista päättyy spontaaniin keskenmenoon.

Eri tutkimuksissa noin 10—50 % raskauksista päättyy hylätyn aborttipyyntöä jälkeen laittomaan aborttiin (Höök 1963, Forssman—Thuwe 1966, Peel—Potts 1969). Suomalaisen sosiaalilääkärin aineistossa 50-luvun alussa hylättyjä keskeytyspyyntöjä seurasi keskenmeno 40-prosenttisesti — jos nainen oli perheen huoltaja, luku kohosi 63 prosenttiin.

Tanskalaisissa ja ruotsalaisissa arvioissa naisten on laskettu hakeutuvan sairaalaan noin 40—70 prosentissa keskenmenotapauksia (Manniche 1965, SOU 1953,29). Myös nämä tiedot perustuvat tutkimuksiin hylätyn aborttipyyntöä jälkeisistä tapahtumista. Näitä lukuja on kuitenkin vaikea soveltaa Suomen oloihin, sillä sairaalahoitoa saaneiden keskenmenojen suuruus vaihtelee sairaalaverkoston kehittyneisyyden ja väestön sosiaalisten ja taloudellisten olojen mukaan (Aborttilakikomitean mietintö 1968).

Aborttilakikomitean arvion mukaan Suomessa tehtiin vuonna 1966 runsaat 18 000 laitonta aborttia. Arvio perustuu olettamukseen, että 50 % laittoman abortin tehneistä joutuu sairaalaan.

Mikäli tästä Seksuaalipoliittisen yhdistyksen kyselystä teh-

dyt havainnot antaisivat joitakin viitteitä laittoman abortin todellisuudesta, vaikuttaisi todennäköiseltä

— että laittomia abortteja koskevat tutkimukset perustuvat vain osaan kaikista laittomista aborteista. Vain harvat laittoman abortin tekijät käyvät virallisesti toteamassa raskautensa tai hakevat laillista keskeytystä (tässä aineistossa 15 %).

— että Suomessa esitetyt arviot laittomien aborttien määrästä ovat liian alhaisia, koska vain pieni osa (tässä aineistossa 21 %) aborteista hoidetaan loppuun sairaalassa.

Mitkään tässä tutkimuksessa esitetyt luvut eivät sellaiseenaan ole yleistettävissä. Näyttää kuitenkin siltä, että julkisissa keskusteluissa abortti nähdään liian usein vain naimattomien nuorten naisten ongelmana (tämän tutkimuksen ”kertakäyttäjät”). Erilaiset tilastotiedot ja arviot puolestaan soveltuvat kuvaamaan lähinnä ”satunnaisten käyttäjien” menettelyä: he käyvät lääkärien vastaanotolla, he hakeutuvat sairaalaan. Jäljelle jää laittoman abortin tekijöiden hiljainen enemmistö, ”vakituiset käyttäjät”. Heistä me emme puhu, koska emme tiedä heistä mitään. Heidän raskautsiaan ei virallisesti ole koskaan ollutkaan, heidän aborttejaan ei löydy edes spontaaneina keskenmenoina minkään sairaalan kirjoista tai kansista. He kärsivät eniten.

Vastentahtoinen raskaus, keskenmeno ja synnytys

”Ei ole aina kyllä tiennyt, tarviiko pappia vai kättilöä.
Vaan onneksi olen selvinnyt omasta mielestäni hyvin,
ei ole järki mennyt vaikka terveys on.”

"Olen iloinen saadessani sanoa oman mielipiteeni tähän kiihkeään ja puolin ja toisin epäasiallisuuksiin menneeseen aborttikysymyksen, joka on aikanaan ollut erittäin aktueli kysymys itselleni. Olen ollut vähällä pistää lusikkani tähän soppaan jo aikaisemminkin, kun erinäisissä lehdissä on sitä puitu, mutta olen katsonut sen tarpeettomaksi, sillä niin uskomattoman paljon typeryyksiä ne loppujen lopuksi ovat silloin julki tuoneet. Ensiksikin: kaikkein eniten tässä asiassa minua on oudoksuttanut se, että on unohdettu, tai ei ensinkään ole tiedetty, miltä pohjalta ns. varsinainen "kansa" ottaa näihin asioihin kantaa, jos nyt ensinkään ottaa, ja se on niin suuri *tietämättömyys*, että vähänkin koulusivistystä saaneet eivät näytä sitä tietävän eikä välittävänkään tietää, vaikuttaa ihan siltä, ettei edes uskota, miten vähän seksuaaliasioista *oikeita* tietoja tällä hetkellä jo keski-ikäinen tai sitä lähellä oleva kansanosa on saanut tai ottanut vastaan, vaikka näistä asioista onkin niin paljon puhuttu ja kirjoitettu. On paljon eri tekijöitä, mikä tähän on vaikuttanut, enkä välitä puuttua niihin, mutta yhden tahdon tuoda julki, ja silloin tiedän, mitä puhun, sillä se on omakohtaista kokemista, ja kipeätä. Tämä on niin tavallinen tarina, siksi sen voi yleistää useampia koskevaksi, ja tämä on toistunut ja valitettavasti vieläkin tulee toistumaan melkein samanlaisena, ja juuri niissä piireissä, joita aborttikysymys jatkuvasti kipeimmin koskee tai pitäisi koskea.

Mutta ennen kuin kerron oman kokemani tällä rintamalla, sallittakoon vielä minun ihmetellä, *miksi tässä aborttiasiaassa melkein yksinomaan miehet ovat olleet äänessä*, eihän, pahus soikoon miehelle ole tietääkseni tehty yhtään aborttia, mikä mies on siitä puhumaan suurella paatoksella ja jos joku nainen onkin saanut äänensä kuuluville, on aina takaa kuulunut miehen kannanotto tai ainakin, että miehen painostus muodossa tai toisessa on kuultanut läpi, ja aina näyttää siltä, että miehet ne ovat tässä maassa niitä varsinaisia moraalin vartijoita. Sillä uskonto ja moraalit ovat ne keppihevokset, joihin miehet ovat vedonneet ja aina siinä mielessä, että ne koskevat vain naisia. Koti, kirkko ja kakarat, kas ne ovat ne hyveet, mitkä naisille kuuluvat, miehet tekevät, mitä tahtovat, ja tahtovat myös. (En ole miesvihaaja, mutta en myöskään suostu

olemaan vaiti seurakunnassa.) Niin, abortti ei ole, eikä sen pidäkään oleman mikään ei-toivottujen raskauksien ratkaisu, mutta tällä hetkellä ainakin vielä se pitää sallia ja saada muutenkin kuin terveydellisin syin, mielenterveydellisiksi kuitenkin monissa tapauksissa ne muodostuvat, elleivät sitä alunperin olisikaan.

Oma tarinani on tällainen. Ensiksi tausta (aina on tausta ja se pitää voida ottaa huomioon, aina). Olen 42-vuotias, lähtöisin pienestä maalaistalosta, keskikoulu. Minkäänlaista seksuaalivalistusta en kotonani saanut, niistä asioista ei puhuttu, ei sopinut puhua, uskonnollisuus ei näytellyt kylläkään mitään osaa, mutta tapa oli sellainen, yleinen siihen aikaan. Tai: puhuttiin kyllä, hämäästi, vertauksin, kautta rantain, ja voitte kai kuvitella, millaisen käsityksen siitä sitten sai. Jos sai. Niinpä minä olin täyttänyt jo 20, eikä minulla ollut kuin hämärä aavistus, miten lapsi saa alkunsa, ja vielä hämäämpi aavistus, miten se tulee ulos, luulin ihan tosisani, että maha repeää auki navasta alaspäin. No valkenihan se asia tosin ennen kuin mahani tosiaan oli repeämispisteessä, mutta tällaiset ja muut omituisilta tuntuvat käsitykset eivät, herraparatkoon, ole mitään harvinaisuuksia vielääkään minun ikäpolvelleni olleet, ja tämä koskee myös miehiä, naiset luonnonpakosta tulevat sentään enemmän tietämään, omien kokemustensa ansiosta, mutta jospa te käsittäisitte, millaisia väärinkäsityksiä miehillä vieläkin on, naisen anatomiasta he tietävät hämmästyttävän vähän, psyyke on tuntematon käsite, eikä tavallinen, rasvanahkainen työmies välitä edes ottaa selvää mistään, he uskovat vain sen, minkä haluavat ja ovat kokeneet, ja ne kokemukset ovat valitettavan usein olleet pieniä ja likaisia. Kasvatuksen olemattomuus ja sen puute ovat ne sellaisiksi tehneet. Saattaa tosin olla, että se riittää heidän naisilleenkin, jotka eivät muusta tiedä, mutta ellei näin ole, lukemattomat, eriaisteiset kärsimysnäytelmät ovat valmiit. Niitä eletään, minä elän sellaisessa jatkuvasti. — Mieheni on tällä hetkellä 45, tehtaantyömies, erittäin pienipalkkainen sellainen, lähtöisin tehtaantyömies-kodista, hänen vanhempansa olivat, jos mahdollista, vieläkin vanhanaikaisempia kuin omani, iankaiken samassa, ahtaassa miljöössään olleet, eivätkä mitenkään kiinnostuneet leipänsä ulkopuolisista asioista.

Heidän poikansa on se tulos, jonka kanssa olen ollut naimisissa kohta 18 vuotta. Isäni oli juoppo kaikkine siihen kuuluvine lieveilmiöineen, ja olin päättänyt mennä naimisiin ensimmäisen kunnollisen ja raittiin miehen kanssa, joka kohdalleni sattuu. No, olimme kihloissa ja sitten tuli myös 'pakko', molempien tietämättömyyden tulos, mutta koska olimme kuitenkin naimisiin menossa,

ei nyt suuremmin häirinyt se, ettei huntuhäitä tullut, vaikka tässä vaiheessa olinkin jo melkein kypsä perääntymään, alkoi tuntua, ettei kaikki ollut ihan sitä mitä piti, ettei pelkkä kunnollisuus oikein riittänyt, mutta oli myöhäistä, ei olisi ollut ikinä kotiin asiaa, jos olisin yrittänyt tulla lapsen kanssa, edes käymään. Naimisiin mentiin, lapsi syntyi. Kahden vuoden jälkeen toinen. Ehkäisyvälineitä ei käytetty, mieheni ei hyväksynyt sellaisia, ei moraalisista eikä uskonnollisista syistä, vaan koska ne olivat hankalia, hänelle. Minun onneni oli säännöllinen kuukautiskierto, siis luonnonmenetelmä, joka petti kuitenkin sillä toisella kerralla. On sanottava, että molemmat raskaudet koin paniikinomaisena painajaisena, olen niitä naisia, jotka eivät ole mitään emotyyppisiä, jos nyt sellaisia sitten onkaan, sillä lapsihan on periaatteessa 'vieras' esine, jota naisen ruumis hylkii, siksi ymmärtäkseni aina raskauden alussa on, paitsi fyysisiä myös henkisiäkin häiriöitä, joihin sitten myöhemmin 'tottuu'. Toinen asia on ainainen almanakan mukaan eläminen, päivien laskeminen, henkinen rasitus ja suoranaisten epätoivo pientenkin viivästymien sattuessa, se oli hirvittävä. Meillä ei kertakaikkiaan ollut varaa moniin lapsiin, mieheni ei niinkään välittänyt, ei hän välitä mistään, ellei hänen olemistaan ja elämäänsä häiritä, mutta koska minä tietenkin kipeimmin tunsin taloudellisen paineen, oli järkyttävä yllätys, kun kolmas raskaus alkoi. Olimme silloin juuri ruvenneet rakentamaan, molemmat täysin tyhjin käsin, Arava- ja pankkilainan turvin. Mieheni silloisesta palkasta jäi vain 200 mk, kun kaikki lakimääräiset vähennykset oli tehty, ja tällä summalla kuukaudessa oli pärjättävä, kaikki menot oli katettava tällä summalla, myös molempien poikien koulutus ja velat tietenkin. Pienellä paikkakunnalla ei naiselle ole työtä tarjottavana, minähän olin 'vanha' (paitsi lapsensaamiseen), ja mahdolliset työpaikat, jotka olisivat tulleet kyseeseen (ts. kannattaneet) jactaan maaseudulla edelleen tutunkauppaa, minähän en ollut omasta pitäjästä, eikä minulla siis ollut oikeita suhteita. Olin ollut kaupassa tilapäisenä apulaisena useina vuosina, mutta siitä maksettiin kehnosti, eikä sen varaan voinut mitään laskea, minä tulin kyseeseen vain silloin, kun muiden myyjien lapset olivat kipeitä, eivätkä he voineet täyttää tätä tilapäistäkään työtä. — Olimme juuri kesällä muuttaneet tähän, oli paljon keskeneräistä, olin kesälomittajana kaupassa, tein siellä kiireisiä ja pitkiä päiviä, kotiin tullessa oli kolme nälkäistä ja kiukkuista suuta odottamassa, kotiakin olisi pitänyt sisustaa, yöt maalasitiin ja kunnostitiin vanhoja keittiökalusteita (miehelläni on peukalo keskellä kämmentä, suoraan sanottuna hän on aikaansaamaton ja

laiska, mutta niin kunnollinen), minusta tuntuu jälkeinpäin etten ikinä maailmassa ole tehnyt niin paljon työtä, en ennen enkä jälkeen. Kaiken yläpuolella jäytävä kauhu ilmenneestä raskaudesta. Vannon, etten kahteen viikkoon nukkunut kuin kaksi tuntia yössä, en pystynyt, elin jonkinlaisessa epätoivoisessa horroksessa ja on vain hyvää onnea, etten tehnyt työssäni pahempia munauksia, söin määrättömän määrän kaikenmaailman pillereitä, toisia, että olisin pysynyt hereillä ja pystyssä, toisia, että olisin nukkunut — enkä pystynyt syömään mitään, vain kahvia, kahvia. Sitten kävi niin kuin kävi.

Tätä ennen, toukokuussa, heti kun epäilykseni raskaudesta oli herännyt, kävin kunnanlääkärillä ja testi oli positiivinen, hän lähetti minut silloiseen, lähimpään aluesairaalaan, jonka gynekologi — tunnettu erittäin uskonnollisena miehenä — oli ns. lausunnonantajalääkäri. Lähetteessä mainittiin minun olevan erittäin psykosomaattisessa (? lääketieteellinen sanasto ei ole vahvimpia puoliani) tilassa, olin saanut jonkinlaisen hysteerisen kohtauksen jo kunnanlääkärin vastaanotolla, en pystynyt edes puhumaan ymmärrettävästi, en välittänyt mistään ja olin harkinnut vakavasti itsemurhaakin, mutta oli kuitenkin jonkinlainen pidike, kontrolli, ettei minulla ollut sisua siihen. No, tämä lausuntolääkäri, erinomainen ihminen ja hyvä lääkäri, epäilemättä suhtautui *isällisen ymmärtäväisesti*, kuin kiukuttelevaan lapseen, no, hyvä rouva, lapsi tuo leivän tullessaan (200 mk:lla kk:ssa?) ja aina uuteen taloon muuttaessa on tavallista, että tulee uusi lapsi jokaista nurkkaa kohden (edelleenkin sillä 200 mk:lla) ja 10 mk, olkaa hyvä. Minulla on ollut paha kohdun asentovirhe jo vuosia, mutta sekin kuulemma olisi järjestynyt ihan erinomaisesti jollain renkaalla, niin että rouva saa lapsensa ja mahdollisesti toisenkin vielä, jos herra suo. Ymmärrän nyt, ettei tämä lääkäri vaiwannut päätään, miten voi tulla toimeen 200 mk:lla kuukaudessa, elää ja vaatettaa 4 tai 5 henkeä sillä, kouluttaa lapsensa, maksaa hirvittävältä taakalta tuntuvan velkansa ja olla kohtalaisen tasapainoinenkin vielä, ei hän tietänyt, miten monta unetonta yötä olin siihen mennessä jo viettänyt laskeskellessani olemattomia varoja, millä saisi uudet housut kahden pojan — ah — niin kuluttaviin kinttuihin, eikä sitä, ettei itselläni ollut toivoakaan saada sellaista ylellisyyttä kuin uutta takkia päälleni, vaikka edellisen saamisesta oli kulunut 10 vuotta, minkä kyllä huomasi.

Taloudelliset vaikeudet abortin saamisessa ovat kertakaikkiaan niin kaukana lääkäreitten asennemaailmasta ja näyttää siltä, että he ovat muutenkin liian kaukana ihmisestä. Tietenkin, lääkärikin

on vain ihminen, heidän työnsä on raskasta, se on kunnioitettavaa, eikä heillä riitä voimavaroja kaikkeen, mutta sittenkin. Paitsi että heidän aikansa on rahaa, se on muutenkin tiukalla, työtä riittää, *eikä ole varaa kuunnella ihmisiä*. Mutta jonkun pitäisi myös kuunnella ihmisten hätää. Ja sitten, meidät on opetettu liiaksi kunnioittamaan auktoriteetteja, ja hallitsevimmat niistä ovat juuri lääkärit ja papit. Me potilaat (sellaisia ovat kai pappienkin asiakkaat) emme kertakaikkiaan uskalla sanoa kantaamme, esittää asiaamme sellaisena kuin sen itse näemme, vaan liiankin helposti meidät saa myötäilemään ja niin juuri kävi minullekin silloin, sen jälkeen olen kasvanut paljon, mutta mitä se minua enää auttaa. Mutta asiaan.

Tämä oli tilanne. Olin poissa tolaltani, tiedän, että olin myös henkisen kestokykyni äärimmäisillä rajoilla. Muistan vielä sen juhannuksen, meillä oli vieraita. Olin ottanut padan uunista ja se lipsahti käsistäni ja koko pata kaikkine ruokineen paiskautui alassuini pitkin permanttoa, ja minä iskin nyrkkejäni ja päätäni lattiaan ja huusin suoraa huutoa — vasta silloin mieheni käsitti, että muija parka ei taida kestää enempää ja toimitti minut sänkyyn. No. Kerrottakoon vielä se 'onnellinen' loppukin. Kerran huomasin, että jotain on vinossa, ilmeni ihan pientä vuotoa ja tiesin, mitä se merkitsee. Yritin päästä lääkärille ja yritin ottaa yhteyden myös kättilöön, mutten ehtinyt saada kumpaakaan käsille, kun yhtenä iltana riisuutuessani yhtäkkiä putosi noin nyrkin kokoinen möhkäle, siinä minä seisoin ja mieheni kantoi puhtaita pyyhkeitä ja seuraavana päivänä sairaalassa tehtiin se mitä tehtävissä oli. Sanon suoraan, että olin helpottunut, että kävi niin kuin kävi, mutta asia ei päättynyt ihan vielä. Kun pyysin mieheni tuomaan niitä pyyhkeitä ja selitin, mistä on kyse, hänen ensimmäinen kommenttinsa oli sanasta sanaan: *'Ja jumalaut, et sinä mikään nainen enää ole kun et pystynyt edes lasta enää saamaan, minä en halua olla missään tekemisissä mahon naisen kanssa'*. (Maho nainen on pahin herjaus, minkä mieheni tapaiset tuntevat, ei mahon naisen kanssa voi maata, jännitys puuttuu. Ja miehestä kun on niin erinomaisen hauskaa vastata 'seurauksista' — en se minä voi olla, se on joku toinen, mutta älä aseta miehen kykyjä kyseenalaiseksi, syyllistyt pahimpaan rikokseen, minkä nainen voi tehdä. Että näin on, on ja pysyy.)

Tämän keskenmenon seuraukset muistan aina, siinä minä makausin, helpottuneena, että olin selvinnyt taas, mutta mieheni sanat mielessäni, pääsin pois, mutta en tuntenut itseäni enää naiseksi enkä ihmiseksi, en moneen kuukauteen. Ei minua painanut se,

että olin menettänyt lapsen, en ollut totisesti sitä toivonutkaan, oli helpottavaa ajatella, ettei sitä vaivaista palkkaa ollut enää jakamassa yksi lisäsuu, mutta mieheni suhtautuminen painoi. Ja myöhemmin sitä lisäsi vielä kunnanlääkärin kannanotto. Olin silloin epätoivoissani sanonut hänelle, etten aikunut saada tätä lasta, jos suinkin voin sen estää ja hän oli käsittänyt sen, että aioin kääntyä puoskarin puoleen. Kieltämättä se oli kai sellaiselta vaikuttanut, mutta ensiksikään en tunne yhtään puoskaria, ja kaikesta huolimatta uskon olevani sen verran valistunut, etten olisi koskaan uskaltanut sitä tehdä, vaikka jätettäisiinkin huomiotta se seikka, etten olisi tuntenut mitään moraalisia estoja, ihan puhtaasti itse-suojeluvaisto olisi ollut esteenä. Kunnanlääkäri kysyi (ja muistaa kysyä aina kävin sitten minkä vaivan takia tahansa), että minkä puoskarin luona kävin. Tosin minusta toisinaan tuntuu, että hän tekee sen vain kiusallaan, luulen, että hän on oppinut tuntemaan minut paremmin näiden vuosien kuluessa, mutta se ensimmäinen sanominen jäi painamaan, lisänä mieheni sanomalle. Meillä on ollut puhetta myöhemmin mieheni kanssa, hän on väittänyt, että hän sanoi sen häkellyksissään, leikillään, mutta miehet eivät käsitä, missä tilanteessa huumorintajuisenkin naisen leikinymmärtäminen loppuu. Uskon, että olisin kestänyt 'tehdynkin' abortin, mutta tänä päivänä en todellakaan tiedä, miten mieheni olisi siihen suhtautunut, kuitenkin tuntuu, että hän olisi ottanut sen ilman kommentteja, enhän olisi silloin osoittautunut ainakaan 'mahoksi'. Tilanne sinänsä on lähes omituinen, ei ole niin väliä saada niitä lapsia, mutta pitää osoittaa kuitenkin olevansa hedelmällinen. Siis nainen ja lehmä, ne eivät saa olla mahoja, käyttöarvo laskee, niinkö?

Vielä haluan kysyä, miksi köyhän ja siis niin ollen kipeimmin abortin saamista tarvitsevan on sitä melkein mahdotonta saada? On turha kieltää, että jos omaat tittelin ja tarpeeksi rahaa, abortin kyllä saa. Tiedän aivan varmasti olevan yksityissairaaloita ja -lääkäreitä, joissa ja joilta sen saa, miksi silloin ei puhuta lääkärin etiikasta mitään, näyttää olevan niin, että raha pyhittää kaiken. Kuitenkin ne, jotka sen saavat ovat vain 'kiipelissä', maine tai jotain muita etuja on kyseessä, ei se, että lapsi horjuttaisi talouden kerta-kaikkiaan ja saisi äidin kestokyvyn sietämättömyydeksi. Minä en ole kommunisti enkä mikään maailmanparantaja, mutta jotain mätää on kuitenkin silloin, kun vain tietämättömälle ja tyhmyytään kärsimään joutuvalle sekä köyhälle tekopyhästi saarnataan herranlahjoista, uhataan henkisellä ja ruumiillisella kärsimyksellä ja tuodaan kaikki negatiiviset puolet esiin. Niin kauan kuin ei

miehelle opeteta vastuuta, niin kauan kun kaikilla ei ole juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia elättää useita lapsia, niin kauan kuin tyhmyys, välinpitämättömyys ja suoranainen holtittomuus on yleistä, annettakoon naiselle mahdollisuus kireässä taloudellisessa tilanteessa päättää, saattaako hän lapsen maailmaan vai ei. Yleensä olen sitä mieltä, että nainen saa hallita ruumiinsa, omistaa sen ja päättää, mitä sillä tekee tai tekemättä jättää, mitkään syyt, eikä aviomieskään saa määrätä sitä. Kieltäydyn olemasta kenenkään omaisuutta, kieltäydyn olemasta painostettavissa, mutta kieltäydyn myös turhista yli voimieni menevistä kärsimyksistä, kieltäydyn saattamasta lapsia kurjuuteen ja köyhyyteen, olen kokenut sen itse, enkä tahdo lapsieni kokevan sitä. Vai uskooko joku, että on ollut helppoa 400 mk:illa kouluttaa 2 lasta ammattiin, vaatettaa ja ruokkia 4 henkeä, maksaa velkoja — pankkivelka on selvä, aravaa kai saamme maksaa hautaan saakka. Sopi koettaa — jos vielä haluaa näillä edellytyksillä yhdenkään lapsen lisää ja selviää terveellä järjellä, perun puheeni. Tämä kaikki ilman yhteiskunnan apua, jos hankit lapsen, on sinun se elätettävä myös, ei kenelläkään muilla ole velvollisuutta kustantaa toisten huveja. Psykisiin häiriöihin abortin jälkeen vaikuttavat enimmin ympäristön mielipiteet ja eri tahoilta tuleva painostus, myytti 'syntisestä naisesta' on meissä kaikissa sitkeässä. Naisparat. Entä miehet ja heidän syntinsä, kysyn vain."

"Odottavan äidin psyyke on usein raskauden alkukuukausina siksi labiili, että hän ei selvästi pysty arvioimaan tilannetta sekä omasta että lapsen näkökulmasta."

Professori Paavo Vara Helsingin Sanomissa 7. 9. 1969

"Olen 38 vuotias ja synnyttänyt 12 elävää lasta. Lapsista yksikään ei oikeastaan ollut toivottu, sillä kaikki ovat vahinkoja. Mutta kahdeksatta kun rupesin vuottamaan se oli kauheaa, sen jälkeen aina vaan pahempaa. Minä vihasin tätä lasta jollakin tavoin ja päätin etten sitä tee. En käynyt neuvolassakaan koko aikana. Yritin hommata sitä pois nostelemalla täysiiä 50 kg:n tonkkia ja kannoin vatsani päällä niin isoja kiviä kuin vain jaksoin nostaa. Muistan kuinka toiset lapset sanoivat, että äiti tuli hulluksi kun kiviä ees takaisin viskoo. Vielä juoksevana tyttönä tuntui kuin tämä lapsi olisi joka paikassa tiellä ja ristinä. Ja mikä pahinta hän huomasi sen. Minulla oli kovat omantunnontuskat ja yritin voittaa sen vihamielisen tunteen tätä lasta kohtaan."

Sitten vuotin taas ja se kauheus alkoi. Olin kuullut joltakin rouvalta että kun syö C-vitamiinitabletteja niin kyllä tulee pois. Minä söin yhtäkyytiä, mutta ei mitään. Taas joku sanoi viina ja riienmarjat ja jos kovasti kylpee niin se auttaa. Riienmarjoja piti ottaa kolme tai yhdeksän, minä otin yhdeksän. Viinaa oli kyllä vähän. Mutta eivät ne siihen auttaneet mihin oli tarkoitettu sain vain oksentaa ja tuli kauhea olo, että kuljin lattialla polvillani.

Sitten kymmenettä vuottaissa kävin lääkärissä ja pyysin että raskaus keskeytetään ja sanoin että hommaan sen pois vaikka millä keinolla, jos ei kerta lääkäri auta ja samalla pyysin myös sterilointia. Se kielsi sen jyrkästi ja sanoi, enkö muka tiedä että jos hommaan sen pois voin joutua vankilaan. Mutta minusta tuntui vankilakin paremmalta kuin sairaus aina synnytyksen jälkeen ja samassa köyhyys sekä ainainen rasitus kun ei yhdelläkään ole kahta vuotta väliä. Se vuottaminen kysyi hermoja kun oli yhdeksän tenavaa ympärillä ja yli neljän kilon painoinen mahassa. Töitä olisi pitänyt tehdä tuolilla kulkien. Kolme oli lehmää kilometrin päässä pellossa. Muutenkin oli vaikeaa, kodinhoitajaa ei annettu kuin viikoksi. Päätin yöllä lattialla kontatessani että otan platania kun sitä on navetan hyllyllä, mutta en sinne päässyt.”

”Esteettiseltä kannalta tuntuu arveluttavalta, että abortti myönnetään niin helpoin perustein kuin esimerkiksi ekonomisista syistä.”

Professori L. Haikola Helsingin Sanomien mukaan aborttisymposiumissa Turussa 16. 4. 1966.

”Näin ilmoituksenne abortti asiasta. Olen kauan halunnut tuoda julki omat ja täälläpäin monen muunkin toivomukset. Abortti pitäisi ehdottomasti olla vapaa kaikille, olisi pitänyt olla jo ajat sitten.

Olen kokenut kaksi kertaa ei toivotun raskauden. Aborttia minulle ei ole tehty, vaikka olen kahdesti pyytänyt. Kävin monen lääkärin luona kysymässä, mutta kun ei sellaista lakia ole ja muutamalta kysyin varmoja ehkäisyneuvojakin, mutta ei ne neuvonut mitään. Silloin ei ihan vielä ollut yleisiä ne e-pillereitä. Ja ne pillerit pitäisi olla huokeampia ja vapaasti apteekeista saatavissa. Ei täällä mailla monetkaan kainoimmat liijoinkin tyttöpäät ilkeä mennä lääkäriin sellaisen asian takia. En ole minäkään käynyt, syy: kalleus ja vaikea saada. Olen kokeillut kaikkia muita ehkäisykonstia, huonolla tuloksella, niin kuin vaarallisten päivien

laskemisella, huuhtelulla, niitä kumia käyttäen. Ne ainakin minusta on vastenmielisiä käyttää, parhain on ollut lopettaa kesken toimituksen. Enkä ole paljoa uskaltanut antautuakaan sellaiseen leikkiin, koetan järjestää jotakin estettä aina miehen nukkumaan menon aikaan enkä koskaan tuntenut mitään erikoisempaa hyvän olon tunnetta, vaikka lehdissä sitä niin mainostavat ja yllyttävät nuorisoa siihen villitykseen.

Minulla on kuusi lasta ja kaikki vabinkoja, mutta kaikki avioliitossa tulleita. Kun huomasin neljännen ja viidennen kerran olevani raskaana en käynyt kättilönkään luona. Yritin saada omin konstein pois ennen aikojaan, kun ei lääkäriellä saanut apua. Nostelin raskaista, hypin, puottauduin korkealta sementtilattialle ja puristelin itseäni. Söin myös suuria annoksia kaikenlaisia lääkkeitä mitä vain yhdyin käteeni saamaan. Ostin myös kaksi kuumemittaria ja söin elohopeat niistä. Mutta en vain keksinyt silloin sellaista lääkettä, joka olisi auttanut. Toivoin ihan viimeiseen asti että olisivat syntyneet kuolleina, kättilöksikin haetin vain näille viimeisille jonkun vanhan mummon. Jos olisin saanut ennen aikojaan pois, niin mieluummin olisin vaikka linnassa käynyt. Itku oli minulle jokapäiväinen asia yksin ollessani täällä.

Nykyisin nämä lapset ovat 8 ja 6 vuotiaita ja vieläkin olen katkera niitten maailmaan tulosta, että tokko lie montakaan päivää mennyt, etten olisi muistanut ajatella että mitähän syntii minä olen tehnyt niin paljon, että Luoja minua on näin raskaasti rangaissut. Olen kuitenkin koittanut vointini mukaan hoitaa kaikkia samalla lailla, etteivät huomaisi kukaan mitään syrjimistä, mutta lapset eivät itsekään toivoisi olevansa olemassa.

Olen kuitenkin Luojalle siitä kiitollinen, että viimeinkin keksin sellaisen lääkkeen, jolla sain näitten jälkeen kolme kertaa keskeytymään ihan alussa, kun huomasin vain olevani raskaana.”

”Tietääkseni moni nainen on katkerasti katunut sitä, että hän on joskus tavalla tai toisella hankkinut itselleen abortin. Sen sijaan en ole koskaan kuullut, että hän olisi lastaan katsellessaan huokaissut: 'Olinpa tehnyt abortin.'”

Valriot, kand. Kaarina Jousimaa Helsingin Sanomissa 23. 1. 1969.

”Huomasin lehdestä yleisön palstalta minua kovasti kiinnostaneen kyselyn. Yleensä näihin kirjoituksiin otan osaa vain hiljaa sisimmässäni, joka vain ärsyttää yhä enemmän itseäni. Nyt päätin sitten rohkeasti ottaa kynän käteeni ja piirrellä omat mielipiteeni

tuosta paljon kohutusta aborttiasiaista.

Rehellisesti sanoen nämä kaikki lapsemme ovat olleet minulle ei toivottuja. En tarkoita tällä sitä, että olisin heitä vihannut tai muuten lyönyt laimin, mutta jo näiden lasten odotus oli minulle suuri henkinen raskaus. Mieheni on sitä lajia joka ei ymmärrä naisia ollenkaan. Ei hän koskaan ole kyllä sanonut, ettei lapsia olisi saanut tulla. Mutta koskaan ei hän ole auttanut minua, en tiedä miten ihanalta tuntuisi jos mies vaikka yhden kerran valvoisi yön lapsen vuoteen ääressä että saisin itse nukkua.

Synnytykset minulle ovat olleet vaikeat, aina on tullut kova jälkivuoto, johon yritti aina menehtyä. Niin tässä viimeisessäkin. Kun sitten kuitenkin kaikki oli ohi jotenkin sanoivat avustavat kätilöt että seuraavalla kerralla rouva saa jäädä jo oman paikkakuntansa synnytyslaitokselle, teitä täytyy vain hoitaa etukäteen niin kaikki menee hyvin. Silloin minun hermoni romahtivat. Sanoin kätilöille, teen mieluummin itsemurhan kuin nousen synnytyspöydälle. Minä pelkäsin rodella tuota pöytää.

Jonkun ajan kuluttua huomasin taas odottavani. Mieheni ei käyttänyt mitään keinoja ja oli muutenkin luonteeltaan väkivaltainen. Ajattelin itsemurhaa jo vakavasti. Katsoin salaa lapsiamme ja mietin, minkälaisia lapsia heistä kasvaisi ilman ohjaavaa äitiä. Valvoin monta yötä aivan perättäin ja mietin millä tavalla lähtisin pois.

Mutta eräänä päivänä siivosin kotona. Kaappia pestessäni putosin ja minulle tuli vuoto. Menin sairaalaan ja minulle suoritettiin kaavinta.

Minua ei ole omatunto vaivannut eikä syyttänyt että näin kävi. Olen kunnollinen yhden miehen vaimo, mutta täytyy meillä naisilla olla oikeus elämiseen. Minä kannatan kovasti tuota abortin antoa. Olen itse käynyt niin ankaran elämän koulun että en toivo kenellekään tällaista osaa."

"Abortin kannattajien elämännäkemyks on radikaalin individualistinen. Elämän tarkoitus on yksilön mahdollisimman suuri onni ja nautinto. Kaikki on pantava palvelemaan tätä tarkoitusta. Esteet yksilön onnen tieltä on raivattava pois. Ei-toivottu lapsi on yksi tällaisen onnen este. Siksi lapsi, sikiö, on raivattava pois tieltä."

Professori L. Haikola Helsingin Sanomien mukaan aborttisympo-
siumissa Turussa 16. 4. 1966.

"Odotin kolmatta lasta, olin juuri täyttänyt 19 v. ja olin peräti heikossa kunnossa. Menin Väestöliiton neuvolaan hakemaan aborttia, mutta eivät ne sitä myöntäneet. Sitten hain yksityislääkäriltä

aborttia ja olisin saanut sen 1 200 markalla. Mutta meillä oli taloudellinen tilanne niin keho ettei sellaista summaa saatu kokoon. Joten synnytin kolmannen lapseni.

Mielestäni minulla oli hyvät perusteet aborttiin: kaksi lasta syntynyt ennen 19. ikävuotta, molemmat keskosa. Taloudellinen tilanne keho, tietäähän sen kun mies yksin tienaa, keho asunto, oikea röttelö, sekä se että toisen lapsen jälkeen eivät neuvolan jälkitarkastuksessa antaneet minulle e-pillereitä.

Tästä on nyt vähän aikaa kun tämä lapsi syntyi. Se on tietysti yhtä rakas kuin muut. Mutta niin olisi kymmeneskin lapsi. Kymmenen kai niitä tuleekin, jos ei anneta ei ehkäisytablettiä eikä aborttia.”

”En voi ymmärtää kuinka Suomen naiset yhä kaikesta valistuksesta huolimatta elävät niin holtittomasti. Antaudutaan intiimiin seurusteluun olosuhteissa, joissa ei ole edellytyksiä ottaa vastaan mahdollisesti syntyvää lasta. Kuitenkaan ei turvauduta ehkäisyvälineisiin, vaikka niitä on taatusti kaikkien saatavilla.”

Nimimerkki 'Maija maalta' HS:n yleisönosastossa 3. 12. 1969.

”Olen 30-vuotias eronnut rouva. Minulla on yksi lapsi, josta mies maksaa elatusapua jos muistaa. Taloudellinen tilanne on aika heikko. Tätä taustaa ja asioita harkitsin kun tulin raskaaksi. Sain osoitteen erikoislääkärille eräältä tuttavalta, joka tiesi että varmasti hän tekee näitä. No syy kai oli kun minulla ei ollut 600—800 markkaa rahaa. Hän sai vain 30 mk, mutta osoitteen antoi psykiatrille.

Niin minä menin psykiatrille ja hän vaan sanoi: kyllä teidän tämä on vielä vastaanotettava. 30 mk se oli taas.

Minä ajattelin laitonta ja vaikka mitä, mutta siinä masennustilassa se aika kului. Nyt asun 25 m² yksiössä kahden lapseni kanssa. Minulla on kaksi siivoustyötä, että pärjäämme, mutta joskus tuntuu ettei jaksu. En tietystikään antaisi näitä nyt pois. Mutta olen edelleen sitä mieltä että jos nainen menee hakemaan aborttia, ja hän syyt siihen kertoo, hän on sen mielessään varmasti harkinnut ja myös oikeutettu saamaan. Ja saamaan heti, eikä 2—3 kuukauden kuluttua.”

"On varmaan järkyttävää lääkäristäkin kuulla oman lapsen elämän lopettamisen perusteluksi esimerkiksi auton tai huvilan velkojen maksu."

Nimimerkki 'Kuolemantuomion vastustaja' HS:n yleisönosastossa 15. 2. 1970.

"On se sitten kummallista että jos joku hakee kasvattilasta niin täytyy olla määrätyn hyvä palkka, jotta voi taata lapselle turvallisen kodin yms. Mutta sitten kun oma lapsi on tulossa niin ei ole yhteiskunnan mielestä väliä vaikka ei olisi muuta kuin velkoja."

"Mulle yritettiin siis aborttia neuvolan puolesta silloin neljänten raskauteen. Mutta silloin oli kesäaika. Se meni niin pitkälle kun oli niitä kesälomia Väestöliitossa, etten saanut niitä papereita ajoissa. Se tohtori P. ei alkanut leikkaamaan sitten enää. Mutta siinähen meni yleiskunto siinä raskaudessa niin että mä menetin jo näkönikin. Mä en nähny kolmeen kuukauteen lukeakaan mitään. Ja kun menin synnyttämään niin mulla oli kolme kiloa alle normaalin painon sitten jo. Niin että mä olin kyllä huonossa kunnossa."

"Olin hermoromahduksen partaalla. Lapset oli pieniä, mies alkoholista kärsivä ja uskonon. Aviovelvollisuuttaan hoiti sen veran, että tuli raskaus. Lääkäri haukkui, että lapset ovat Herran lahja ja kyllä routa porsaansa kotiin ajaa eli siis vieraisa hiippalevan aviomiehen."

"Tämä lääkäri oli minulle hyvin vihainen, että tämmösen asian takia yleensä hänen kallista aikaa vaivataan. Kyllä kai Teidän miehonne pystyy Teidät elättämään, kyllä kai hän muutakin tekee kuin näitä lapsia. Hän oli ihan tyrmistynyt kertakaikkiaan. Ei häneen se vaikutranu, että olin aikeissa erota silloin. Tämähän oli mun miehen puolelta ihan sellainen kiusanteko, että sai perumaan avioeroaikeeni."

"Mielestäni elämme tällä hetkellä välivaihetta, jossa lainsäädännön olisi suorava lääkäreille mahdollisuus joustavaan päätöksentekoon, jottei

liian suurta psyykkistä kuormaa säilytetä meidän joka tapauksessa vaja-
vaisten ihmisten kannettavaksi. Päämääränä tulee kuitenkin olla abortin
poistaminen kokonaan lääkärin arsenaalista muulloin kuin se todetaan
puhtaasti lääketieteellisistä syistä perustelluksi.”

Professori Osmo Järvi Helsingin Sanomissa 16. 1. 1969

Pakkoavioliitto

Tilastot kertovat, että noin kolmasosa morsiamista on avio-
liittoon mennessään raskaana — alle 20-vuotiaista vieläkin
useampi. Ovatko nämä pakkoavioliittoja? Usein lapsen tulo
on vain yksi hyvin järkevä syy virallistaa läheiseksi käy-
nyt suhde. Oli avioliitosta sitten nimenomaisesti jo pu-
huttu tai ei, avioliiton solmiminen on molemmille osa-
puolille myönteinen ratkaisu. Pakosta avioliitto solmitaan kai
silloin, kun se tapahtuu joko vanhempien, jommankumman
aviopuolison tai yhteiskunnan (= sukulaiset, tuttavat, työ-
toverit ja työnantaja) enemmän tai vähemmän selvästä pai-
nostuksesta. Pakkoavioliiton olennaisin piirre lienee, että toi-
nen puolisoista ei olisi liittoa halunnut. Ei ihme, että täl-
lainen avioliitto muodostuu vaikeaksi, purkautuukin. Yhtä
ankarasti kuin tässä maassa kielletään painostamasta naista
aborttiin, pitäisi kieltää painostamasta nuoria vastentahto-
iseen avioliittoon — huonoin edellytyksin alettu yhteiselämä
tuottaa todennäköisesti kärsimyksiä ja tuskaa molemmille
osapuolille, syntyvälle lapsellekin.

”Olen suurella mielenkiinnolla seurannut keskustelua abortti-
laista. On ihmeellistä miten vähän halutaan kuulla asianomaisen,
nimitäin naisen mielipidetä. Hän jos kuka tietää mitä on odottaa
ei toivottua lasta.

Minäkin olen elämässäni tämän läpikäynyt kaksikin kertaa.
Minulle kävi nuorena tyttönä niin kuin monelle muullekin, aloin
odottaa lasta. Ihan lyhyen seurustelun tuloksena tämä tapahtui.
Kirvelevin mielin menin vihille, tuntui kuin olisin astellut mes-
tauslavalle pyövelin käsipuolella.

Ennen vihille menoa tein kaikkeni saadakseni abortin, siihen ei suostuttu, vaikka mieheni suvussa oli mielisairautta ja oma äitini oli hoidossa laitoksessa. Lapsi syntyi henkisesti vajavaisena, se oli raskas isku meille. Vasta kun hän täytti 7 vuotta, sain hänet laitoshoidon. Se oli avioliittoni kirkkain päivä. Siihen asti olin sidottu lapseen 24 tuntia vuorokaudessa.

Toista lasta aloin odottaa kolmen vuoden kuluttua ensimmäisestä. Olin silloin romahduksen partaalla. Yritin jopa itsemurhaa, en kuoliakseni vaan että hätäni huomattaisiin. Kävin lääkäriltä toiselle ja rukoilin aborttia, lopulta sain suosituksen. Mutta aikaa kului ennen kuin vastaus lääkintähallituksesta tuli. Se oli tosin myönteinen mutta raskaus oli jo niin pitkällä, ettei mitään tehty enää. Olin niin masentunut että ihmettelen vieläkin miten selvisin siitä.

Terve lapsi syntyi ajallaan ja suorastaan vihasin sitä. Enää en jaksa vihata, mutta en myöskään rakastaa heitä. Terveiset kohtalovereille.”

”Ihmisen äidintunne, samanlainen kuin eläimen emontunne, suureksi osaksi puutteellisesta kasvatuksesta ja opetuksesta johtuen ei vielä ole herännyt, odottamatta alkaneeseen raskauteen ja totutun elämänmuodon järkyttävään lapsen syntymiseen äiti ei vielä ole ehtinyt sopeutua ja painostus esim. lapsen isän taholta voi olla ankara sen sijaan että ilmapiiri tulisi saattaa raskaudelle myönteiseksi.”

Professori Osmo Järvi Helsingin Sanomissa 16. 1. 1969

”Seurustelin vakituisesti erään ikäiseni pojan kanssa. Olimme molemmat kokemattomia ja ennen pitkää sattui vahinko. Se oli meille kauhea järkytys. En nostanut asiasta meteliä, pidin itseäni osasyllisenä. Naimisiin oli mahdoton mennä, olin vielä koulussa. Lisäksi olimme nuoria, minä vailla ammattia emmekä olisi vielä halunneet vakiintua ja perustaa kotia. Kuitenkin rakastimme toisiamme.

Abortti tuntui meistä luontevalta ratkaisulta. Niinpä luottavaisin mielin menin kunnanlääkärille kysymään neuvoa. Mutta kuinka ollakaan: hän kertakaikkiaan tyssäsi aikeeni ja alkoi puhua oman-tunnontuskista ja sielun järkytyksestä ja kuinka olin jo lähes täysi-ikäinen ja tervekin. Puolustuksena esitin tulevaisuudensuunnitelmien romahtamista, jolloin hän sanoi vain, ettei asialle muuta voi kun mennä naimisiin, olihan poikaystäväni verrattain huomautusta perheestä ja saisinkin hyvän miehen. Suorastaan järkytyin

tästä. Mitähän kotona sanotaan? Kuinka käy opintoni? Ajatukseni risteilivät vain lapsessa ja tulevaisuudessani. Hermoni olivat kiireillä. Koulussa menestyin huonosti. Kun raskauteni tuli iimi kotona, minut uhattiin ajaa pois, ellen menisi heti naimisiin. Yritin jopa itsemurhaa viiltelemällä ranteita. Masennuin tavattomasti, kirosin typerät lait jotka kielsivät minulta abortin.

Vanhempani painostivat meidät naimisiin. Vihasin odottamaani lasta, aloin vihata miestäniikin. En halunnut muuttaa edes asumaan hänen kanssaan, vaan jäin kotiin, jossa sain turvapaikan, vaikka usein sain kuulla, kuinka tyhmästi olin tehnyt. Muutuin aivan toiseksi ihmiseksi. Kartoin muita, en käynyt missään, elin omissa maailmoissani, luulin tulevani aivan hulluksi. Kun lapsi syntyi, en tuntenut äidin rakkautta sitä kohtaan. Suurimman osan ajasta lapsi onkin anoppini kotona, enkä sitä juuri kaipaa. Kuinka toisin oli ennen, olimme onnellisia ja suunnittelimme tulevaisuutta. Raskauteni murskasi kaiken, järkytyin siitä niin kovasti. En palaudu koskaan entiselleni. Voiko kukaan väittää, että abortti olisi ollut vielä suuremmaksi vahingoksi?"

"Uskon, että arvoisalle lukijalle on tullut ilmeiseksi, että periaatteellisesti ei mitään epäselvyyttä ole olemassa, etteikö abortti olisi rikos ihmisyyttä vastaan, ja että olisi paikallaan liittää tästä myös maininta Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistukseen."

Professori Osmo Järvi Helsingin Sanomissa 16. 1. 1969

"Tästä on kaksi vuotta aikaa. Olin silloin 24-vuotias ja olin saanut lääkäriltä Serial-ehkäisytabletteja. Ne ei kuitenkaan olleet luotettavia, koska tulin raskaaksi vaikka söin ihan ohjeiden mukaan.

Hain aborttia Väestöliitosta. Siitä tuli kauhea paperisota, mutta aborttia ei myönnetty. Sanottiin vaan että kyllä olette ihan terve ja lapset on niin kauhean ihania. Mä kyllä puhuin näistä taloudellisista syistäkin, että jos ne olisi vaikuttaneet. Mä olin viisi vuotta ollut työpaikassani myyjänä. Mutta sen painostuksen takia läksin pois sieltä. Hyvä kun en joutunut taivasalle kävelemään. Mutta ei ne Väestöliitossa siihen mitään sanonu.

No sitten me mentiin naimisiin ja lapsi tuli. Elämä on sellasta ja tällasta, mä saan kärsiä kauheesti. Miksi sitä aborttia ei myönnetty? Tästähän on hirveät jo nuo henkisetkin rasitukset.

Muita lapsia meillä ei ole kuin tämä yksi. Ja tämäkin on lastenkodissa, koska meillä ei ole asuntoa. Ei mun mieheni välitit

yhtään mitään. Hän menee missä sattuu. Jos hänelle mitä rupeaa sanomaan, niin hän sanoo vaan että jaa jaa, eihän se mulle kuulu.”

”Perinteellisen lääkärin etiikan mukaan *nainen*, joka vapaasta tahdostaan antautuu sukupuoliseen suhteeseen, ottaa itselleen peruuttamattoman vastuun, joka koskee kahden yksilön elämää. Ristiriitaisissa oloissa raskaaksi tullut nainen ei yleensä ole niin tasapainoisessa mielen-tilassa, että kykenisi ratkaisuun, jota hän varmasti ei kadu.”

A. J. Palmén, Lääkärin etiikka muuttuvassa maailmassa, 1968

”Aborttia en saanut, kun olin nuori ja varmasti pärjäsin. Minä tiesin, etten yksin tulisi toimeen, oli pakko mennä naimisiin. Meitä on nyt monta onnetonta yhden pienen pojan panttina. Ihmisellä on vain yksi elämä ja jos se näin valuu pois ilman mitään merkitystä, ihmettelen mitä varten tällainen elämä on saanut alkaa ja jatkua. Saavatko hyvinpalkatut lääkärit määrätä tavallisen pulliaisen murheetkin.”

”Hankalissakin olosuhteissa synnytetty lapsi on useimmiten herätännyt nuoretkin äidit vastuuseen itsestään ja lapsestaan, kun sen sijaan abortti olisi omiaan jatkamaan sekä isän että äidin huikentelevaista elämää. Jos ajattelemme molempia vaihtoehtoja pahimpaan äärimmäisyyteen, niin kumpi on parempi: pakkoavioliitto vai yleinen nainen ja vastaavaa elämää viettävä mies.”

Nimimerkki 'Yksi monista' HS:n yleisönosastossa 24. 1. 1969

Yksinäiset äidit

”Sosiaalihoitaja sanoi, että nykyään sosiaalihoito on niin pitkälle kehittynyt tässä maassa, että sieltä kyllä saa apua. Tulin tästä jonkin verran turvalliselle mielelle ja jäin odottamaan vauvan syntymää. Nyt olen järkyttynyt kaikesta, mitä olen saanut kokea au-äidin vaikeuksina.

Aluksi pääsimme äitikotiin. Se oli edullinen ratkaisu, mutta kärsin suuresti tiukkojen sääntöjen aiheuttamasta ahtaasta ilma-piiristä. Meidän äitien kesken vallitsi hyvä sopu ja yhteisymmärrys, mutta hoitohenkilökunnan ja asukkien välillä oli kitkaa. Tämä johtui suureksi osaksi aivan mitättömistä asioista. Tuntui, kuin olisin ollut seinää vasten ja pistetty neuloilla, eikä pois pääsyt

mahdollisuutta ole. Näin jälkeenpäin ajattelen kauhulla tuota vankilaa ja säälin kohtalotovereita.

Asuntoa en onnistunut saamaan lapselleni ja itselleni yhdessä, vaan jouduin antamaan hänet lastenkotiin. Käyn katsomassa tyttäntä joka päivä, mutta mieltäni painaa ainainen huoli siitä, miten häntä kohdellaan siellä. Olen järkyttynyt katsellessani, miten kovakouraisesti hoitajat käsittelevät noita pieniä ihmistaimia. Hoitohenkilökunnan vähyys aiheuttaa ainaista kiirettä, niin että yksityiseen lapseen ei juuri ehditä kiinnittämään huomiota. Lisäksi kauhuissani katselen lapseni mustelmilla olevia käsivarsia. Lapset ovat julmia toisia kohtaan ja harva se päivä purevat toisiaan milloin mihinkin. Tunnen suurta vihaa koko laitosta kohtaan, vihani paisuu katkeruudeksi koko yhteiskuntaa vastaan. Kenen on syy, ettei meillä ole kylliksi asuntoja joihin lapsetkin huolitaan?

Aidinrakkauteni on suuri ja jatkuva huoli tulevaisuudesta saa minut romahduksen partaalle. Rakastan suuresti lastani. Nykyisissä olosuhteissa olisi parempi, jos en sitä tekisi, silloin tuskani olisi pienempi. Jos olisin saanut abortin olisin säästynyt paljolta. Näin sanoessani ajattelen tuota pelkkänä neutraalina asiana. Mieli-piteeni on, että jokainen, joka haluaa myös saisi abortin, ellei yhteiskunta pysty turvaamaan taloudellisia edellytyksiä lasten kasvattamiseen myös au-äidille.”

Vuonna 1967 suurin osa elatusmaksuista oli 50—70 markkaa kuukaudessa. Mikäli elatusvelvollinen laiminlyö tämän maksun, huoltajalle maksetaan yhteiskunnan varoista elatusavun ennakkoa 50 markkaa kuukaudessa. Jollei elatusvelvollista ole oikeusteitsekkään voitu määrätä, tätä ennakkoa ei voida maksaa. Tällöin lapsi saa erityislapsilisää, joka on noin 15 markkaa kuukaudessa.

”Kysymys on: ihminen kantaa kohdussaan luomaansa uutta elämää, ehkä ainoan kerran elämässään, ehkä juuri tästä tuhottavaksi suunnitellusta olisi tullut kaikkein parhain, kaikkein rikkaimmilla lahjoilla varustettu.”

Professori Osmo Järvi Helsingin Sanomissa 16. 1. 1969

”Olin nuori ja vielä melko kokematon. Mies johon rakastuin oli minua kahdeksan vuotta vanhempi. Kun kerroin hänelle odot-

tavani lasta hän vastasi kylmästi, että jos asiat menee riitoihin, sinä häviät, meitä ei kukaan ole nähnyt yhdessä. Sitten käännyin naislääkäriin puoleen, hän vastasi halveksiva hymy huulillaan: olisitte ajatellut aikaisemmin kun menitte miehen kanssa sellaisiin tekemisiin.

Niin sitten synnytin lapseni. Yhtä ainoata ihmistä ei käynyt sairaalassa katsomassa, kätilöt ja hoitohenkilökunta suhtautuivat minuun kylmän ymmärtämättömästi.

Olen aina ollut säästäväinen että tulin toimeen tämän vaikean ajan taloudellisesti. Mieheiltä en saanut mitään. Kaksivuotiaaksi asti riipotin lasta luonani, mutta sitten minun oli taloudellisista syistä annettava hänet lastenkotiin.

Nämä muistot on aivan liian katkeria muisteltavaksi. Miksi meidän yhteiskunnassa nainen saa kärsiä aina. On oikein että aborttilaki on lieventynyt ja että se myös toteutetaan yksinäisen naisen kohdalla. Niin kauan kuin yhteiskunta katsoo kieroön yksinäistä äitiä, tulisi naisella olla vapaus valita haluaako lapsen vai ei.

Me aviottomat äidit emme ole yhtään sen huonompia ihmisiä kuin muutkaan. Kuinka paljon esim. hyvissä oloissa olevat rouvat tekee aborttia, kun on rahaa ja vaikutusvaltaa. Lääkäritkin suhtautuvat niihin eri tavalla.

Vastuuntunnot miehille saisi olla myös kova laki, ei ole oikein että nainen jätetään yksin heti kun asiat menee siihen pisteeseen. Ihmisten ilkeät vihjailut olen myös saanut kokea työpaikassani. Se on niin raskas taakka kantaa että joskus on tullut itsemurha-ajatus mieleen."

"Tyttö kokee asian (sukupuolisuhteen) usein aivan päinvastoin: hän tuntee tunkineensä jostakin tärkeästä ihanteesta ja kokee itsensä useimmiten jollakin tavoin huonoksi naiseksi. Jokainen nuori nainen toivoo hiljaa mielessään, että hän voisi mennä koskemattomana vihille. Tämä ajatustapa, jota monet haluavat väittää vanhanaikaiseksi ja aikansa eläneeksi, perustuu ilmeisesti joihinkin syviin ja ehkä biologisestikin perusteluihin tunteisiin. Kun nainen on tunkinyt tästä sisäisestä toivomuksestaan ja antanut periksi, alkaa hän tavallisesti ajatella: ei sillä nyt enää ole mitään väliä. Näin syntyy tietynlainen 'antaa mennä' -mieliala. Itsekunnioitus saa särön ja sen korvaukseksi, oman 'miehille kelpaamisen' todistukseksi, tarjoutuvat uudet seksuaaliset kokemukset. Syyllisyydentuntojensa lievittämiseksi ihminen usein etsii lohtua juuri siitä samasta teosta, joka syyllisyyden on aiheutanut. Näin muodostuu tapahtumaketju, jota on vaikea pysäyttää. Seuraa yhä uusia sukupuoli-

suhteita ja niiden mukana yhä lisääntyviä huonoudentunteita ja risti-riitoja. Tätä kehitystä tarkoitetaan sanottaessa 'nuori tyttö menee pilalle'."

Martti Paloheimo — Mauri Rouhunkoski — Mirja Rutanen:
Sukupuolielämän tietokirja, 1965

"Olen itse muutama vuosi sitten yksinäisenä äitinä synnyttänyt lapsen. En rakastanut miestä tarpeeksi, en halunnut naimisiin. Lapsen kuitenkin halusin. Olen joutunut kokemaan kaiken sen mitä nuori nainen vain joutuu tässä tilanteessa kokemaan. Joskus tuntuu että olisi sittenkin pitänyt ottaa se mies. Hän on kyllä aikamoinen vetelys, mutta olisi hyvin kelyvannut suojakilveksi tuomitsevia asenteita vastaan. Muuhun hänestä ei sitten olekaan — lapsia kyllä osaa tehdä, mutta ei ottaa niistä vastuuta.

Tämä lapsi on minulle hyvin rakas, mutta siitä huolimatta jokaisen naisen täytyy itse saada päättää, haluaako lapsen vai ei. Ja jos ei halua, niin ei siinä lääkärit saa olla esteenä. Asia ei kuulu edes lapsen isälle, muista ulkopuolisista puhumattakaan. Vanhojen naisten (erikoisesti vanhojenpiikojen) ei saa antaa päättää tällaisesta asiasta. Toinen ryhmä ovat papit ja muut keski-ikäiset herrat. Heiltä pitää kieltää puheoikeus, koska koko asia menee heidän käsityskyksensä ulkopuolelle.

Kas näin he toimivat. (Minä tarkoitan näitä keski-ikäisiä herroja, rouvia ja neitejä, jotka ovat korkeasti oppineita lääkäreitä, tohtoreita, juristeja, pappeja, ja muita vastaavia ja jotka luulevat omistavansa jonkun jumalallisen kyvyn asettua muiden ihmisten yläpuolelle ja päättää heidän aivan henkilökohtaisista asioistaan, koska ovat muka kypsempiä kuin ko. henkilöt itse.) Ensiksi he kauheasti vastustavat uutta aborttilakia, he sanovat että nyt kansa riemusta kiljahtaen heittää pillerit ja kondomit nurkkaan ja rupeaa käyttämään aborttia ehkäisykeinona. (Tekevätkö he itse niin, vai mistä he sen tietävät?).

On lisättävä ehkäisyvalistusta, he sanovat, ja siinä ovat kieltämättä oikeassa. Mutta sitten kun he jossain muussa yhteydessä rupeavat puhumaan ehkäisyvalistuksesta, niin he esittävätkin kaikenlaisia ehtoja, että ei nyt ihan kaikille eikä liian perusteellisesti. Jos esimerkiksi nuorille kertoo e-välineistä, tai jos niitä on liian helposti saatavilla, niin sehän vain lisää kokeilumieltä ja esiaviollisia suhteita kun ei siinä ole raskaudenpelkoa esteenä. Esiaviolliset suhteet johtavat taas sukupuoliseen holtittomuuteen ja sehän on tuomittavaa - ~"

”Muutama vuosi sitten Väestöllitto joutui antamaan lausunnon ehkäisyläinlaitteiden sijoittamisesta ravintoloiden miestenhuoneisiin. Lausunto oli kielteinen. Väestölliton mielestä ehkäisyvälineiden saavutuksella oli omaan johtamaan sukupuolittain löyhyytymiseen ja tavallisiin suhteisiin. Väestöllitosta huolimatta automaattit asennettiin parhaimpiin suhteisiin. Ei liene vaikea arvata, ovatko ne lisänneet vai vähentäneet aborttien määrää.”

Matti Rinne Iita-Sanomissa 11. 12. 1968

” - Tämä ei kuitenkaan estä juuri näitä samoja ihmisiä puhumasta jossakin muualla paatoksella, miten yksinäisiä äitejä ei saa tuomita, miten asenteiden on muututtava. Minä en vain ymmärrä miten se onnistuu jos esiaivoilliset suhteet on samalla kaiken aikaa kuitenkin tuomitavia. Tätä ajatteluä kal kutsutaan kaksinaismoraaliksi.

Eikä tämä vielä riitä. Saman tien he sanovat, että yhteiskunnan tukea au-lapsille on lisättävä ja tietysti lapsillisia korotettava. Olen ehkä vähän yksinkertainen, mutta huulen että tästä ja kaikista muista lämpimästi kannatettavista ehdotuksista ei selvitä ilman veronkorotuksia. Ja ketkä ne taas niitä veronkorotuksia eniten vastustavaakaan. Rikkaita tietysti pitäisi ortaa enemmän, mutta nekos siihen suostuvat. Mutta eihan lapsilla, vaikka se olisi kaksinkertainen, vielä yksinään autta mitään. Pitää saada riittävästi päivähoitopaikkoja, halpoja vuokra-asuntoja joihin huolitetaan lapsikin, leikkipaikkoja jne. Minä olen ihan varma että abortin saanti helpottuisi heti, jos lääkärit velvoitettaisiin au-aidille esimerkiksi vuokraamaan halvalla yhden yksion, jos omistaa niitä useampia.

Minä en nyt omia vaikeuksia rupea kertoamaan, koska olen luja luonne ja olen selvinnyt hyvin. Mutta kyllä monet taantu-mukselliset lehdet, esimerkiksi ne jotka nyt kaubestasi vastustavat tätä uutta lakia, saivat minun oloni tätä odottaessani kurtjaksi kun kirjoittivat kaikenlaisia moraalisaarnaa. Minun mielestä vasta sitten kun abortti on aivan vapaa, vasta silloin nainen voi ilman pilkkaa ja halveksimista synnyttää yksinäisen lapsen. Vastaa silloin nämä halveksijat uskovat, että tuo tyttö on todella halunnut tuon lapsen, koska se ei ole hakenut aborttia vaikka olisi saanut.

Kaikkein tärkeintä on tietysti ehkäisyvälinne ja sitä pitää antaa jo kouluissa. Haluanakin tässä tuoda esiin yhden asian josta ei ole puhuttu, kun vastustetaan tuota valistusta juuri sillä että raskaudenpelko on hyvä este tuohon hoitotomuuteen. Minä vaan kysyn kuinka moni poika lopettaa touhut siihen että tyttö sanoo,

älä nyt mä voin tulla raskaaksi. Se poika takuulla sanoo, että onhan se keskeytetty juttukin ja kyllä hän huolehtii ettei mitään satu. (Siinä keskeytetyssä yhdynnässä kun on se paha puoli, että sitä ei voi lääkärin pöydän takaa estää käyttämästä.) Sen keskeytetyn homman ne kyllä tietää heti, kun ne yleensä tietää mitä se siemenneste on. Jos ei tiedä, niin kyllä itse sitten hoksaa. Jos ne ei edes tiedä mitä se siemenneste on, niin silloin niillä ei voi olla mitään raskaudenpelkoakaan. Niin että siinä meni sekin este.

Mutta koulun valistuksessa pitäisi selittää kaikki keinot ja niiden hyvät ja huonot puolet. Ja sitten pitäisi kovasti korostaa ihmisen vastuuta toisesta ihmisestä. Jos aina määrätään mitä saa tai ei saa tehdä, niin silloinhan ihminen ei koskaan opi tuota vastuuta.”

”Jokaisen nuoren tulee luonnollisesti halutessaan saada tietää, miten hedelmöityminen voidaan estää. Alaa koskevaa kirjallisuutta on kaikkien ulottuvilla.”

Ehkäisyvalistusta jakava osa Esko Rahkiolan oppikirjasta Nuorten perhetieto, 1969.

Miten lapsen käy?

Ruotsissa suoritetun tutkimuksen (Forssman—Thuwe, 1966) mukaan hylätyn keskeytyspyynnön jälkeen syntyneet lapset ovat jo lähtökohdiltaan muita lapsia huonommassa asemassa. He ovat muita useammin syntyneet avioliiton ulkopuolella, joutuneet adoptiolapsiksi, kasvaneet epätyytyttävissä kotiooloissa, avioero-perheissä, kasvatuslaitoksissa tai lastenkodeissa.

Myöhemmissä elämänvaiheissa he ovat muita lapsia merkittävästi useammin joutuneet psykiatrin hoitoon, syyllystyneet rikokseen, käyttäneet alkoholia väärin, joutuneet epänormaalien kehityksen takia erityiskouluun ja osoittautuneet muita huonommin sopeutuviksi asepalvelukseen.

Abortin kieltäminen ei siis ole ainoastaan keino ylläpitää sosiaalista huonompiolaisuutta; se näyttää myös keinolta siirtää sitä seuraavalle sukupolvelle.

Lääkärin etiikka ja vastuu

"Abortin epäamisessä ilmenevä, paljon puhuttu lääkäriin vastuu on usein eräänlaista sikiötason vastuuta. On paljon helpompaa vastata jostakin konkreettisesta asiasta kuten sikiön sydämensykinnästä kuin esim. äidin elämästä sen jälkeen, kun abortti on evätty — puhumattakaan sitten syntyvän lapsen elämästä."

Fil. maist. Arja Jussila Helsingin Sanomissa 21. 9. 1969

"Aborttikeskustelussa on usein esitetty näkökohta, jonka mukaan odottava äiti olisi ainoa pätevä henkilö päättämään syntymättömän lapsen elämästä. Tämä on nähdäkseni yhtä mieletön väite kuin jos sanottaisiin pojan olevan ainoa pätevä henkilö päättämään eläkeikään ehtineen isänsä elämästä tai kuolemasta. Odottavalla äidillä ei ole kehittyvästä lapsestaan minkäänlaista käsitystä neljänä ensimmäisenä raskauskuukautena. Ainoa mitä nainen kokee on abstrakti tietoisuus raskaana olemisestaan ja siitä, että todennäköisesti tulee synnyttämään lapsen. Ainoat, jotka todella konkreettisesti joutuvat sikiön kanssa tekemisiin, ovat aborttia tekevä gynekologi ja hänen avustajansa. Jos rällöin henkilöstä, joka joutuu omin käsin ottamaan hengiltä ihmisen näköisen elävän olennon, tuntuu kuin hän tekisi 'pikkumurhia' herää kysymys: entä jospa sama ajatus tulisi naisellekin mieleen, mikäli hän joutuisi samalla tavalla konkreettisesti sikiön kanssa tekemisiin."

Lääket. lis. J. Koskela Helsingin Sanomissa 14. 9. 1969

"Joskus kuulee sellaisiakin murheita, että abortin suorittava lääkäri tuntee tunnontuskia murhatyöstä. Olen tavannut nuoren lääkäriin syvässä masennustilassa siitä syystä, että hänen potilaansa, jolta abortti oli evätty, kuoli puoskarointiin. Todennäköisesti vanhemmat ja 'asian-tuntevammät' päätöksentekijät kohauttavat olkapäitään — mitäs meni konstaillemaan."

Fil. maist. Arja Jussila Helsingin Sanomissa 21. 9. 1969

"Siten niiden tiedemiesten ja lääkärien, joiden mielestä inhimillisyyden korkean aatteen toteuttaminen vaatii ihmisen hengen suojelemista ihmisen kaikissa kehitysvaiheissa, on noustava tuomaan julki mielipiteensä katsomatta mistä päin tuuli puhaltaa, jottei tieteen nimessä ryhdyttäisi toimenpiteisiin, joita tieteellisesti ei voida puolustaa ja joihin ihmiskunnan 2 500 vuotta kestäneen lääketieteen historian aikana lähinnä jo luontaisvaiston pohjalta on suhtauduttu kielteisesti. Kun ihmisen arvo ihmisen kehityksen alkuvaiheessa esitetään harkinnanvaraiseksi esim. vain siittäjien tahdosta riippuvaksi — mikä halu todistaa ihmisen suurta ihmiskeskeisyyttä — on helppo alistaa ihmisen olemassaolo myös elämänvoiman laskiessa harkinnasta riippuvaksi."

Professori Osmo Järvi Helsingin Sanomissa 16. 1. 1969

"Tuskinpa hyvätuloiset lääkärit tai muut verokalenterin huipulla

olevat pystyvätkään käsittämään muiden kansalaisten asemaa ja hätää muuta kuin ylhäältä käsin, ja tällöin moralisoiminen lienee melkein ainoa väline, joka heillä on käytettävissään. Se jolla asiat on hyvin ja kunnossa, hänen on helppo puhua heikompiosaisista. Hän ei kuitenkaan tunne-, tieto- ja tahtoelämänsä alalla pysty asettumaan heidän asemaansa.

Veisin asian jopa vielä pitemmälle ja sanoisin, että lääketiede tarjoaa menetelmät ja keinot, jotka ovat suhteellisen yksinkertaisia ja näiden menetelmien ja tietojen käyttäjiltä ei edellytetä tuomarin ominaisuuksia, vaan he ovat yhteiskunnan palvelijoita, jotka tekevät sen, mikä on hyvää, järkevää ja inhimillisesti katsoen oikein."

Ylilääkäri Kivi Lydecken Helsingin Sanomissa 5. 12. 1968

"Syntymätön sikiö on tietysti yhtä arvokas oli äiti sitten terve tai sairas, sitä ei myöskään tee sen arvokkaammaksi tai arvottomammaksi se, onko äiti sydänvikainen, isä alkoholisti tai molemmat rutiköyhiä. Arvokysymyksiä ei voi rakentaa pelkästään perinteeseen, intuition tai vapaaseen harkintaan. Sen sijaan on pyrittävä mittaamaan tehtyjen ratkaisujen vaikutusta, jotta saavutettaisiin mahdollisimman paljon hyvää mahdollisimman vähällä pahalla mahdollisimman oikeudenmukaisesti kaikkien ulottuville."

Professori Mikko Niemi Helsingin Sanomissa 19. 1. 1969

Laillinen abortti ja vanha aborttilaki

”Ne kärsimykset minulle on olleet kaikista hirveimmät, kun on täytynyt mennä rukoilemaan lääkäriltä apua. Se itse tapahtuma ei niinkään, mutta tämä kauhea epätoivo ja tila, missä nainen yksinään saa sitä ennen olla, se on minusta kaikista kauheinta.”

”Minulle on tehty laillinen abortti. Aivan ensin haluaisin sanoa, että sen olisi ajat sitten pitänyt olla paljon helpommassa, eikä ihan viime tinkaakaan jättää ihmistä ihan näännyttämään. Tämä tehtiin kahdeksan vuotta sitten, olin silloin 28 vuotta. Se tapahtui Helsingissä ja sain sen selkävian takia. Meillä oli jo neljä lasta. Mutta kyllä se oli tiukassa. Aluksi tohtori R. suositteli minut Väestöliittoon. Sinne kun pääsin, niin siellä joutui kaikenlaisiin tutkimuksiin. Kolme, neljä kertaa täytyi juosta siellä. Minusta se oli hirveää. Ihan siellä niin kuin tutkimuslaitoksissa pidettiin. Siinä vain tunsin itsensä rikolliseksi. Sitten kun tämä oli selvä täältä, niin toinen kuuluustelu alkoi Naistenklinikalla. Miksi näin valtavat kuuluustelut? Minulla oli valmiit paperit ja todistect, että en millään jaksa synnyttää ja odottaa, koska selkä oli niin huono. Edellisen lapsen aikana olin jo monta viikkoa kontannut. Kontasin jo sen kolmannen kohdalla kun en silloin saanut aborttia vaikkapa pyysin. Ei sitä oretta kuule- vin korvinkaan silloin. Sen verran kai se kuitenkin vaikutti, että sitten tässä neljännessä raskaudessa annettiin lyhytaalto selkään. Sitten ne väkisin otivat. Näköhermot siinä vaurioitui niin että olin vuorokauden sokkana. Hyvä oli, ettei henki mennyt. Tämän kaiken olin kokenut, ne siellä Naistenklinikalla vaan kuulusteli. Ihan kun ne olisivat halunneet lykätä asiaa. Muutenkin sairautensa suhtauduttin ynsästä. Se oli kaikkea muuta kuin asiallista. Se oli se naistenklinikkan 14. osasto. Voi että se oli pinnaa. Lääkäritkin sanoi murharyhmäksi, kun siellä olin. Minusta se oli ilkeää. Olin siellä 11 vuorokautta. Se oli päässyt niin pitkälle, että piti leikata. Vaikka minä sanoin että se on pitkällä niin ne ei vaan uskonu. Joka päivä sain sinne soitella sitä paikkaa, sitten kun se asia oli selvä. Se oli kyllä jortain hirveää odottaa. Miksi ne eivät sitä heti toimita, jos kerta paperit on selvät? Pitäisi auttaa ihminen pois siitä pinnasta. Se odottaminen on hirveää. Ja miksi se saataalan henkilökunta siellä tavalla karsasti meitä. Tätä en ole herkeäkään karnnut. Tiesin, että en jaksa. Minulla oli jo neljä lasta, vanhin oli silloin viisi vuotta.

Sterilisaatio minulle tehtiin ihan vähän aikaa sitten, ja siitä olen onnellinen. Minulle piti tehdä yksi leikkaus, niin lääkäri ehdotti että eiköhän tehdä sterilisaatio samalla kun aukaistaan vähän muutenkin. Mieheni antoi tähän suostumuksensa, ja olemme tyytyväisiä. Kyllä me käytettiin niitä ehkäisyvälineitä, mutta aina silloin tällöin ne jäi pois. Tai sitten ne oli epäpäteviä. Mutta ei ne siellä sairaalassa abortin yhteydessä neuvonu mitään parempiakaan. Niistä oli kai parempi mitä pikemmin pääsi eroon. Toivottavasti nyt annetaan enemmän ja muuallakin. Kun itse nuorena aviovaimona kävin kättilöiltä kysymässä ehkäisyvälineitä (me asuttiin silloin maaseudulla) niin nämä vaan nauroivat. Ei sitä otettu asiana. Vaikka tärkeätä se minun mielestä olisi.”

”Tämä aihe, josta pyysitte kirjoittamaan, on todella vakava. Olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että naisella pitää olla oikeus päättää abortista. Sananlasku sanoo, että jokainen on oman onnensa seppä. Mutta nainenhan ei ole. Oli hyvä että tuo aborttilaki meni eduskunnassa läpi. Muuten olisi ollut suuri pettymys koko maassa, etenkin Pohjois-Suomessa. Siellä etelässähän se on huomattavasti helpompaa jo nykyäänkin. Asianhan voi järjestelemällä aina hoitaa, jos lääkäri omaa pienintäkään inhimillisyyttä. Ja jos on varoja.

Minä olen itse vuosi sitten järjestänyt itselle abortin kovalla työllä. Olin silloin 38-vuotias. Se meni läpi psyykkisenä asiana, niinhän nykyisin kirjoitetaan jos ei muuta lain sallimaa perustetta ole. Sanoin lääkärille, että on kaksi vaihtoehtoa: joko Te teette sen tai minä teen sen itse. Muuta vaihtoehtoa ei tässä tapauksessa ole. Juttu on yhdentekevä, vaikka tietysti näkisin mielelläni että hän auttaa. Niin lääkäri sanoi että tietysti sitten, kun tässä on muuten rikollisia asioita kyseessä. Minä sanoin, että minun mielestäni rikos on tapahtunut jo paljon aikaisemmin, siinä tapauksessa että tällaiseen yleensä täytyy mennä, tällaiseen ajatukseenkin. Ettei ole vapaata valintaa.

Tämä suoritettiin sitten hienossa yksityissairaalassa. Kalliilla hinnalla, täytyy sanoa. Se oli 1 200 markkaa, koko leikki yhteensä.”

”Minulle on tehty tällainen rahalla ostettu laillinen abortti. En minä sitä muuten olisi saanut, mutta rahalla.

Se tapahtui täällä Helsingissä. Menin erään tunnetun gynekologin luo. Hän on aivan verotilastojen kärjessä Helsingissä, varmaan Te hänet tiedättekin.

Hän neuvoi minut psykiatrille. Mutta minäpä en saanutkaan puoltolausuntoa. Minulla oli sellainen tilanne, että minulla oli kolme lasta: viisivuotias ja kolmevuotias ja sitten vuoden vanha vauva. Tämä vauva oli yliherkkä, hänellä oli aivan hirveätä allergiaa. Minä en siihen vuoteen mennessä ollut nukkunut yhtä ainoata yötä. Kaiken lisäksi äitini oli vanha ja sairaalloinen, samoin isä. Isä oli juuri päässyt sairaalasta ja minun piti hoitaa heitäkin. Minusta koko maailma oli romahtamaisillaan. Jo siinä vauvassa, joka oli allerginen, oli jo aivan tarpeeksi. Tulimme mieheni kanssa siihen tulokseen, että jos vain saadaan niin yritetään tämä pois.

Mutta se psykiatri oli sitä mieltä, että ihan hyvin voin synnyttää. Tällaiset sosiaaliset murheet, eivät ne mitään haittaa. Viekkää äiti kunnalliskotiin ja isä takaisin sairaalaan ja tekkää se lapsi! Niin hän sanoi. Minusta se oli aika törkeää.

No sitten tämä gynekologi neuvoi toisen lääkärin, sain häneltä lausunnon josta maksoin 250 mk. Itse toimenpide sairaalassa maksoi 600 markkaa. Se oli kaikkine kuluineen yhteensä tuhat markkaa. Boijella se tehtiin.

Minusta tämä oli todella helpottavaa. Minusta on aivan turhaa semmonen vouhotus, että jää syyllisyydentuskia ja kaikkea tämmöstä. Paljon enemmänhän sitä mielenterveydellisesti menettää, jos ei saa pois.

Kaikkein vaikeinta tässä oli rahan hankkiminen. Eihän meillä ollut noin vaan, se täytyi haalia kokoon, lainata mistä sai. Mutta monta kertaa olen jälkeen päin ajatellut, että jos tässä olisi vielä vauva, niin tuskin olisin jaksanut päästä selvin hermojin ylitse. Muutenkin on kädet niin täynnä työtä.”

”Tämä tapahtui kaksi vuotta sitten. Sain abortin erään psykiatrin lausunnolla. Jouduin kyllä käymään monen lääkärin luona ensiksi. Kävin siellä Väestöliitossakin, mutta sieltä mulle jäi vaan hirveän huonot käsitykset.

Mä olin tosissaan vaikeassa tilanteessa, noin taloudellisesti ja muutenkin. Mä olin — ja olen vieläkin — opiskelija. Tuloja ei ole muuta kun mitä kesätöillä ansaitsee. Eikä se ole paljon. Velkaa olen joutunut ottamaan paljon, kun ei ole rikkaita vanhempia. Voi sanoa, että tuloja ei ollut mitään, menoja vaan. En kyennyt kunnolla elättämään edes itseäni — kuinka olisin kyennyt elättämään toista ihmistä?

Tämä psykiatri K. sieltä Väestöliitosta vaan sanoi, ettei hän näe

mitään syytä, miksi voisi puolustaa tätä aborttiantomusta. Samoin tohtori T. Ne katsoivat siellä lähinnä fyysistä terveydentilaa.

Sitten menin toiseen paikkaan. Olisin saanut abortin aika mukavasti, mutta siihen olisi tarvittu 1 000 markkaa. Mä yritin epätoivoisesti saada sitä rahaa, mutta on se vähän paha mennä esimerkiksi pyytään pankista lainaa aborttia varten. Eikä mun tuttavilla kenelläkään ollut niin paljoa.

Sitten onneksi kuulin että siinä Hesperian sairaalan talossa on ilmainen psykiatri. Mulle kävi todella hyvin, kun mulla oli kauhean heikko taloudellinen tilanne ja tähän lääkäreillä käymiseen oli jo menny hirveästi rahaa. Mutta täältä sitten sain lausunnon ilmaiseksi. Enkä ole tätä katunut. Tuskinpa olisin pystynyt henkisesti kestäämään sitä tilannetta, mikä olisi seurannut. Siellä sairaalassa oli kyllä vähän ikävä olo, siellä tunsu selvästi että ei ollut ihan niin kuin muut potilaat.”

Nämä abortin saaneet naiset kuuluivat siihen etuoikeutettuun ryhmään, joka vanhankin aborttilain aikana sai tarvitsemansa abortin — useimmat heistä kirjoittivat vain kertoakseen, kuinka tavattoman vaikeata abortin saaminen oli ollut.

Enää on turha lähteä toistamaan sitä keskustelua ja niitä näkökohtia, joilla uuden, 1. 6. 1970 voimaan astuneen aborttilain tarpeellisuutta ennen sen säätämistä perusteltiin. Koska eräillä tahoilla kuitenkin jatkuvasti puhutaan ”vithe-laista”, toistan vielä lyhyesti ne tärkeimmät näkökohdat, jotka antavat uudelle aborttilaille täyden oikeutuksensa.

”Helsingissä raskauksia keskeytetään huomattavasti enemmän kuin muualla Suomessa, Turussa enemmän kuin Tampereella; (teollistumattomissa) maalaiskunnissa luvut ovat pienet. Elinympäristöä kuvaavien muuttujien ja aborttien välillä on ollut todettavissa riippuvuutta siten, että ’aborttiympäristölle’ on ominaista kaupunkimaisuus, korkea tulo- ja tiedontaso, alhainen syntyvyys, korkea avioeroisuus, runsas lääkäritiheys ja alhaiset sterilisaatioluvut.” (Aborttilakikomitean mietintö 1968.)

Taulukko 5. Keskeytetyt raskaudet v. 1968 maan eri osissa (SVT)

<i>Etelä-Suomi</i>		
(Uudenmaan, Turun ja Porin, Kymen ja Hämeen läänit)	4 830	(77 %)
<i>Muu Suomi</i>		
(Mikkelin, Kuopion, Pohjois-Karjalan, Vaasan, Keski-Suomen, Oulun ja Lapin läänit, Ahvenanmaa)	1 436	(23 %)
Ulkomailla tai ei tietoa	22	—
yhteensä	6 288	(100 %)

Taulukko 6. Eräitä aborttien alueellista jakautumista kuvaavia lukuja v. 1968 (SVT)

	Keskeytettyjä raskauksia: 1 000 synnyttäjää kohti		yhteensä
Uudenmaan lääni	161		2 591
Kymen lääni	78		386
Pohjois-Karjalan lääni	36		103
Lapin lääni	58		222
Helsinki	201		1 746
Turku	140		351
Tampere	119		300
muut kaupungit ja kauppalat	84		2 189
maalaiskunnat	50		1 680

"Johtuuko aborttien epätasainen jakautuminen siitä, että asutuskeskuksissamme ja etenkin suurissa kaupungeissamme väestöllä on huonommat terveydelliset olot, niukempi toimeentulo, vaikeammat sosiaaliset olot kuin syrjäseudulla? Johtuuko tämä siitä, että syrjäseudulla ei-toivottujen raskauksien määrä on pienempi, koska siellä tun-

netaan paremmin ja voidaan helpommin hankkia ehkäisyvälineitä kuin asutuskeskuksissa?

Jos laki ja mahdollisuudet sen soveltamiseen olisivat samat kaikille, ei laillisten aborttien erittäin epätasaista jakautumista voisi selittää millään muilla perusteilla. Ei siis ole vaikea nähdä, että meillä aborttilain soveltamisessa on jouduttu varsin karkeaan epäoikeudenmukaisuuteen ja nimenomaan sosiaalisesti eriarvoiseen käytäntöön.”

Fil. kand. Kaarina Suonio Suomen Sosialidemokraatissa.

Vakava vaara...

Vanha aborttilaki salli raskauden keskeyttämisen naisen suostumuksella, jos ”raskauden jatkuminen tai lapsen synnyttäminen naisen sairauden, ruumiinvian tai heikkouden vuoksi aiheuttaisi hänen ruumiinsa tai sielunsa terveydelle vakavan vaaran; tätä vaaraa arvioitaessa on otettava huomioon myöskin naisen terveyteen vaikuttavat erikoisen vaikeat elämänotot ja muut olosuhteet”.

”Tuberkuloosin takia tämä toinen raskaus sitten kyllä laillisesti keskeytettiin, se paheni aina jos oli raskaana. Mutta kova kiista siitä oli. Tämä ensimmäinenkin lapsi, johon en saanut keskeytystä, joutui sitten lastenkotiin. Oli huono terveys ja huono asunto, emme voineet itse pitää häntä. Mutta minulle vain sanottiin, että teidän voitte viedä sinne lastenkotiin jatkuvasti. Mutta eihän se ole mitään elämää, että lapset otetaan kuin sianporsaat pois.”

”Olen joutunut tekemään 6 lasta ja terveys sekä ruumiillinen että henkinen ovat kärsineet pahan vaurion. Mutta kuitenkin olen selvinnyt hengissä, vaan en ehjin nahoin.

Neljäs lapsi oli pieni poika, joka oli kivuloinen vaan sitkeä-henkinen lääkärin sanojen mukaan. Itse sairastuin keuhkokuumeeseen kun oli keuhkoputkitulehdus. Ja heti kun vähän paranin aloin oottaa viidettä. Silloin lääkäri sanoi että tätä teidän hermonne ei enää kestä koska munuaiset eivät meinannut täydellisesti parantua ja sama oli keuhkojen. Lisäksi oli tullut suonikohjuja sääret täyteen. Hän lähetti minut Kaupunkiin gynekologin luo ja antoi lomakkeen, johon olisi pitänyt saada sitten lausunto. Hän ensimmäiseksi kirosi, löi nyrkillä pöytään jotta tärähti kuin olisi

ukkonen ollut liikkeellä. Sitten hän sanoi että ei raapata vaikka olis keuhkotauti. Viides lapsi ei ole liikaa te olette vankan näköinen ettekä ole vanha. Säikähdin kauheasti koska olin sairas ja heikossa kunnossa, istunut syömättä puoli päivää linjurissa. Kappasin paperit pöydältä ja lähdin takaisin kotiin, jossa lääkäri vain totesi että mitä hän näillä tyhjillä papereilla tekee, että eikös siellä Kaupungissa ollut muita lääkäreitä. Sanoin että säikähdin sitä niin että en osannu enää mennä muihin. Hän sanoi, että panen teidät sairaalaan tämän ootto ajaksi ja hoidan niin hyvin kuin osaan, en voi asialle nyt muuta. Ja nyt aijon myös puhua sen miehene kanssa vähän järkeä, hän on kyllä hyvä ja ahkera vaan liikaa on aina liikaa joka asiassa. Ei ole minulla niin pahaa vihamiestä, jolle toivoisin senlaista myllyä missä olen ollut.”

Tarvitseeko maa myös mielisairaita?

Vanhan aborttilain mukaan nainen oli oikeutettu saamaan abortin silloin

”kun on perusteltua syytä otaksua, että naisella tai odotettavan lapsen isällä on sellaisia periytyviä taipumuksia, jotka jälkeläisissä tulisivat aiheuttamaan mielisairautta, tylsämielisyyttä tai vaikean ruumiillisen sairauden tai muun vian.”

Lukekaa uudestaan kertomus sivulta 64. Missä oli tämän naisen oikeusturva? Hän olisi tietysti voinut valittaa lääkintöhallitukseen — mutta ehkä hän ei riennyt tästä valitusoikeudesta? Miksei kukaan ollut velvollinen kertomaan hänelle siitä? Näinkö ankarasti rietämättömyydestä sakotetaan — tai nuoruudesta — tai siitä että on sattunut syntymään syrjäseudulla?

Tai lukekaa Hopeapeilin numerosta 29/1970 kertomus naisesta, jonka aviomiehen suvussa on vaikea, perinnöllinen verenvuototauti. Miltä teistä itsestänne tuntuisi, jos teiltä evättäisiin abortti vain siksi, ettei kunnanlääkäri ole koskaan kuullutkaan tuosta von Willebrandin taudista. Lukekaa ja laskekaa, kuinka paljon aikaa, vaivaa ja rahaa tälle

rouvalle tuotti juokseminen lääkärin luota toiselle, kunnes paperit vihdoin lähetettiin lääkintöhallitukseen. Henkisen huolen ja tuskan lisäksi ajatella niitä fyysisiä vaivoja, joita tämä nainen koki, kun alkanut raskaus — kuten aikaisemmatkin — oli erittäin vaikea ja aiheutti jatkuvia voimakkaita pahoinvointikohtauksia.

Mutta nämähän ovat tietysti vain yksityistapauksia.

Väkisinmaatenko väkiluku kasvamaan

Aborttilain mukaan väkisinmakaaminen on naiselle riittävä syy saada tästä yhdynnästä alkanut raskaus keskeytetyksi. Edellytyksenä on syyttäjän tai poliisiviranomaisen antama todistus siitä, että rikoksesta on nostettu syyte tai että se on ilmoitettu syytteeseen pantavaksi. (Ainoa muutos uudessa laissa on, että keskeytykseen ei vaadita syytettä vaan siihen riittää poliisiviranomaisen antama, poliisitutkintaan perustuva kirjallinen selvitys, jonka nojalla rikoksen tapahtumista on pidettävä ilmeisenä.) On selvää, ettei näissä tapauksissa voida jäädä odottamaan tuomioistuimen päätöstä. Riitaisassa jutussa (riitaisia tapaukset kai yleensä ovat) jouduttaisiin odottamaan aina korkeimman oikeuden ratkaisua — parhaassa tapauksessa lapsi olisi silloin jo syntynytkin.

"- - Raastuvanoikeus katsoo selvitetyn, että kyseessä oleva mieshenkilö on maannut väkisin opiskelijatyttö, joka oli tullut tästä teosta raskaaksi - -"

Uutinen erästä pääkaupungin päivälehestä v. 1969

"Olen tuon ylläolevan lehtileikkeen opiskelijatyttö. Hain aborttia Väestöliiton kautta rikoslain perusteella mukanani poliisitutkintopöytäkirjat ja lausunto oikeuslääketieteellisestä tutkimuksesta. Rikosilmoituksen olin tehnyt kolme tuntia tapauksen jälkeen ja vaatinut samalla rangaistusta. Minulle oltiin erittäin ystävällisiä,

minut ohjattiin psykiatrin vastaanotolle ja sain lausunnon, jossa oli mm:

— odotettavan lapsen isä on hyvässä toimessa, elämäntavoiltaan säännöllinen, korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö

— status praesens: asiallinen, puhuu mielellään, kyselee yksityiskohtia tarkasti. Normaali.

— ylläolevan perusteella olen sitä mieltä, että potilas on maattu olosuhteissa, jotka ovat rikoslain 25 pykälän 4 momentin mukaiset. Lain määräämät raskauden keskeyttämisen edellytykset ovat tämän vuoksi olemassa.

Väestöliitto alisti kuitenkin päätöksensä lääkintöhallituksen tutkittavaksi. Vein itse asiakirjat lääkintöhallitukseen, koska asia luvattiin ottaa esiin seuraavan päivän kokouksessa. Olin ollut raskaana jo kahdeksan viikkoa — aikaa oli siis jo ehtinyt kulua, vaikka itse panin asian vireille kolmen tunnin kuluttua väkisin-makaamisesta.

Lääkintöhallitus sai siis anomukseni raskauteni 56. päivänä.

Kahden päivän kuluttua soitin Lääkintöhallitukseen, tuomari X:lle.

Minä: — Päivää. Mun juttu ei ollutkaan noiden päätettyjen joukossa.

Tuomari X: — Ei sitä käsitelty eilen ollenkaan. Muut jäsenet halusivat tutustua näihin pöytäkirjoihin ensiksi.

Minä: — Hm. Sitten se menee taas viikolla eteenpäin. Minulla oli tarkoituksena mennä kotiin. Pitäisi olla siellä kaksi viikkoa. Jos tässä nyt kuluu kolme viikkoa vielä, niin silloinhan on vaarana että raskaus menee yli 12 viikon. Siellä Väestöliitossa suositeltiin aborttia tehtäväksi sitä ennen. Sen jälkeenhän se on mun terveydelleni vaarallisempaa.

Tuomari X: — Niin. Lain mukaanhan abortti saadaan tehdä 16 viikon aikana. Kyllähän teillä on vielä aikaa. Ei lääkintöhallitus ole kiinnostunut teidän terveydestänne. Me pidämme kokoukset silloin kun meille sopii... Kuinkas Te muutoin tulitte vienneeksi vieraan miehen sinne asuntoon? Te nyt opiskelette jo kolmatta vuotta. Eiköhän se ole yleinen tapa opiskelijapiireissä. Ettekös Te ole normaali nuori opiskelijatyttö?

Minä: — Joo, ei se ole yleinen tapa, ja mä just yritän todistaa, että mä olen normaali nuori opiskelijatyttö.

Tuomari X: — Mutta kyllähän mies olettaa, että jos tyttö sanoo A niin hän sanoo B:kin.

Minä: — Ai katsotteko Te, että hänellä olisi ollut oikeus maata mut?

Tuomari X: — Ei, minähän vain sanoin että tämä on miehinen näkemys.

Minä: — Mä haluaisin kyllä nähdä kuinka yleinen tää näkemys on. Loppuuko mun oikeusturvani siihen kun mä vedän oven peräsäni kiinni.

Tuomari X: — Ei se siihen lopu, mutta jos te viette miehen mukananne ja suljette oven niin siihen se loppuu. Miksi Te ette muuten mene naimisiin sen miehen kanssa? Kyllä se minun mielestäni olisi paras ratkaisu. Viekkä se mies vihille vaan.

Minä: — Enhän mä tiedä siitä miehestä mitään.

Tuomari X: — No eihän sitä yhden illan perusteella voi mitään päätellä. Hänhän voi olla vaikka kuinka miellyttävä.

Minä: — Kaksi juttua on varmaa. En ikinä mene naimisiin sen miehen kanssa — enkä mä ikinä synnytä tätä lasta. Ellen mä saa aborttia teidän kautta on kai yritettävä muualta.

Tuomari X: — Älkää nyt vaan tehkö mitään radikaalista. Oletkos te lukenut sen jutun jossa nuori mies ampui tyttöä vatsaan.

Minä: — Joo, se oli hirveä juttu. Ei ne paljoa ajatelleet.

Tuomari X: — No eivät. Siitä tulee nyt molemmille linnaa. Älkää te vaan ampuko itseänne vatsaan. Heh, heh.

Minä: — Ei kuulkaa minä otan pillereitä. Heh heh. Kiitos, näkemiin.

Kuuden päivän kuluttua, raskauteni 64. päivänä.

Minä: — Päivää. Se mun juttuni ei vieläkään ollut niiden päätettyjen joukossa. Mistäs se nyt kiikastaa?

Tuomari X: — Heh heh, eihän se mistään kiikasta. Siitä ei vaan päätetty mitään viime kokouksessa. Se lykättiin.

Minä: — Hm. Onko tää kokous erimielinen siitä. Mitä hämää siinä on?

Tuomari X: — Ei siitä suoritettu mitään äänestystä. Siitä ei ole vielä päätetty mitään.

Minä: — No koska tää on seuraavan kerran käsittelyssä?

Tuomari X: — En osaa sanoa.

Minä: — No osaatteko sitten sanoa koska teillä on seuraava kokous.

Tuomari X: — Kyllä siihen menee pari viikkoa. Kun on näitä pyhiäkin.

Minä: — Sydämelliset kiitokset avusta, kiitos kuulemiin.

Juttu oli samana päivänä ollut ensimmäistä kertaa esillä raastuvassa. Saimme tietää, että käsiteltävänä oli toinenkin samanlainen syyte. Ajattelimme sen vaikuttavan mahdollisesti lääkintö-

hallituksen päätökseen. Asianajajani lupasi soittaa tuomari X:lle. Näin hän kerroi keskustelun kulkeneen:

Asianajaja (minulle): — Minä soitin sille tuomarille, mutta he olivat pitäneet istunnon jo aamupäivällä. En minä ymmärrä mitä ne siellä munii. Tämä tuomari X sanoo, että tähän vaan valehtelette minkä ehditte. Kyllä hän kuitenkin on sitä mieltä, että te sen abortin tarvitsette. Ehkä teidän on parasta yrittää jotain muuta kautta. Me nyt panemme kuitenkin muutaman lisäpaperin mukaan lääkintöhallitukseen ja minä käsken heidän käyttä järkeään.

Seuraavana päivänä tilasin ajan gynekologilta, jonne pääsin jo seuraavana päivänä. Oli raskauteni 66. päivä. Lääkäri tutki paperini ja totesi tapauksen kiireelliseksi. Hän soitti itse psykiatrilille, joka otti minut vastaan vielä samana iltana ylimääräisenä potilaana. Lausunnossa oli mm:

— potilas tullut raskaaksi väkisinmakaamisesta (Helsingin rikospoliisin tutkintopöytäkirja, Helsingin yliopiston oikeuslääketieteellinen todistus). Tapahtuman jälkeen potilas tullut masentuneeksi ja huolestuneeksi, tuntee itsensä lyödyksi, ei ole pystynyt huolehtimaan opinnoistaan.

— status praesens: orientoitunut ja asiallinen, mutta selvästi depressiivinen. *Vitaliteetti huomattavasti alentunut, mimiikka ja eleet olemattomat, vaikuttaa kovin väsyneeltä ja avuttomalta. Ei psykoosin merkkejä. Potilas sairastaa ilmeisesti depressiivistä reaktiota, joka ilmeisesti oikeuttaisi aborttiin ilman väkisinmakaamistakin.*

Seuraavana päivänä kävin suorittajalääkärin vastaanotolla. Hän ihmetteli, miksi olin viivytellyt niin kauan. Viikkokin merkitsee paljon tässä tilanteessa. Raskauteni oli kestänyt lähes 10 viikkoa.

Kävin kotona pääsiäislomalla, olin siellä muutamia päiviä. Oli raskauteni 73. päivä, kun tulin sisälle sairaalaan. Viivyin neljä päivää ja kaikki oli ohi.

Viikon kuluttua soitin taas lääkintöhallitukseen olettaen, ettei ilmoitusta abortistani vielä oltu ehditty lähettää sinne. Tämä olisi ollut raskauteni 80. päivä eli 11 viikkoa ja 3 päivää.

Minä: — Mitenkähän se asia jaksaa. Onko juttua taas lykätty vai joko siitä on päätös.

Tuomari X: — Kyllä siirä on tehty päätös, mutta me emme anna puhelimitse mitään tietoja. Tähän voitte itse noutaa sen päätöksenne täältä.

Minä: — Voi kuulkaa, kun minä soitan nyt maalta ja tulen

vasta neljän päivän kuluttua Helsinkiin. Jos mä nyt saisin tietää päätöksen, voisin hoidella näitä juttuja eteenpäin.

Tuomari X: — Mehän voimme lähettää sen päätöksen maalle.

Minä: — Ei se ehdi tänne ennen kuin mä lähden Helsinkiin. Lähettäkää se sitten mun Helsingin osoitteeseeni.

Neljän päivän kuluttua olen Helsingissä. Saan kirjeen rikososastolta: kirje on päivätty kolme päivää aikaisemmaksi ja siinä pyydetään minua tulemaan keskustelemaan asiastani. Samana päivänä saan kirjeen lääkintöhallitukselta.

'Lääkintöhallitus on tämän asian tutkinut, mutta koska esitetyn selvityksen perusteella ei lain määräämiä edellytyksiä raskauden keskeyttämiseen voida katsoa olevan olemassa, lääkintöhallitus on raskauden keskeyttämisestä annetun lain 1 § nojalla hylännyt anomuksen. Raskauden keskeyttämisestä annetun lain 9 § mukaan ei tähän päätökseen saa hakea muutosta.'

Kävin rikososastolla. Kutsun syyksi osoitettiin lääkintöhallituksen kielteinen päätös. *Rikososasto oli siis saanut tiedon päätöksestä aikaisemmin kuin minä. Jo ennen kuin raastuvanoikeus oli erilaisten todisteiden perusteella tehnyt päätöksensä, oliko kyseessä väkisinmakuu vai ei. Yrittikö lääkintöhallitus vaikuttaa asian ratkaisuun?*

Raastuvanoikeus antoi päätöksensä tässä jutussa seitsemän viikkoa myöhemmin. Soitin lääkintöhallitukseen pari päivää tämän jälkeen.

Minä: — Vieläköhän te muistatte minun juttuni?

Tuomari X: — Kyllä minä muistan.

Minä: — Olisin vaan kysynyt, että kun tässä jutussa on nyt tullut oikeuden päätös, niin vaikuttaako se teidän päätökseenne mitenkään. Tämä mies tuomittiin.

Tuomari X: — Kuulkaa nyt, mitäs te oikein nyt soitatte. Meidän päätöksemme on lainvoimainen, emme me sitä muuta. Eikä tämä oikeudenpäätös ole lainvoimainen — siitähän on valitettu. Ja teidän olette jo saanut abortin, mitäs te enää tästä päätöksestä valittatte. Kyllä teidän on parasta olla vaan nyt aivan hiljaa.

Minä: — Niinhän mulle on sanottu. Mutta kun mä en voinut olla soittamatta. Te sanoitte mun asianajajalle, että jos käy niin, että teidän päätökseenne on kielteinen ja oikeus tuomitsee miehen te muutatte päätöstänne. Ja tää abortti tuli mulle kymmenen kertaa kalliimmaksi muuta kautta.

Tuomari X: — En minä niin sanonut. Kyllä te tai asian-

ajajanne nyt muistaa väärin. Ja kyllähän teidän jo tällaisesta jutusta kannatti vähän maksaakin. Ettehän tee heti vastaisuudessa samalla lailla.

Minä: — En ole sitä mieltä. En mä tajua miksi mun tästä pitäisi maksaa.

Tuomari X: — Ai oletteko te valmis tekemään saman uudelleen vaikka heti?

Minä: — En mä sitä tarkoittanut. Kyllä mä olen saanut aika-moisen opetuksen. Kuulemiin.

Minua vastaan voidaan ilmeisesti nostaa syyte viranomaisen harhauttamisesta. Minun on siis todella viisainta olla hiljaa. En enää soittanut lääkintöhallitukseen kuultuani hovioikeuden päätöksen: hovioikeus on tutkinut jutun ja katsoo, ettei ole syytä muuttaa raastuvanoikeuden päätöstä muulla tavoin kuin että miehelle tuomttu rangaistus korotetaan - -

Tuskin lääkintöhallitus olisi muuttanut kantaansa tämänkään jälkeen, asia vietiin korkeimpaan oikeuteen. Juttu oli edelleen vireillä . . .

Korkein oikeus teki aikanaan päätöksen: korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden päätöstä, vaan syyte katsottiin toteen-näytetyksi ja miehen tuomio pysyi ennallaan. Raastuvanoikeuden päätöksestä oli kulunut yhdeksän viikkoa.

Jos en olisi saanut aborttia aikaisemmin, lääkintöhallitus olisi ilmeisesti ollut lain mukaan pakotettu myöntämään minulle abortin korkeimman oikeuden tuomion jälkeen. (Raastuvanoikeuden tuomiohan ei vaikuttanut tuomari X:n mukaan asiaan, koska juttu oli vielä vireillä.) Tällöin oli raskauden alkamisajankohdasta kulunut 1 vuosi 6 kuukautta 2 päivää. Vasta nyt olisi lääkintö-hallitus ollut kypsä myöntämään minulle abortin. Ja minä panin jutun vireille kolme tuntia siittämishetken jälkeen.

Minulla oli neljä mahdollisuutta. Joko synnyttää lapsi, hankkia laitton abortti, laillinen abortti tai tappaa itseni. Sitä lasta en olisi koskaan synnyttänyt ja laitonta aborttia en halunnut. Ellen olisi jaksanut taistella itselleni keskeytystä yksityistä tietä, minua ei kaikei enää olisi olemassa.

Toisinaan tuntuu vieläkin kuin eläisin varastettua elämää.”

Toteutuuko uusi aborttilaki?

"Ihmettelen sellaisia vastuullisessa asemassa olevia, niin kuin tämä naistenklinikan ylilääkäri, joka esittää hurskaasti tällaisen ajatuksen, että joka kerran häntä vihlaisee kun hän suorittaa abortin. Häntä on siis vihlaissut toistaiseksi, kun tiettyjen sosiaaliryhmien naiset ovat suurilla rahoilla ja suhteilla näitä saaneet. Kyllä häntä rupeaa vihlaisemaan hirmuisesti, kun kaikki — nekin, jotka sitä todella tarvitsevat, rupeavat saamaan abortin."

Jotakin vanhaa, jotakin uutta...

Uusi aborttilaki säädettiin eduskunnassa 24. 3. 1970 ja se astui voimaan 1. 6. samana vuonna. Olennaisin ero vanhaan aborttilakiin verrattuna on, että raskaus voidaan naisen pyynnöstä keskeyttää:

— kun hänen tai hänen perheensä elämänotot ja muut olosuhteet huomioon ottaen lapsen synnyttäminen ja hoito olisi hänelle huomattava rasitus;

— kun hän raskaaksi saatettaessa ei ollut täyttänyt seitsemätoista vuotta tai oli täyttänyt neljäkymmentä vuotta taikka kun hän on jo synnyttänyt neljä lasta

— kun jommankumman tai kummankin vanhemman sairaus, häiriintynyt sieluntoiminta tai muu niihin verrattava syy vakavasti rajoittaa heidän kykyään hoitaa lasta;”

Uuden aborttilain 1 §, 2., 4. ja 6. kohta.

Muilta osin aborttiperusteet eivät paljoakaan eroa vanhassa laissa mainituista. Abortin saa siis edelleen, jos raskaus vaarantaa naisen hengen tai terveyden, jos lapsi on väkisinmakaamisen tulos tai jos on syytä olettaa, että lapsi olisi vajaamielinen tai että sillä olisi jokin vaikea vamma tai ruumiinvika.

Toivottavasti abortin todella myös *saa*. Toistaiseksi on oltu vain kiinnostuneita siitä, myöntävätkö muutamat lääkärit abortteja liian kevein perustein. Eiköhän olisi jo aika kiinnostua myös siitä, *kieltävätkö* muutamat lääkärit abortin liian kevein perustein — kenties jopa lainvastaisesti.

Miksi muuten lääkäri ei uudenkaan lain puitteissa ole

velvollinen perustelemaan naiselle kielteistä päätöstään? Puhumattakaan siitä, että lääkintöhallitukselle olisi lähetettävä jonkinlainen tieto jokaisesta raskaudenkeskeytyspyynnöstä, sen lopputuloksesta riippumatta. Tällöinhän lääkintöhallitus voisi tarkkailla, noudattavatko lääkärit maan eri osissa uutta aborttilakia yhtenäisesti.

Sosiaaliset syyt

Lääkintöhallituksen 9. 5. 1970 päiväämässä yleiskirjeessä todetaan, että lain tarkoittamia huomattavaa raskautta aiheuttavia syitä ovat *lääkäriin harkinnan* mukaan esimerkiksi:

”— taloudelliset vaikeudet: pienituloisuudesta ja/tai velkaantumisesta aiheutuvat kulut ja muut taloudelliset vaikeudet

— työpaikan tai ammatin menetys tai koulutuksen keskeytyminen

— naisen tai hänen perheensä jäsenen epäsosiaalinen elämäntapa: rikollisuus, irtolaisuus, päihteiden väärinkäyttö ja luonnevikaisuus

— aviottomuudesta, leskeydestä, avioerosta ja odotetun lapsen vanhempien välisistä vaikeista ristiriidoista aiheutuvat henkilökohtaiset vaikeudet lapsen synnyttämisessä ja hoidossa

— muut olosuhteista johtuvat vaikeudet kuten perheen suuruus, perheenjäsenen sairaalloisuus tai vammaisuus”

Kirjelmässä huomautetaan myös, että keskeyttämissairaalassa on sairaalan lääkärin toimesta annettava naiselle ehkäisyneuvontaa abortin jälkeen.

Huomattavan raskautuksen arvioimisesta todetaan kirjeessä vielä:

”Huomattavaa raskautuksen määrää arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota sosiaalisiin ja sosiaalipsykologisiin tekijöihin. Koska sosiaaliset syyt saattavat olla viranomaisten

avulla korjattavissa, olisi lääkärin tiedusteltava, onko nainen kääntynyt sosiaaliviranomaisten puoleen saadakseen tarvitsemaansa tietoa, ohjausta ja apua. *Naisen antaessa siihen luvan ja hänen sitä pyytäessään* lääkärin tulee, kun hänen arvionsa naisen olosuhteista olennaisesti poikkeaa naisen esittämistä tiedoista, hankkia sosiaaliviranomaiselta, -työntekijältä tai sairaalahoitotoimenharjoittajalta selvitys naisen ja hänen perheensä elämänoloista.”

Kun aborttiin kytketään perusteellinen neuvonta sekä etu- (sosiaaliturvasta) että jälkikäteen (ehkäisystä) ja lääkäreille suodaan mahdollisuus sosiaaliviranomaisten asiantuntemukseen turvautuminen tuntuu liioitetulta väittää, että seurauksena olisi vain hillitön abortin käyttäminen.

On varsin ymmärrettävää, ettei lääkäriä voi velvoittaa itse ottamaan selvää, millaiset naisen elämänolot todella ovat. Tämä veisi liian paljon aikaa, eikä lääkäri pelkän lääketieteellisen koulutuksen saaneena ole ehkä paras mahdollinen henkilö näitä seikkoja harkitsemaan.

”Sitten lääkäri laski minun ja miehen tulot, meidän velat korkoineen ja kuoletuksineen, lasten koulutuksen ja muut laskelmat. Hän totesi aluksi, että kyllähän miehenne tulot yksinkin siihen riittävät. Silloin keräsin rohkeuteni ja kysyin, että ottaisitteko te huoltaaksenne 5 henkisen perheen tuon tulon turvin, rauhallisii mielin. Taisi se mennä vähän mietteliääksi, se lääkäri.”

Erittäin tärkeä pieni yksityiskohta on edellä kursivoitu lause ”naisen antaessa luvan ja hänen sitä pyytäessään” — tätä täsmennystä ei itse aborttilaissa ole. Erityisen tärkeätä tämä on silloin, kun nainen — salatakseen asian kotipaikkakunnallaan — kääntyy etäämpänä asuvan lääkärin puoleen.

Jos lääkäri voisi ilman naisen suostumusta pyytää sosiaaliviranomaisen lausunnon — tai jos tuo lausunto olisi pakollinen — asia saattaisi tulla tuttavien ja naapurien tie-

toon. Tarvitaan vain riittävän pieni paikkakunta ja/tai riittävän suuri, vaikkapa virheellinenkin, pelko ilmitulemisesta — eikä lailliseen aborttiin uskalleta turvautua. Erityisen vaikeana tämän luultavasti kokisivat nuoret, naimattomat naiset jotka asuvat ahdashenkisillä paikkakunnilla. Tällaiset pienet seikat saattavat suuresti vaikuttaa lain laittomia abortteja vähentävään vaikutukseen.

Lääkärin ja naisen oikeusturva

Mikään laki, asetus tai yleiskirje ei velvoita lääkäriä antamaan lausuntoa, vaikka raskaus olisi melkoinen rasitus sekä sosiaaliviranomaisen että naisen oman näkemyksen mukaan. *Lopullinen harkinta ja ratkaisu on lääkärillä.*

Missään ei myöskään määritellä, miten lääkärin tulee menetellä silloin, jos nainen ei halua kotikuntansa sosiaaliviranomaisiin otettavan yhteyttä. Lääkäri harkinnee jälleen, mikä ratkaisu on silloin paras.

Merkittävä parannus naisen oikeusturvalle on kuitenkin, että uuden lain mukaan lausunnonantaja- tai suorittajalääkärillä ei ole oikeutta perusteettomasti kieltäytyä ottamasta keskeyttämispyyntöjä turkittavakseen.

Missään ei kuitenkaan määritellä, millainen peruste on perusteltu ("Se lääkäri heti rokaisi kun yritin tilata aikaa että älkää nyt ihmeessä, meitä X:n nimisiä on muutenkin liian vähän. Sillä lääkärillä oli sama sukunimi kun minulla.") tai miten asia on ilmaistava. Turhaa hiusten halkomista moiset määräykset luultavasi olisivatkin. Oli peruste mikä tahansa (tuo äskeinen oli kai vain leikinlaskua?) aborttia hakeva nainen ymmärtää varmasti, ettei alun pitäen kielteisesti asiaan suhtautuvan lääkärin puheille kannata mennä.

Jos lääkäri asiaa harkittuaan tekee kielteisen päätöksen, on hänen samaisen lääkintöhallituksen samaisen kiertokirjeen mukaan

"huolehdittava siitä, että naiselle ilmoitetaan mahdollisuus pyytää lupa raskauden keskeyttämiseen lääkintöhallituksesta. Tässä tarvittavista lomakkeista ilmoitetaan myöhemmin erikseen".

Tämä on erittäin tärkeä uudistus naisen oikeusturvaa ajatellen, tärkeätä on myös valvoa että sääntöä noudatetaan. Kaikki naiset eivät ilman selviä ohjeita tiedä tästä valitus-oikeudesta.

Useimmat lääkärit luultavasti noudattavat lääkintöhallituksen ohjetta — siitäkin huolimatta, että tilanne on inhimilliseltä kannalta melko vaikea. Ajatelkaapa itse, että tekisitte perinpohjaisen harkintanne, ehkä vakaumuksennekin mukaisen päätöksen, joka on mielestänne ehdottoman oikea ja johon naisen olisi mielestänne järkevänä kansalaisena alistuttava. Olisiko Teille itsellenne helppoa heti tämän jälkeen sanoa, että päätökseni on ehkä väärä, voitte valittaa lääkintöhallitukselle, tässä on lomake, se täytetään näin ja näin. Vaikka suurin osa lääkäreistä näin tekisikin, voimeko vaatia sitä niiltä lääkäreiltä, joiden mielestä abortti on murha ja lääkärin olisi tehtävä kaikkensa sen estämiseksi — tai niiltä syrjäseutujen vanhoillisilta lääkäreiltä, jotka tähän asti ovat tottuneet olemaan ehdottoman oikeassa näissä aborttiasioissa.

Ehkä juuri näiden tilanteiden välttämiseksi lääkintöhallituksen yleiskirjeessä sanotaankin, että lääkärin "on huolehdittava siitä, että naiselle ilmoitetaan - -". Inhimillisesti katsoen tämä on ilmeisen hyvä ratkaisu — mutta tarjoaako se jälleen yhden tien "unohtaa" tuo ilmoittamisvelvollisuus. Miten kirjaimellisesti tuo "on huolehdittava" voidaan tulkita. Onko riittävää huolehtimista, jos lääkäri pitää itsensä selvänä että joku muu (sosiaaliviranomainen, terveys-sisar, kättilö) kyllä kertoo asiasta — tai jos lääkäri vain olettaa, että nainen tietää asiasta muutenkin.

Tämä kaikki saattaa tuntua saivartelulta, mutta ongelma on hyvin vakava. Ihmisten taito sivuuttaa heille tarjottu

tieto on yllättävä. Kuitenkin juuri tämänkaltaisista pikkuasioista, tällaisten tiedonmurusten perille menemisestä riippuu paljolta aborttilain todellinen vaikutus käytännössä. Jos aborttien lukumäärä halutaan epävirallisin keinoin pienentää (kun sairaalapaikoistakin kuuluu olevan pulaa), niin kerrottakoon tästä valittamisasiasta mahdollisimman ohimennen tai oletettakoon, että joku muu kyllä kertoo. Silloin voidaan olla varmoja, että kaikkein ujoimmat; hiljaisimmat; helpoimmin nujerrettavissa olevat; köyhimvät; epäitsenäisimmät; henkisiltä lahjoiltaan muita yksinkertaisemmat ja saamattomimmat; kauimpana asutuskeskuksista asuvat jne; jäävät tarvitsemaansa aborttia vaille. Varakkaita, tarmokkaista ja kaupunkilaisista ei niin väliä — he saavat kyllä abortin oli laki ja sen sovellutus mikä tahansa.

Kirjallinen päätös naiselle ja lääkintöhallitukselle

Eräs järkevä tapa varmistua siitä, että jokainen abortinhakija todella saa valitusmahdollisuuden tietoonsa, olisi velvoittaa lääkäri täyttämään jokaisesta abortinhakijasta määrätynlainen lomake. Lomake tehtäisiin kolmena kappaleena, ja siitä kävisivät ilmi hakijan henkilötiedot, asiaan vaikuttavat tärkeimmät tekijät sekä lopussa lääkärin myönteinen tai kielteinen päätös. Kolmesta kappaleesta yksi jäisi lääkärille itselleen, yksi lähetettäisiin lääkintöhallitukseen ja yksi annettaisiin naiselle. Tämän naiselle tulevan kappaleen kääntöpuolelle olisi painettu erittäin tarkat ja yksinkertaiset ohjeet valitusoikeudesta ja -menettelystä. Lomakkeen ykköspuolella voisi vielä lukea suurin kirjaimin KÄÄNNÄ ja voisipa joku lääkäri kuittaa kirjoittaessaan huomauttaakin, että katsokaapa sitten sinne kääntöpuolellekin. Eiköhän sanoma menisi silloin perille.

Kun lomakkeen yksi kappale lähetettäisiin välittömästi lääkintöhallitukseen, valitusmenettely nopeutuisi, koska

kaikki perustiedot jo olisivat lääkintöhallituksessa.

Tämä ehdotus tietysti lisäisi lääkäreiden työtaakkaa. Mutta hyvin suunniteltu lomake — esimerkiksi sairausvakuutuslomakkeen kaltainen, on helppo ja nopea täyttää. Kaikista päätöksistä tiedottaminen on välttämätöntä, jotta lääkintöhallitus voisi valvoa lain tasapuolista soveltamista koko maassa. Tämä käytäntö antaisi myös arvokasta tietoa abortti-ongelman laajuudesta koko maassamme.

Uusi aborttilaki lisää rebellisyyttä

Uutta aborttilakia on vastustettu sängen moninaisin ennakkoluuloin. Harvemmin on tultu ajatelleeksi, että uusi aborttilaki lisää, paitsi sosiaalista tasa-arvoisuutta, myös rebellisyyttä ja vilpittömyyttä. Näiden ominaisuuksienhan tulisi olla meille ihmisinä tärkeitä. Aikaisemmin fyysisesti terve nainen ei saanut aborttia, jollei osoittanut sielullisen häiriytymisen merkkejä. Lääkäreiden piti olla näkevinään jotain selaista mitä ei todellisuudessa ollut — tai sitten ärsyttävä potilasta niin, että tämä ”häiriytyi” ainakin hetkeksi. Potilaiden puolestaan piti tehdä parhaansa, jotta lääkäri voisi luulla näkevänsä jotain.

”Psykiatri suhtautui asiaan ymmärtäväisesti. Mutta hän oli sanonut jo etukäteen, että täytyy sitten ilmetä ne oireet. Toisin sanoen: minun piti näyttellä ne oireet joita ei ollut. Se ärsytti minua tavattomasti. Miksi en saanut sanoa suoraan niin kuin asiat olivat: pidän kyllä lapsista ja haluan niitä, mutta vasta myöhemmin — kun menen naimisiin, kun saan opintoni päätökseen, kun tunnen olevani kypsä äidiksi.”

”Tämän abortin sain helposti. Psykiatrin kanssa lavastettiin sellainen juttu, että olin kahdeksan päivää X:n mielisairaalan avo-osastolla lepäämässä. Sillä lailla sen abortin sai ilman muuta

kätevimmin. Mutta moraalisesti se oli kauhean ärsyttävää, koska tiesin että näin ei tehdä kaikille.”

”Tämä psykiatri oli ymmärtäväinen mies. Hän vain sanoi, että valittakaa nyt, tälle asialle on eduksi mitä enemmän valitatte.”

”Niin se lääkäri huusi ja oli vihainen. Silloin minulta sammui justiinsa vilmi ja tuli tosi hulluus. Ei huolinut teeskennellä, varmaan oli se outo kiilto, jota psykiatri tuijottaa potilaasta. Niin sain sen lausunnon.”

”Tämä lausunto oli omituinen. Sain nähdä sen sattumalta. Se oli jotenkin näin: tutkittava tekee jotenkin erikoisen vaikutuksen. Hänellä on lintumaiset kasvot (jne. ulkonäköä) ... Hän polttaa herkeämättä. (Tämä on siis suoranainen vale, koska en siellä polttanut yhtään tupakkaa. Poltan kyllä muuten, ehkä sen sitten näkee päällepäin, tupakka haisee tai muuta.) Sitten siinä luki, että taloudellinen asema melko huono. Tämä ei ollut totta, koska olin rehellisesti sanonut, että taloudellinen asema on hyvä.”

Olisi kuitenkin väärin tulkita näitä katkelmia siten, että psykiatrit olisivat perin pintapuolisesti ja asioihin lainkaan syventymättä kirjoittaneet lausunnon. Ongelmasta oli kyllä keskusteltu, mutta lain kirjain täytyi muodollisesti täyttää. Varmemmaksi vakuudeksi todettakoon, että yhteen tai kahteen näistä kertomuksista oli antanut aiheita Väestöliiton psykiatri.

Kohti sosiaalista tasa-arvoisuutta?

Aborttien alueellinen epätasaisuus johtui aikaisemmin paljon siitä, että lausunnonantajalääkärien (etenkin psykiatristen, ns. B-lääkärien) lukumäärä vaihteli suuresti maan eri osissa (taulukko 7). Uudessa laissa onkin määrätty, että

aborttiin tarvittavan lausunnon voi antaa jokainen valtion, kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleva laillistettu lääkäri. (Lisäksi tarvitaan suorittajalääkäriin päätös, joka riittää yksinäänkin mikäli aborttiperusteena on laissa määritelty ikäraja tai lapsiluku.) Laki määrää edelleen lääkintöhallituksen valvomaan, että maan kaikissa osissa on riittävästi lausunnonantajalääkäreitä. Mikäli näin ei ole, aborttianoimuksen voi osoittaa suoraan lääkintöhallitukselle.

Taulukko 7. Eräitä psykiatristen lausunnonantajalääkärien (B-lääkärien) alueellista jakautumaa kuvaavia lukuja v. 1965

	Psykiatristen B-lääkärien lukumäärä	asukkaita B-lääkäriä kohti	läänin pinta-ala B-lääkäriä kohti
Uudenmaan lääni	25	36 020	417 km ²
Kymen lääni	6	57 235	2 132 „
Lapin lääni	2	105 795	49 565 „
Etelä-Suomi	56 (69 %)		
muu Suomi	25 (31 %)		
koko maassa	81 (100 %)		

Anna Laurent, Lääkäri ja yhteiskunta, 1967

Ennen aborttilain säätämistä vaadittiin monella taholla lausunnonanto-oikeuden antamista kaikille lääkäreille. Perusteluina esitettiin mm., etteivät Pohjois- ja Itä-Suomi jäisi jälleen maan muita osia heikompaan asemaan.

”Jo nykyisellään lääkintöhallitus lienee velvoitettu huolehtimaan siitä, että terveydenhuollon palveluja on riittävästi maamme eri osissa. Mah- taako tilanne parantua siitä, että rästä itsestäänselvistä velvollisuudesta raskauden keskeyttämisen yhteydessä nimenomaisesti huomautetaan.

Kun niissäkin tapauksissa, joissa aborttihakemus saadaan osoittaa suoraan lääkintöhallitukselle, tulee siihen liittää esteettömän lääkärin tutkimukseen perustuva lausunto, on vaikea ymmärtää, miksi tämä esteeton lääkäri ei voisi olla oikeurettu myös lausunnonantajalääkäriksi,

jolloin vaivalloinen ja aikaa vievä anomusten kirjoittelu ja käsittely olisi tarpeetonta eikä abortin suorittaminen aiheellisiksi katsotuissa tapauksissa viivästyisi.”

Suomen Psykologiliiton lausunto Eduskunnan talousvaliokunnalle
14. 11. 1969

Lain tasapuolisen soveltamisen tielle jää vielä yksi, ratkaiseva este: lääkärin oma asenne ja vakaumus. Tarkinkaan laki, tiukinkaan asetus, yksityiskohtaisinkaan yleiskirje ei pysty muuttamaan näitä käsityksiä, ei poistamaan niitä asenne- ja tulkintaeroja, joita lääkärikunnan keskuudessa tässä kysymyksessä esiintyy (taulukko 8). Erot ovat — ainakin jossain määrin — samansuuntaisia myös muun lääkärikunnan keskuudessa. Mitä siis hyödyttää, vaikka jokaista aborttipotilasta kohden olisi viisi lausunnonantajalääkärää, jos kaikki viisi ovat maan joissakin osissa selvästi ankarampia kuin muualla. Matka Inarista, Suomussalmelta tai Lieksasta Helsinkiin ei lyhene siitä metriäkään.

Taulukko 8. Psykiatristen lausunnonantajalääkärien abortti-
asenteet v. 1965.

asenteet:	Etelä-Suomessa	muualla Suomessa	(koko maassa)
konservatiivisia	33 %	61 %	(41 %)
kohtuullisia	46 %	31 %	(42 %)
liberaaleja	21 %	8 %	(17 %)

Anna Laurent, Lääkäri ja yhteiskunta, 1967.

”En minä synnytyistä peljänny, vaikka kaikki lapset minulla on jo aikuisia. Mutta oli hirvittävää ajatella, että vielä tämänkin ikäisenä joutuu synnyttämään, vielä kun muut lapset ovat jo lähteneet omille teilleen ja mies on sairas.

Kunnanlääkäri kuitenkin suhtautui asiaan semmoisella ylimielisyydellä, vaikka minä olin saanut tämän raskauden ihan tahtomattani. Eihän sitä nyt nainen aina voi panna vastaan. Mutta hän vain sanoi että tähän olette 16 vuoden tauon jälkeen ihan kuin ensisynnyttäjä.

Onneksi minulla oli Turussa sukulaisia, joille hätäännyksissäni sitten soittelin. Heiltä minä kyselin neuvoa, en muuten olisi arvanut, että muualtakin voi saada. Me eletään täällä maalla niin suppeassa ilmapiirissä, eihän me tiedetä. Itse en ollut ikänä kiinnittänyt aborttilakiin mitään huomiota. Mutta sitten kun näin kävi, jo ajattelin voi että, kuinka tämä on tärkeätä. Mutta eihän tätä muuta ymmärrä, ellei omalle kohdalle satu.

Menin sitten sinne Turkuun ja siellä minulle suoritettiin abortti. Tutkimukset maksoivat 55 markkaa ja sairaalassa tavalliset maksut. Tietysti junamatkat sitten päälle.

Minä kun tämän lehti-ilmoituksen näin niin ajattelin että on hauskaa että meiltäkin kysytään, jotka on tämän kokeneet. Olen tätä ilmoitusta säilyttänyt, että muistaisin osoitteen. Abortti sille joka haluaa, ei väkisin kellekään. Täällä meilläkin päin tapahtuu niin paljon tuota laitonta aborttia. Ei ne ehkäisyvälineet aina auta ja eihän sitä näin maalla aina niistä edes tiedetä. Vaikka pitäisi kyllä, kun se on kuitenkin kaikkein tärkeintä.”

”Täällä kotikaupungissa kävin kahdellakin gynekologilla. Eivät ne millään lailla reagoineet, eivät ne halunneet auttaa. Olin aika katkera, kun mitkään syyt eivät kelvannet. Sitten tilasin Helsingistä vastaanoton. Siellä oli kovin ystävällinen ja mukava gynekologi. Hän neuvoi minut tälle psykiatrille sitten. Myös hän oli asiallinen ja kuunteli mitä minulla on sanottavaa. Minähän olin yksin perheen huoltaja, en saanut minkäänlaista avustusta niin että minulla on kaksi työtä jatkuvasti. Olen vielä iltatyössä. Lapset oli jo kansakoulussa — mihin minä tämän olisin pannut, ei rahat olisi riittäneet päivähoitoon jos sitä nyt olisi mitenkään saanutkaan. Psykiatri ymmärsi, että tällaisessa tilanteessa abortti on hyvä ratkaisu. Voi miten minä helpotuin siitä.”

”Väestöliiton kautta aborttia ei hyväksytty. Minä hain sitä terveydellisten ja sosiaalisten syiden takia, koska mies joi ja juo yhä eikä elättänyt niitä entisiäkään lapsia. Mutta Väestöliitosta vaan sanottiin, että tehkää nyt vielä tämä lapsi, niin sitten me kyllä annamme sterilisaation.

Menin sitten yhden toisen lääkärin luo, joka tiesi minun miehestäkin yhtä ja toista. Hän sitten auttoi. Tähän ei tarvittu edes psykiatria. Minulla oli muita sairauksia niin että kävin vain sisätautilääkärin luona.”

"Tämmöiset johtavan tason lääkärit on hämmästyttävän konservatiivisia tässä asiassa. Juuri silloin kun mä esimerkiksi soitin omalle gynekologilleni, jota mä aina olen käyttänyt, niin hän vain sanoi: 'No mutta sehän on erittäin hauska asia!' Ja juuri olin synnyttänyt lapsen. Minusta tämä on aika omituista suhtautumista. Hän on erittäin tunnettu gynekologi, suhtautuu aborttiin ja ehkäisy pillereihin kielteisesti. Käännyin sitten toisen lääkärin puoleen ja sain abortin."

"Lääkäri kehotti minua kääntymään Väestöliiton puoleen, jossa jouduin aluksi ties minkä huoltosisaren puheille. Seuraavana päivänä pääsin psykiatrin vastaanotolle. Hän ärsytti minua tavattomasti. Mieleltöntä, että minun piti näytellä psyykkisesti häiriintynyttä saadakseni abortin. Sosiaaliset syyt eivät riittäneet, vaikka nimenomaan Väestöliitossa ne pitäisi ottaa huomioon.

Viikon päästä huoltosisar ilmoitti, että pyyntöni oli hylätty. Siitä olinkin ollut melko varma. Tiesin, että Väestöliitto on maan pahimpia kaksinaismoraalin pesäpaikkoja, siellä suositaan vain avioliitossa olevia naisia. Ja kaiken huvittavuuden huippu: huoltosisar antoi minulle oppaan, miten menetellä aviottoman lapsen kanssa ja kehotti minua kääntymään kotikuntani sosiaaliviranomaisten puoleen. Mitähän siitäkin olisi seurannut!

Olin jälleen alussa. Otin nyt yhteyttä tunnettuun gynekologiin. Viikkoja kului, mutta se kannatti. Lääkäri suositteli minulle ilman muuta aborttia. Hän antoi minulle neljän tunnetun psykiatrin nimet. Tilasin ajan varminnaksi katsomalleni. Jälleen oli kulunut viikkoja. Raskaus alkoi olla jo liian pitkällä.

Menin psykiatrin vastaanotolle. Minua kohdeltiin tavattoman kynnisesti, minkä tietysti saattoi arvata, koska tämä psykiatri joutui suurimman osan ajasta kirjoittamaan seurapiirinaisten aborttisuosituksia. Mutta ilmeisesti hän sai myös valtavat summat rahaa niistä. Ensiksi hän kuitenkin haukkui minut ja kehotti parantamaan tapani. Sain kuitenkin suosituksen melko halvalla hinnalla, sillä pari tuttavaani oli joutunut maksamaan enemmän ja käymään siellä pari kertaa, ennen kuin lääkäri oli suostunut aborttiin."

"Sain abortin terveydellisistä syistä. Mutta kyllä sitä sai hakea ja kauheasti puolustella, että oli varmasti heikko. Eräskin hyökkäsi kauheasti vastaan ja löi ihan maahan, että tekee kauhean rikoksen. Sitten sain kuitenkin lausunnon yhdeltä ja se kävi aika nopeasti ja mukavasti."

"Lääkäri sanoi ensiksi, että jos hän nyt teille antaa, niin sitten hän siitä koulusta kaikki rupeaa juoksemaan täällä. Minä jo pelästyin että tämäkin kieltäisi niin kuin se toinen, jonka luona olin jo käynyt. Mutta sitten se antoi kuitenkin."

"Tämä lääkäri sanoi, että mulla on hyvä fyysinen kunto eikä noita taloudellisia vaikeuksiakaan ole. Niin että eihän tässä mitään ja onneksi olkoon vaan. Mutta se toinen gynekologi ymmärsi. Hän oli hyvin myönteinen, tutki minut ja sanoi että ei näy kestävän alapää eikä yläpää. Hän suositteli, että menisin psykiatrin luokse ja sitä tietä se sitten sujui."

Eräs sosiaalisen tasa-arvoisuuden edellytys uuden lain mukana sentään toteutunee: raha ei enää yhtä suuressa määrin pysty rarkaisemaan, kenen psyyke kestää lapsen, kenen ei. Varakkailla on tietysti yhä vieläkin enemmän aikaa, rahaa ja mahdollisuuksia kiertää lääkäriltä toiselle kuin muilla, mutta räikeimmät tapaukset jäänevät pois:

"Psykiatri sanoi rivien välistä, että mitään normaaleja mahdollisuuksia saada aborttia ei ollut, koska ei ollut mitään raskauttavia asioita. Mutta hänen mielestään meidän aborttilakimme on julma ja hän haluaisi inhimillisistä syistä auttaa tässä tilanteessa. Jos vaan on rahaa. Se lausunto oli 600 markkaa."

"Tämä psykiatri otti sitten seuraavana päivänä vastaan. Mutta tää oli hirveä isku, että se oli niin hirvittävän kallis. Pelkkä psykiatrin lausunto oli 400 markkaa. Eikä hän siitä mitään kuittia kirjoittanut. Tuttavilta piti lainata, itsellä ei ollut niin paljoa."

Riittävätkö sairaalapaikat?

"Kuinka tulee käymään sairauden takia hoitoa tarvitsevien, kun sukupuolisen holtittomuuden, jota hyväksyty aborttilaki tulee lisäämään, seurauksena lääkäreiden vastaanottohuoneet ja sairaalar täyttyvät itsekäistä ja julmista naisista, jotka omaksi ilokseen ja mukavuuden-

halukseen haluavat päästä lapsestaan nitistytymällä sen lääkarillä.”
Nimimerkki 'Ihmisiäni' HS:n yleisönosastossa 28. 3. 1970

"PÄIVITTÄIN 25 RASKAUDENKESKEYTYSTÄ

Tiistaina tehtiin professori Jäämeren mukaan kättilöopistolla kaiken kaikkiaan 24 keskeytystä ja jos tätä menoa jatkuu, niin toiset potilaat joutuvat odottamaan pitkiäkin aikoja.”

Uusi Suomi 25. 6. 1970

"UUDEN ABORTTILAIN TULOS: ABORTTIEN MÄÄRÄ NOUSI JYRKÄSTI

- - Toukokuussa Naistenklinikalla tehtiin 58 aborttia ja kesäkuussa 87. Raskauden keskeytysten määrä on uuden lain ensimmäisen voimassaolokuukauden aikana noussut 50 prosenttia. Tämä luku tarkoittaa kuitenkin vain suoritettuja keskeytyksiä. 200—300 prosentin nousuihin Helsingissä päästään, jos lasketaan anottujen keskeytysten määrä.

Dosentti Olli Ylinen Kättilöopistolta sanoi, että tilanne on toivoton. Jos ruuhka tulee jatkumaan tällaisena, se johtaa sairaalalaitoksen kaokseen.

Tohtori Karri Wichman Naistenklinikalta on sitä mieltä, että todellisesta tilanteesta päästään selville vasta syksyllä, kun käy ilmi onko nyt kysessä vain alkuruuhka.”

Helsingin Sanomat 8. 7. 1970

”Koska tällaisissa tapauksissa ei sairaaloihin pyrkiviä voida pitää 'jonossakaan', ei ainakaan kovin pitkään, joutuvat varsinaiset gynekologista sairashoitoa tarvitsevat potilaat siitä kärsimään. Vai pitäisikö tämän epäkohdan poistamiseksi ryhtyä rakentamaan maahan erikoisia 'abortti-sairaalaita'?”

Heikki Pirkänen, Avioliitto ja lääkäri 2/63.

Sairaalapaikkojen puute, aborttien *lääkäreille ja sairaaloille* aiheuttamat hankaluudet alkoivat saada laajalti huomiota osakseen. Ensimmäiset hälyttävät uutiset julkaisi Uusi Suomi, kun aborttilaki oli ollut voimassa kolme viikkoa ja neljä päivää. Asia kiinnosti myös muita lehtiä, ja radiossa on useampikin lääkäri joko uutis- tai asiaohjelmissa lausunut julki syvän huolestumisensa asioiden rästä käänteestä.¹

1 Myöhemmin syksyllä keskustelu on jatkunut samanlaisena. 'Abortti ehkäisykeinona' ja 'sairaalapaikat eivät riitä' ovat väitteitä, joilla uutta lakia on vastustettu. Lain myönteisistä vaikutuksista ei ole puhuttu

Ongelma ei kuitenkaan ole uusi eikä yllättävä — samoin perustein vastustettiin aikanaan entistäkin aborttilakia. Sattuitteko huomaamaan, että äskeisistä lehtileikkeistä viimeinen oli peräisin vuodelta 1963. Uudesta aborttilaista ei ollut silloin vielä tietoaakaan.

Jos tämä ongelma on ollut vakava jo näin kauan, miksi ei aikaisemmin ole tehty mitään?

”Kirje pääkirjoitussivulle:

GYNEKOLOGIT JA UUSI ABORTTI

Viime aikoina ovat Naistenklinikan ja Kätilöopiston lääkärit antaneet lausuntoja, joiden mukaan uuden aborttilain johdosta syntynyt aborttipaine on aiheuttamassa näissä sairaaloissa 'katastrofaalisen' tilanteen, jossa muiden potilaiden hoito voi kärsiä aborttipotilaiden vuoksi. Sen tarkemmin ei tilannetta ole eritelty.

Ei ole myöskään tuotu esiin, mihin toimenpiteisiin em. sairaalat aikovat tässä tilanteessa ryhtyä. Aikovatko gynekologit käyttää merkittävää asiantuntijavaltaansa aborttikapasiteetin lisäämiseksi? Onko tehty suunnitelmia, jotta lain suomissa rajoissa raskaudenkeskeytykset voidaan tulevaisuudessa hoitaa?

Kysymykset ovat aiheellisia, sillä gynekologit, jotka etupäässä vastustivat uutta aborttilakia ja nyt propagoivat aborttimielialaa, eivät mahdollisesti ole valmiita oma-aloitteisesti kehittämään sairaaloittensa toimintaa siten, että raskaudenkeskeytys maassamme voisi tapahtua eduskunnan suuntaviivojen mukaisesti. Epäily on aiheellista niin kauan kuin asiantietojen antamisen sijasta puhutaan katastrofitilanteesta esittämättä suunnitelmia tilanteen korjaamiseksi.

Kandidaattiopetuksen yhteydessä Naistenklinikalla kävi selvästi ilmi sairaalan johtavien lääkäreiden suhtautuminen aborttiin; abortti koettiin onsisijaisesti eettisenä eikä sosiaalisena ongelmana. Sitä verrattiin murhaan ja sen suorittamista pidettiin likaisena työnä.

Uudessa aborttilaissa ei aborttikysymystä ole tietenkään pyritty ratkaisemaan gynekologien etujen mukaisesti. Laissa lähderään naisen ja lapsen aseman ja oikeuksien turvaamisesta. Koska em. sairaaloiden gynekologit eivät hyväksy uuden lain sisältöä, niin onko syytä olettaa, että he pyrkivät parhaansa mukaan lisäämään sairaaloittensa aborttikapasiteettia, jotta lain mukaan raskauden keskeyttämiseen oikeutetut saisivat abortin.

Päin vastoin viime aikoina annetut lausunnot viittaavat siihen, että

---

juuri lainkaan. Ainoakaan lehti ei ole otsikoinut aborttiartikkeliaan 'Laittomat abortit vähentyneet', vaikka lääkärit ovat todenneet ns. kummeisten keskenmenojen (= laiton abortti) vähentyneen uuden lain aikana. Jostain syystä lääkärit itsekään eivät ole pitäneet tarpeellisenä korostaa tätä näkökohtaa.

gynekologit pyrkivät osoittamaan, että uusi aborttilaki on virhe ja että he olivat oikeassa sitä vastustessaan.

Nyt ei ole kysymys siitä, ovatko gynekologit vai kansanedustajat oikeassa aborttikysymyksessä. Kysymys on gynekologien valmiudesta toimia eduskunnan säätämien lakien puitteissa. Edellä kuvattuun aseenne-pohjan ja annettujen lausuntojen perusteella on tämä valmius kyseen-alaisista.

Naisestaistaraaloittemme toiminnan sopeuttamista vastaamaan uuden aborttilain vaatimuksia ei voida jättää yksinomaan gynekologien varaan, koska suurin osa heistä on periaatteessa koko uudistusta vastaan.

Aborttikapasiteettia on lisättävä, jotta muut potilaat eivät joutu kärsimään lisääntyneestä aborttipainesta. Tämän suunnitelun johto kuuluu lääkinthallitukselle. Sihenkin on suhtauduttava kriittisesti, sillä kukaties selläkin on uutta aborttilakia vastustavia moralisteja. Aborttilain vapautumista seurannut lisääntynyt aborttipaine on osotus lain tarpeellisuudesta. Tässä maassa on pakkosynnytetty ei-toivottuja lapsia kenties enemmän kuin on osattu ajatella.

Kun seuraavan kerran annetaan julkisuuteen tietoja sairaaloiden aborttivilaintesta, jaa odottamaan suunnitelmia sairaaloiden aborttikapasiteetin lisäämiseksi."

Laaker, kand. Tapani Vihma Iita-Sanomissa 28. 7. 1970.

Lääkinthallituksen määräysten mukaisesti keskeyttämis-sairaaloiita ovat kaikki kekus- ja alueasiraalat sekä ne paikallissiraalat, joissa on synnytyssosasto. Lääkinthallituksella on kuitenkin lupa hyväksyä keskeytyssairaaloiiksi muutakin sairaaloiita. Lain mukaan lääkinthallituksen velvollisuus on valvoa, että keskeyttämissairaaloiita on riittävästi maan eri osissa.

Laissa — ja teoriassa — tämäkin asia on siis hyvin järjestetty, aihetta huoleen ei pitäisi olla. Mutta käytännössä on toisin.

On kolme tapaa saada sairaalapaikkoja riittävästi:

- 1) vähentämällä aborttien lukumäärää
- 2) lisäämällä sairaalapaikkoja
- 3) tehostamalla olemassa olevien sairaalapaikkojen käyttöä

1) Aborttien lukumäärän vähentäminen

Aborttien lukumäärän vähentäminen on ensimmäinen ja tar-

kein tavoite. Siitä ovat yhtä mieltä niin uuden aborttilain vastustajat kuin sen kannattajatkin. Abortti on ja pysyy vain hätäratkaisuna, johon toivoisi yhä harvemman tarvitsevan turvautua. Tähän päämäärään päästään tehokkaalla ja asiallisella ehkäisyneuvonnalla sekä kehittämällä uusia, entistä tehokkaampia ehkäisyvälineitä.

Niin ensiarvoisen tärkeä kuin ehkäisyvalistus onkin, se ei kuitenkaan auta tämänhetkisessä tilanteessa — ei varsinkaan niitä, jotka jo ovat raskaana. Ehkäisyvalistuksen levittäminen on aikaa, rahaa ja voimia kysyvää työtä ja sen tulokset näkyvät vasta jonkin ajan kuluttua. Kuinka pitkä tuo ”jokin aika” on, riippuu täysin siitä miten paljon voimavaroja yhteiskunta on valmis sijoittamaan tähän työhön.

2) Sairaalapaikkojen lisääminen

Sairaalapaikkojen lisääminen ei myöskään käy käden käänteessä. Olisiko tuo sairaalapaikkojen lisääminen tarpeellista?

Julkisuudessa on joskus kysytty, eivätkö nämä samat naiset joka tapauksessa tarvitse tämän yhden sairaalapaikan: jos he eivät saa aborttia, he tulevat kuitenkin synnyttämään. Abortista saattaa jopa selvitä vähemmillä hoitopäivillä kuin synnytyksestä. Eikö sairaalapaikkojen puutteen siis päinvastoin pitäisi yllyttää lääkärejä suosittelemaan aborttia?

Lääkärikunnan keskuudessa ei ennen nykyisen lain säätämistä todellakaan oltu huolestuneita, riittäisivätkö sairaalapaikat synnyttäjille siinä tapauksessa, että uutta lakia ei säädettäisi. Tämä johtunee siitä, että uuden aborttilain aikana raskauksien kokonaismäärän odotetaan lisääntyvän, ”kun aborttia aletaan käyttää ehkäisykeinona”. On siis ajateltu, että synnytykset pysyvät suunnilleen ennallaan, mutta abortit lisääntyvät. Toisaalta on kuitenkin vakavasti pelätty

syntyvyyden liiallista alenemista juuri samaisen lain perusteella.

Todennäköisesti kehitys kulkee jossakin näiden mielipiteiden väliltä. Syntyvyys on jo pitemmän aikaa ollut vähenemässä, joten sairaalapaikkoja jäänee ainakin lievästi lisääntyvässä määrin keskeytysten hoitamiseen. Raskauksien kokonaismäärä saattaa hyvinkin nousta jonkin verran: pelättävissä on, että osa vastuuntunnotomista miehistä muuttuu vielä vastuuntunnotommaksi abortin helpottuessa. Mutta tämä ei liene mikään peruste sille, että *naisen* tulisi kärsiä. (Ehkäisyn tietoisesti laiminlyöviä naisia lienee melko vähän, etenkin abortin jo kerran kokeneiden naisten joukossa.)

Sairaalapaikkoja laskettaessa on vielä otettava huomioon, että laittomien aborttien vaikeat ja pitkäkallista hoitoa vaativat jälkiseuraukset tulevat vähenemään, hoitopaikkoja ja -päiviä säästyy. Toisaalta laillisten aborttien kokonaismäärä kasvaa juuri siksi, että ennen laittomaan aborttiin turvautuneet uskaltavat nyt laillisesti sairaalaan. Edellä mainittu päivien ”säästö” hupenee moninkertaisesti tähän — mutta voimme kai olla vain tyytyväisiä, jos laillisten aborttien lisääntyminen tapahtuu laittomien kustannuksella.

”Sairaalapaikkojen vähäisyys ei ole hyväksyttävä peruste, koska terveydenhuollollisten palvelusten tulisi joustavasti myötäillä ihmisten tarpeita. Tuntuu siltä, kuin tällä kohdalla jatkuvasti orettaisiin kiihollisina vastaan puoskarien kollegiaalinen apu.”

Suomen Psykologian Opiskelijoiden Liiton aborttilakityöryhmä Ylioppilaslehdessä 16/1969

3) Sairaalapaikkojen käytön tehostaminen

Olemassa oleva hoitopaikkamäärä pystyy palvelemaan nykyistä suurempaa käyttäjäjoukkoa vain, jos toimenpiteen vaatimia hoitopäiviä voidaan nykyisestään lyhentää (naisen

terveyttä silti vaarantamatta).

Usko Niemisen tutkimuksen mukaan (1967) yli puolet vuosina 1956—1965 Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa suoritetuista keskenmenoista oli ns. pikkukeisarinleikkauksia; useimpien yhteydessä tehtiin samalla sterilisaatio.

Taulukko 9. Käytetyt keskeytysmenetelmät Niemisen aineistossa (1967)

menetelmä	keskeytyksiä	
Applicatio laminarum + evacuatio et abrasio (kaavinta)	2 570	46 %
Sectio minor et sterilisatio (pikkukeisarinleikkaus ja sterilisaatio)	2 129	38 %
Sectio minor (pikkukeisarinleikkaus)	713	13 %
Muut menetelmät	155	3 %
yhteensä	5 567	100 %

} 51 %

Niemisen mukaan eri menetelmät ovat vaatineet hoitovuorokausia ja sairaalomia seuraavasti:

— *Kaavinta*: 5—7 vuorokautta sairaalassa, yhteensä 14 vuorokautta sairaalomaa. (Raskauden kesto alle 12 viikkoa.)

— *Pikkukeisarinleikkaus*: 9—12 vuorokautta sairaalassa, yhteensä 30 vuorokautta sairaalomaa. (Raskaus yli 12 viikkoa.) Sterilisaaation suorittaminen keskeytyksen yhteydessä ei ole lisännyt hoitopäiviä eikä sairaalomaa.

Nieminen toteaa vielä, että vuosina 1956—1959 kaavinta oli selvästi yleisin keskeytysmenetelmä. Tämän jälkeen pikkukeisarinleikkaus alkoi yleistyä ja vuoden 1963 jälkeen se on ollut eniten käytetty menetelmä.

Tulos on yllättävä. Enemmän hoitopäiviä vaativat menetel-

mät ovat koko ajan yleistyneet. 'Aborttijonojen' pitkittymisen takiaako? Eikö kehityksen olisi pitänyt kulkea pikemminkin päinvastaiseen suuntaan: lailliset keskeytykset eivät ole lisääntyneet mitenkään räjähdysmäisesti; sairaalapaikat eivät ole ainakaan vähentyneet; ja synnytyspotilaiden lukumäärä on hiljalleen laskenut. Sterilisaation yleistyminen on kiintoisa ilmiö, onko se pikkukeisarinleikkauksella suoritettujen aborttien seuraus vai syy niiden yleistymiseen.

Uuden aborttilain mukaan kaikki abortit on käsiteltävä sairaaloissa ns. kiireellisinä tapauksina, eikä abortin yhteydessä saa yleensä suorittaa sterilisaatiota. Lausunnonantajalääkärien lukumäärää on lisätty (tämä nopeuttaa hakemismenettelyä) ja tietoisuus vapaammasta abortista saa naiset yhä aikaisemmin lääkärin puheille. Kaikki edellytykset nopean, lyhyen hoitoajan vaativan abortin yleistymiselle ovat olemassa. (Alle 12 viikon raskaudet voidaan täysin turvallisesti keskeyttää jopa 2 vuorokauden hoitoajalla komplikaattioriskiä suurentamatta, Potts 1970).

Sairaalapaikkojen liikakuormitusta valittavan gynekologikunnan toivoisikin ryhtyvän toimenpiteisiin, jotta mahdollisimman moni abortti voitaisiin suorittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jos kaikki aborttipotilaat joutuvat aina jonottamaan niin että raskaus ehtii yli 12 viikon, sairaalapaikat pysyvät ylikuormitettuina eikä muutosta tapahdu. Onhan varhaisessa vaiheessa suoritettu keskeytys sitä paitsi suorittajalääkärillekin miellyttävämpi toimenpide — tai ainakin siedettävämpi. Naisesta itsestään puhumattakaan.

"En minä toista tällaista leikkausta jaksaisi kun raskaus oli näinkin pitkällä. Mutta ne, joille tämä tehtiin alle kolmen kuun, neidän oli siellä kuin leivoset. Ei heille ollut tästä mitään haittaa."

"Abortti olisi saatava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, mie-

luimmin ensimmäisen sikiökuukauden aikana ilman byrokratiaa ja useita instansseja. Nykyään on aivan älytön systeemi. Sillä aikaa kun sivulliset pohtivat, suostutaanko anomukseen vai ei, ehtii itse asianomainen hermoromahduksen partaalle ja pohtijat saavat aikaan sen että asianomaisesta tulee loppuiäkseen katkera ja heikkohermoinen. Jokaisella joka abortin haluaa, on omat syynsä, eikä noita syitä pysty kukaan toiselle sillä tavalla esittämään että toinen todella tajuaisi. On aivan älytöntä, että sivulliset joita asia ei millään tavalla koske kuitenkin siitä päättää. Kaikkein inhottavinta on, että asiasta pääsevät päättämään ihmiset, joilla ei ole minkäänlaisia omia kokemuksia vastaavasta tilanteesta kuten esim. miehet sekä naiset, jotka ovat saaneet omat lapsensa onnellisesti toivottuina tai jotka eivät saa lapsia ollenkaan tai eivät ole edes naimisissa.”

”Minä kyllä hyväksyn abortin, jos se tehdään aivan alkuvaiheessa. Minulle tehtiin tämä leikkauksen kautta, ja tämä oli fyysisesti ja henkisesti erittäin raskasta.”

”Olin siellä Boijella jotenkin nolo tämän etuoikeutetun asemani takia. Minä tiesin heti kenen puoleen kääntyä, millä tavoin puhua, minulla oli suhteita. Mutta siellä oli naisia, jotka olivat maksaneet sata markkaa ja ylikin pelkästä lausunnosta. He olivat käyneet jo kolmannellakin lääkäriellä. Kaikkein ikävintä tässä oli, että heillä raskaus oli ehtinyt jo kolmannelle kuukaudelle tai vieläkin pidemmälle. Minä sain asiani hoidettua aivan varhaisessa vaiheessa, koko juttu oli yksinkertainen, olin vain kaksi vuorokautta sisällä. Lasku oli 300 markkaa.”

”Tuota abortin suorittamisen nopeutta olisi korostettava jatkuvasti. Asenteita aborttiin ei voida muuttaa, mikäli nämä myönnetyt lailliset abortit pystytään suorittamaan vasta ihan siellä kolmannen kuukauden lopulla. Koko toimenpide on huomattavasti vaikeampi. Silloin kun nainen saa abortin heti, hän pystyy tajumaan ja asiallisesti harkitsemaan, mistä on kyse: hedelmöitynyt munasolu poistetaan kliinisesti. Mutta mitä pitemmälle raskaus kehittyy, sitä helpommin päästään tähän lapsenmurha-ajatukseen. Tämä on tietysti tiettyjen piirien toivomus. Tätähän julkisuudessa oikein lietsotaan, tällaisia kammottavia tunteita ja tunnepohjaista ajattelua.”

Kaikkien osapuolten: naisen, lääkärin ja yhteiskunnan (sairaalan) kannalta on siis edullista, että abortti suoritetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Uusi aborttilaki tarjoaa tähän kaikki mahdollisuudet. Kysymys on lain soveltamisesta.

Abortin seuraukset

"Lääkäri kyllä selvitti minulle tarkoin mitä haittavaikutuksia abortti voisi tuoda minulle henkisesti, mutta minun henkinen paineeni oli jo silloin niin korkealla, että hermojen lopullinen menetyks olisi ilman aborttia ollut lähellä."

"Minua on kauheesti ihmetyttänyt nämä sanomalehti- ja yleisön-osastokirjoitukset. Kun ihmiset, jotka ei ehkä koskaan ole aborttia tarvinnut, tai ei siitä niin ymmärrä, kiihkoilevat tätä vastaan. Eihän sitä ole pakko tehdä kenenkään.

Itselleni on tehty abortti 22 vuotta sitten, eikä siitä ole tullut mitään syyllisyydentunteita. Päin vastoin, se oli asia paikallaan. Olin silloin 26-vuotias ja naimisissa. Minulla oli jo kaksi lasta ja avioliitto oli osoittautunut epäonnistuneeksi.

Tämä oli laillinen abortti. Olen kyllä myöhemmin ajatellut, että ehkä se ei ihan lain kirjainta täyttänyt. Aivan sattumalta ja onneksi käännyin tämän lääkärin puoleen. Tilanne oli vaikea: halusin erota miehestäni, minulla oli kaksi pientä lasta, eikä edes kunnan asuntoa. Itselläni ei ollut varoja eikä vielä edes ammattia. Kotona kaikki valta oli miehen. Olin aivan paniikin vallassa, kun totesin että olin raskaana.

Lääkäri sanoi, että hän tekee voitavansa kun kerroin hänelle kaiken, kyllä lääkärinkin täytyy olla ihminen. Hän kirjoitti minulle todistuksen ja lähetti minut erääseen yksityissairaalaan, jossa abortti suoritettiin. Eikä minua edes millään tavalla kiskottu. Kaikki palkkiot olivat aivan normaaleja.

En ole millään tavalla kokenut, että olisin tehnyt mitään murhaa tai että mä olisin ollut joku kauhea ihminen. Jos olisin siinä tilanteessa joutunut synnyttämään, ei sillä lapsella olisi mitenkään häävit oltavat. Olen varma, ettei aborttiin rupea kukaan kevytmielisesti. Kyllä siinä ihminen on silloin hädässä, kun hän ei näe muuta mahdollisuutta. Kannatan siksi aborttilakia. Eihän kukaan, jolla on hyvät olot eikä mitään erikoista hätää, rupea siihen eikä kenenkään ole pakko."

"Tästä on kolmetoista vuotta aikaa, tehtiin sairauden takia. Sain siihen lausunnon sisätautilääkäriltä. Ei sitä osaa ajatella näin jälkepäin ollenkaan. Vaikka se oli alulla, se oli elävä lapsi. Se on niin kuin se olisi syntynyt ja kuollut, sellainen tunne minulla on. En uskalla ruveta sitä miettimään yhtään. Silloinhan

se ei ollut raskasta, koska pelästyin ja halusin sen vain pois — kun tässä todella oli hyvin painavia terveydellisiä syitä. Mutta nyt jälkeen päin usein ajattelen, että nyt se olisi niin-ja-niin vanha, sillä-ja-sillä luokalla. Mutta ei sitä saa jäädä miettimään, koska sitten tulee suorastaan itku. Tietysti se riippuu olosuhteista, jos on esimerkiksi taloudellisesti vaikeata. Mutta meillä ei ollut, hyvä taloudellinen asema, iso asunto ja vain kaksi lasta. Olisin mielelläni ottanut lisää.”

”Minulle on tehty laillinen abortti yhdeksän vuotta sitten, minkä puolesta haluan kiitoslauluni laulaa.

Mieheni oli jo tällöin alkoholisti. Kun hän sitten alkoholin vaikutuksen alaisena siitti tämän 'aborttilapsen' tuli minulle hätä käteen ja iso.

Taloudellinen asemamme on aina ollut alhainen, mutta kun olen itse ollut työssä tehtaassa, oli minulla sen verran omaa rahaa, että pääsin erikoislääkärin tykö. Pitkän keskustelumme tuloksena oli minulle laillinen abortti ja uskokaa, se oli suuri onni. Mutta ilman häntä en olisi ymmärtänyt hädissäni apua mennä hakemaan. Tiedän itsestäni ja olen ympärilläni nähnyt, että alempi kansankerros on tietämätöntä sukupuoliasioista, uskaltaa sanoa tyhmää.

En ole koskaan kärsinyt omantunnon tuskia abortistani, sillä näiden kolmen lapsen kanssa on ollut täysi työ minulle. Minun mielestäni on suuri synti, että maailmalla kulkee niin paljon vastuuttomasti siitettyjä lapsia, joista ei kukaan huolehdi, ei meillä ole oikeutta tehdä lapsia, kun emme voi heille kunnon kasvatusta ja elämää tarjota. Seksuaaliopetuksessa pitää olla ennen kaikkea vastuu, vastuu ja vastuu. Tämä on paljon kokeneen työläisnaisen mielipide.”

Olin vähän väliä sairaana, sairauksia ei kannata luetella. Kaikki minua hoitaneet eri alojen lääkärit kielsi lasten saannin, kun ehkäisyvälineiden säännöllisestä käytöstä huolimatta olin raskaana. Minin minua viimeksi hoitaneen kirurgin luo joka sanoi Te ette saa saada lasta. Istuin vastaanotolla ja itkin kun Hän kirjoitti jonkun kaavakkeen jonka käski viedä Naist. sairaalan Ylilääkärille. En pyytänyt puolella sanallakaan aborttia, mutta en myöskään vastustanut, ymmärsin että lääkärit tietää.

Abortin psyykkiset seuraukset ovat hyvin kiistanalaiset. Eräessä perusteellisessa katsauksessa (Simon—Senturia 1966) todetaan eri aineistossa esiintyneen vakavia syyllisyydentunteina abortin jälkeen 0—43 prosentilla. Näin valtaavan vaihtelun selittävät tutkijoiden käyttämät erilaiset kriteerit, naisen ympäristön asenteet, ja aivan ilmeisesti tutkijoiden omat moraaliset kannat (Blomquist 1967, Potts 1970). Voimakkaat syyllisyysreaktiot pian abortin jälkeen ovat erittäin harvinaisia (White 1966, Ekblad 1955). Ekbladin tutkimuksessa, jonka aineisto koostui psykiatristen syiden nojalla myönnettyistä aborttitapauksista — vakavia itsesyytöksiä ja katumusta esiintyi 11 prosentilla. Useat tutkimukset viittaavat siihen, että psykiatrisia haittaseurauksia on sitä enemmän mitä enemmän on psykiatrisia indikaatioita aborttiinkin (Blomquist 1967). Joka tapauksessa valtaosa naisista ei koskaan kadu eikä saa itsesyytöksiä.

Miksi kukaan ei ole koskaan yrittänyt tutkia helpotuksen ja muiden mahdollisten myönteisten tunteiden yleisyyttä ja määrää abortin jälkeen?

Abortin vaikutusta myöhempään sukupuolielämään on jonkun verran selvitelty. Luulisihan seksuaalisen halun ja tyydytyksen vähenevän, jos abortti on psyykkisesti kovin raskas koettelemus. Tutkimukset eivät lainkaan tue käsitystä sukupuolisen tyydytyksen vähenemisestä (Gebhardt ym. 1959). Kirlovan (1966) tutkimuksen mukaan sukupuolielämä abortin jälkeen muodostuu entistä tyydyttävämmäksi yhdellä neljäsosalla, epätydyttävämmäksi vain yhdellä neljäsosalla, ja pysyy muilla ennallaan. Normaali synnytys näyttää vähentävän sukupuolielämän tyydyttävyyttä enemmän kuin abortti. (Leppo 1970).

Tämän tutkimuksen 95 naisesta, joille oli tehty laillinen abortti (ilman sterilisaatiota), vain joka viides oli koke-

Taulukko 10. Pääasiallinen aborttiperuste ja abortin kokeminen

	täysin tyytyväinen	aluksi masentunut	jatkuvasti masentunut	yhteensä
sosiaaliset ja psykkiset syyt	58	2	2	62
terveydelliset syyt	5	2	10	17
muut syyt/ei tietoa	7	2	1	10
mies painosti	—	—	6	6
yhteensä	70	6	19	95

nut teon masentavana. Useat näistä tunsivat syyllisyyttä vieläkin, vaikka teosta oli parhaassa tapauksessa kulunut jo parikymmentä vuotta. Joka kuudestaista nainen oli ollut alussa lievästi masentunut. Suuri enemmistö oli kaiken aikaa ollut aborttiin täysin tyytyväinen ja koki sen myönteisesti: ”oli suuri onni että sain tämän”, ”tavattoman suuri helpotuksen tunne valtasi minut”, ”oli kuin suuri taakka olisi vierähtänyt pois hartioiltani”, ”vihdoin vapauduin painajaisesta”.

”En missään nimessä tunne tehneeni murhaa, enkä rikkoneeni ketään vastaan. Päin vastoin tunnen pelkoa siitä, että olen saattanut tähän saastuneeseen maailmaan 4 lasta ja pelkoa siitä, miten he selviävät. Siitä minulla on paljon suurempi hätä ja masennus.”

”Olen monta kertaa ajatellut, että onko se sitten lapsellisuutta tai kypsymättömyyttä, mutta en minä tunne että olisin minkään murhan tehnyt. Jos joku haluaa abortin, niin kyllä hänen se täytyy saada.”

”Täytyy olla vanhanaikaisen kasvatuksen saanut tai jokin estoja, jos siitä, niin kuin jotkut väittää, jää henkineen paine tai semmoinen. Tietysti, jos on saanut semmoisen kasvatuksen

että kaikki on syntiä, koko sukupuolielämä on syntiä, niin totta siitä saa syyllisyydentunteita. Mutta ei ainakaan minun tuttavapiirissä ole jäänyt mitään katumusta, koska se on oman terveyden ja olosuhteiden pakosta.”

”Ei se ole vaivannut minua millään tavalla. Ensinnäkin, tämä oli hyvin lyhyt aika, jonka yleensä olin raskaana. Kun tämän huomasi, niin koko asia järjestyi viikon sisällä: minulla oli jo kaikki tarvittavat paperit ja sairaalapaikka tiedossa. Se oli kuin mikä tahansa gynekologinen toimenpide.”

”Puhutaan aina naisen omantunnon tuskista ja henkisistä vaurioista abortin suhteen, ainakin minun olosuhteeni ovat olleet sosiaalisesti niin vaikeat että olisin kärsinyt henkisesti sekä ruumiillisesti monin verroin enemmän, jos olisin antanut elämän vielä suuremmalle lapsilaumalle, ja niin varmaan olisi jos en olisi tästä näitä kahta aborttia saanut. Pidän kunnia-asianani olla vastuuntuntoinen nainen.”

”Kyllä ne on liioiteltuja ne väitteet, että siitä tulee jotain syyllisyydentunteita. Ei ainakaan minulle tullut.”

”Sitten kaikki naiset saa kärsiä siitä, että osa abortin saajista tulee hermostuneeksi ja katuvaiseksi jälkeensä. Minä ainakin olisin saanut hermoni epäkuntoon ellen olisi saanut aborttia.”

Oma barkinta ratkaiseva

Kaikkein eniten katuiivat naiset, joiden mies oli painostanut aborttiin ja naiset, joille abortti oli tehty terveydellisistä syistä. Tämä jälkimmäinen tulos on varsin yllättävä: naisen terveyttä uhkaavat raskaudet ovat lähes ainoita, joiden keskeyttäminen on julkisissa keskusteluissakin yleisesti hyväksyttyä.

Selitys lienee varsin yksinkertainen: nämä katuvat naiset

eivät itse ole mieleissään olleet vakuuttuneita, että ratkaisu oli oikea. Lääkäri on heille kyllä kertonut, miksi keskeyttäminen olisi välttämätöntä ja nainen on lääkärin arvovalan edessä siihen suostunut. *Mutta kaikesta huolimatta nainen olisi halunnut saada lapsen.*

”Se oli surullinen kokemus. Olin juuri päässyt parantolasta, toivoin lasta. Mutta silloin tuli varjostuma uudestaan. Olin huonossa kunnossa, oksentelin ja laihtuin vaikka olisi pitänyt lihoa. Lääkäri ehdotti sitten aborttia.

Se oli kauheata. Unohdin sen sitten ihan väkisin. Mutta nyt kun on kirjoitettu kaikkea, niin se on uudestaan alkanut vaivaamaan. Tunnen jonkinlaista syyllisyyttä.”

”Tähän aborttiini oli syynä vaikea munuaisvamma. Itse olin sitä mieltä, että olisin voinut laittaa tämän lapsen, kun olin selvinnyt edellisestäkin synnytyksestä. Lääkärit kyllä selittivät, miksi en tätä lasta voinut saada. Mutta en vielääkään voi hyväksyä tätä, olisin niin mielelläni halunnut sen lapsen.”

”Odottaessani tätä lasta menin psykiatrin puheille. Olin jonkin verran masentunut, kuten hyvin tavallista raskauden alussa. En mennyt pyytämään aborttia, vaan tarkoitukseni oli jotenkin muuten saada apua. Niin siinä sitten kävi, en vielääkään ymmärrä miksi, lapsemme oli toivottu alusta saakka. En mitenkään pysty selittämään miten raskas isku tämä on minulle ollut. Minut vielä steriloidtiin samalla. Tämä on katkeroittanut elämäni kokonaan. Samoin uskon käyvän muillekin, joille abortti tehdään.”

Kaikkein vähiten katuivat naiset, joille abortti oli tehty sosiaalisista ja psyykkisistä syistä: vain kolme seitsemästäkymmenestä (4 %). Muut olivat kaikki harkinneet asian jo lääkärille tullessaan, he olivat varmoja että abortti oli ainoa oikea ratkaisu.

Sosiaaliset ja psyykkiset syyt on taulukossa ryhmitelty yhteen, koska ne lähes kaikissa tapauksissa esiintyivät yhdessä. Abortin tosiasiallinen peruste oli sosiaalinen (taloudelliset

vaikeudet, lapsiluku tai miehen alkoholismi), mutta mukaan oli liitettävä myös psyykkisiä syitä (hermot eivät olisi tätä kestäneet), koska aborttia ei aikaisemmin voinut saada pelkästään sosiaalisin perustein.

Mitä on miehen painostus?

Kuudella vastaajalla abortin pääasiallinen syy oli miehen painostus. Kaikki nämä "painostetut" naiset katuiivat — aivan samoin katuiivat naiset, jotka mies oli painostanut laittomaan aborttiin. Laittomaan aborttiin painostettuja oli vain suhteellisesti enemmän. Vanhakaan laki ei siis ole suojannut naista miehen painostukselta. Pienempi paha on, että mies painostaa lailliseen kuin laittomaan aborttiin.

Mitä tämä miehen painostus oikeastaan on? Mitkä ovat miehen perustelut? Jos mies tietää, että hänen tulonsa eivät riitä suuremman perheen elättämiseen, eikö hänellä pitä olla oikeus vaikuttaa päätökseen. Entä jos lapsen syntyminen merkitsee miehelle pakkoavioliittoa, elatusapumaksuja, ehkä työlaitostakin. Eikö ketään kiinnosta, mihin vaikeuksiin mies joutuu. Mikä on painostamista, mikä taas mielihiteiden esittämistä, päätöksentekoon osallistumista, ratkaisuun sopivasti vaikuttamista? Entä mihin on unohdettu isät, jotka haluaisivat lapsen vaikka nainen valitsee abortin?

On aivan selvää, että viime kädessä naisen tulee saada ratkaista asia. Mutta eikö isällekin olisi varattava oikeus — ja velvollisuus — tulla kuulluksi ennen lopullista päätöksentekoa.

"Kyllä minä olen tähän jälkeenpäin ollut tyytyväinen. Minulahan on jo neljä lasta. Miehelleni tämä oli kyllä isku, hän on hirveän lapsirakas. Mutta olin tämän jo harkinnut, ei hän siihen mitään voinut."

"Meillä oli neljä lasta, kun aloin odottaa monen vuoden tauon jälkeen. Sanoin miehelleni, että nyt on tainnut käydä niin, että meille on tulossa vauva. Hän sanoi heti kylmästi, että siitä on kyllä päästävä eroon. Me ei taloudellisista syistä voida ottaa lisää lapsia, hyvä kun hän jaksaa elättää nämäkin. Yllätysuhan tämä vauva oli minulle itsellenikin, mutta sen voi kuvitella miltä tuntuu kun mies otti tuollaisen asenteen.

Sen vuoksi tämä abortti tuli niin vaikeaksi, että se kesti niin kauan ennen kuin kaikki paperit on kunnossa. Mä olin sitä lasta vartonnu jo kolme kuukautta, totuin jo siihen. Aloin ajatella, että se olisi hirveän kiva asia. Sinä iltapäivänä, kun jouduin lähtemään sairaalaan sanoin miehelleni, että en voisi millään lähteä. Minä olen itse ihan, ihan kypsä saamaan tämän. Mies vaan sanoi, että kuule sinä menet, sinä olet ihan hullu. Niin tämä tehtiin ja sen jälkeen tuli korkea kuume ja sairastelin pitkän aikaa. Olen kärsinyt sekä henkisesti että ruumiillisesti.

Tämä asia tuokaa esiin, että nainen itse saisi päättää."

"Miehelleni tämä oli valtaisa järkytys. Meiltä oli avioliitto ker-
takaikkiaan hajota tämän abortin takia."

Mitä lääkärisetä kertoo?

"Ennen kuin raskaus tämän lain mukaan keskeytetään, on keskeyttämistä pyytävälle annettava selvitys raskauden keskeyttämisen merkityksestä ja vaikutuksesta."

Uusi aborttilaki, 4 pykälä 1 momentti

Suomen Lääkäriliitto ehdotti ennen lain säätämistä kyseisen kohdan muuttamista kuulumaan: "— — tulee tätä pyytävälle selvittää raskauden keskeyttämiseen liittyvät *vaaratekijät* sekä raskauden keskeyttämisen mahdollisesti aiheuttamat pysyvät *haittatilat*." Tätä täsmennystä pidettiin tarpeellisenä ns. katumusriskin välttämiseksi: jotta nainen ei tietämättä pyyntönsä mahdollisista seurauksista aiheuttaisi itselleen odottamattomia vaikeuksia.

Asetusteitse on säädetty, että kyseisen selvityksen antaa lausunnonantajalääkäri.

"On aika omituista, että henkilöille, joille on juuri tehty raskauden keskeytys, kuuluu pelkkää hyvää. Tuntuu siltä, kuin he eivät oikein olisi ymmärtäneet, mitä juuri on tehty. Ainoastaan harvat naiset katuvat tehtyä raskauden keskeytystä. Laki määrää, että meidän täällä sairaalassa täytyy tarkoin selvittää keskeytystä hakeneelle, mitä hänelle tullaan tekemään ja mitä tulee tapahtumaan, mutta yleensä he eivät joko ymmärrä tai sitten he eivät yksinkertaisesti välitä."

Kätilöopiston ylilääkäri, professori Erkki Jäämeri

Uudessa Suomessa 25. 6. 1970

Naisen terveys

Abortin vaarallisuutta arvioitaessa täytyy ottaa joku vertailukohta. Aborttiin liittyy vaaroja, mutta niin liittyy kaikkiin muihinkin vaihtoehtoihin, ehkäisyynkin. Synnytykseen verrattuna varhaisvaiheessa suoritettu abortti on naisen terveydelle selvästi vaarattomampi toimenpide. (Leppo 1970.)

Kuolleisuus

Yleensä abortin kuolemanvaaraa arvioitaessa keskustelussa siteerataan skandinaavisia lukuja. Niinpä esimerkiksi Jeffcoate (1967) oppikirjassaan — joka on erikoistuvien gynekologiemme pääoppikirja — sanoo aborttikuolleisuuden olevan noin 0,6 promillea ja viittaa eräisiin ruotsalaisiin lukuihin. Itäblokin huomattavasti alhaisemmat luvut ovat hänen mukaansa poliittisista syistä vääristeltyjä ja täysin epäluotettavia. Jeffcoate esittää, että kun äitiyskuolleisuus Englannissa on 0,2 promillea, on abortti selvästi vaarallisempi kuin synnytys. Itse hän on muutamia sivuja aikaisemmin luetellut joukon tilanteita, joissa abortti on perusteltu äidin vaikean sairauden (sydänvika tms.) takia. *En voi ymmärtää, miten abortti voisi koskaan olla lääketieteellisesti perusteltu, jos se todella olisi vaarallisempi kuin synnytys!*

Väite itäblokin tilastojen kelvottomuudesta ei pidä paikkaansa. Näissä maissa on hyvät tilastolaitokset ja korkea-

tasoinen vitaalistatistiikka (Peel ja Potts 1969). Lisäksi Japanin luvut (joita Jeffcoate mielellään lainaa toisessa omiin tarkoituksiinsa sopivassa yhteydessä) ovat varsin yhtäpitäviä itäblokin tulosten kanssa. *Kuolleisuuserot johtuvat vain siitä, että vapaan abortin maissa abortit tehdään terveille naisille varhaisvaiheessa. Pohjoismaissa taas sairaille naisille myöhäisvaiheessa.* (Leppo 1970.)

Taulukko 11. Kuolleisuus laillisissa aborteissa eri maissa

maa	aika	abortteja	kuolleita	kuolleisuus/ 1 000 aborttia
Tanska	1961—1965	21 700	9	0.41
Ruotsi	1960—1966	30 600	12	0.39
Jugoslavia	1960—1961	177 500	8	0.045
Japani	1959—1965	6 860 000	278	0.041
Tšekkoslovakia	1958—1964	561 200	12	0.021
Unkari	1963—1964	328 200	2	0.006

Äitiyskuolleisuus: Suomi 0.3/1 000 synnytyistä

Englanti: 0.2/1 000 synnytyistä

Lähteet: Tietze 1969, Peel ja Potts 1969

Hedelmättömyys

Muiden komplikaatioiden kuin kuolleisuuden arviointi on huomattavasti hankalampaa, koska niitä on vaikea tutkia tai ne riippuvat käytetyistä kriteereistä. Suomessa Niemisen (1967) aineistossa varhaiskomplikaatioita (enimmäkseen tulehduksia) esiintyi 5 prosentilla. Muualta maailmasta esitetään samantapaisia lukuja, 2—5 % (Potts 1970).

Vakavimpana abortin myöhäiskomplikaationa esitetään yleensä steriliteetti. Julkisuudessa on useasti esitetty, että noin 5 % naisista tulee hedelmättömäksi abortin jälkeen. Lähteitä ei ole mainittu. Jeffcoaten oppikirja, joka yleensä esittää kaikki komplikaatioluvut mahdollisimman suurina, mainitsee 1—2 % steriliteettiriskin. Huolellisimmin tehty tutki-

mus tästä asiasta on Lindahlin (1959), jossa 1 132 potilaan aineistossa 1—5 vuoden seuraamisajan jälkeen 5 naista valitti hedelmättömyyttä. Näistä yksi tapaus voitiin katsoa abortin aiheuttamaksi.

On mahdollista, että abortti aiheuttaa steriliteettiriskiä, mutta joka tapauksessa tämä riski on pienempi kuin meillä yleensä on esitetty. Sitä paitsi on muistettava, että *jos aborttia ei myönnetä, huomattava osa naisista hankkii laittoman, jonka aiheuttama steriliteettiriski on suurempi.* Suomessa on nykyisen aborttilain aikana aborttitoimenpiteeseen liitetty sterilisaatio jatkuvasti noin 30 prosentissa tapauksista, edellä mainitussa Niemisen aineistossa 40 prosentissa. Sterilisaatiota on meillä käytetty abortin saannin tosiasiallisena ehtona. Lääketieteellisiä syitä näin korkeisiin sterilisaatiolukuihin ei ole — Ruotsissa on vastaavana aikana sterilisaatio tehty 12 prosentissa aborttitapauksia. *Kun suomalaisia naisia on kohta 20 vuoden ajan steriloitu tuhansittain varsin kyseenalaisin perustein, on mahdollisen 1—2 prosentin steriliteettiriskin ylenmääräinen korostaminen hieman barbaanjohtavaa.* (Leppo 1970.)

Keskoisuus

Abortin tärkein terveydellinen haittaseuraus on ilmeisesti seuraavissa raskauksissa ilmenevän keskenmenotaipumuksen ja ennenaikaisten synnytysten lisääntyminen, jota on havaittu sekä Unkarissa että Japanissa.

Taulukko 12. Keskoisuus (syntymäpaino alle 2 500 g) aborttien myöhäiskomplikaationa

aikaisempia abortteja	keskosia (% kaikista raskauksista)
0	10.1
1	14.4
2	16.0
3	20.5

Keskoisuuden lisääntyminen tuo mukanaan ikäviä haittaseurauksia. Tätäkään vaikutusta ei pidä liioitella, sillä mitä useampi abortti, sitä vähäisempi myös abortin kokeneiden naisten lukumäärä. Mutta jo tästäkin syystä olisi erittäin tärkeää huolehtia ennaltaehkäisyn järjestämisestä yleensä ja jokaisen aborttitapauksen yhteydessä erikoisesti, ettei lukuisia toistuvia abortteja tarvittaisi. Tähän on hyvät mahdollisuudet. Ehkäisytablettien käyttö voidaan aloittaa 5 päivän kuluessa toimenpiteestä. Muovikierukka voidaan vallan hyvin asettaa aborttitoimenpiteen yhteydessä ja kokemukset rästä ovat hyvät (Potts 1970). Tämä mahdollisuutta ei meillä ole juuri käytetty — sterilisaatiota sitä runsaammin. (Leppo 1970.)

Vähenevätkö laittomat abortit?

Eräs uuden aborttilain tärkeimpiä perusteita oli, että abortin tullessa helpommin ja tasapuolisemmin kaikkien saataville laittomien aborttien määrä todennäköisesti vähenisi.

Mutta väheneekö se? Eikö laittomien aborttien määrä päin vastoin jopa saata nousta, kun yleinen suhtautuminen aborttiin tulee väljemmäksi? Näin kuulee usein väitettävän, ja väitteiden esittäjät nojaavat ”itäblokin esimerkkiin” tarkempia lähteitä mainitsematta.

Unkarissa, Puolassa ja Tšekkoslovakiassa kuolleisuus laittomiin abortteihin väheni kahdella kolmasosalla abortin vapauttamisen jälkeen (Peel—Potts 1969). Tämä on vaikea tulkita muulla tavoin kuin laittomien aborttien huomattavalla vähenemisellä. Vaihtoehtoinen selitys olisi, että laittomat abortit olisivat *yhtäkkiä* käyneet vähemmän vaarallisiksi. Tämä tuntuu epätodennäköiseltä (Leppo 1970).

Toinen yleinen väite on, että naiset haluavat hoitaa aborttinsa kaikessa hiljaisuudessa, koska asia on ikävä ja kiusallinen. Terveydenkin kustannuksellako?

”Sitten tämä naistenklinikan ylilääkäri esitti sellaisen hämmästyttävän pimeän lausuman, että laittomat abortit eivät vähene, koska on kysymyksessä niin intiimi asia, ettei nainen kehtaa lähteä aborttia hakemaan. Minusta tämä on erittäin törkeätä. Sehän nyt on puppua jos mikä. Se ainakin tiedetään, että laitton abortti on aina erittäin vaarallinen. Mikä nyt on yleisesti lailla hyväksytty, niin ei se intiimiys vaikuta asiaan. Tottakai jokainen haluaa mieluummin laillisen, jos hänellä on siihen mahdollisuus.”

”Tämä tehtiin yksityissairaalassa. Henkilökunta suhtautui koko asiaan täysin rutiininomaisesti. Mutta minua häiritsi se salaperäisyys siellä. Minä otin henkilökohtaisesti tämän täysin normaalina asiana. Abortti oli tässä vaiheessa ainoa mahdollinen ratkaisu, se tapahtui kaikin puolin laillisesti ja normaalissa järjestyksessä. En itse kokenut sitä mitenkään sellaisena salaperäisenä asiana. Mutta tämän sairaalan tapoihin kuului, että siellä ei potilasta puhuteltu nimillä, vaan käytettiin koko ajan 'potilas numero se-ja-se' tai tohtori sen-ja-sen potilas. Minä itse olen korkeakoulututkinnon suorittanut ihminen, ja kun tohtori sitten vierailulla kävi luonani, niin hän suunnilleen kuiskasi korvaani että ekonomi ... Tämä nihkeä salaperäisyys minusta oli tavattoman vastenmielistä. Ei se ollut mitenkään tarpeellista. Juuri tämä salamyhkäisyys jätti minuun kovin epämiellyttävän jälkeä, vaikka en muuten kokenut aborttia vaikeana.”

”Tästä uudesta aporrttilaista en tiedä, onko se hyvä vai huono. Mutta ainakin se antaa lääkäreille enemmän mahdollisuuksia auttaa naisia. Onhan järjetöntä, että ajetaan puoskariin luo. Siinä voi menettää henkensä ja ainakin terveytensä vaarantaa. Silloin kun ei voi ottaa lasta vastaan ja asia hoidetaan jo alkukuukausina tai viikkoina pois, kyllä naisen täytyy saada silloin itse päättää. Eihän lääkäri kannu siitä lapsesta myöhemmin vastuuta. Yleensäkin on maailmassa väärin, että miehet päättävät asiasta, joka on täysin naisten kestettävissä ja kärsittävässä. Minkä takia miehet vaan eduskunnissa ja kirkoissa päättävät tällaisesta abortti-asiasta.

Sitä lääkärinvalaa vielä ihmettelisin kun olen kuullut, että lääkäri tykkää olevansa ihmisten palveluksessa ja auttaa ihmisiä. *Mutta kyllä lääkärienkin keskuudessa on monenlaista.* Mieslääkäri saattaa hyvin katsoa asiaa vain miehen kannalta. Tykkää

että kun on joku vaikeuksissa oleva piikalikka, niin silittää vain vähän kättä että kyllä te selviätte, juu. Otatte vaan, se on niin kaunista ja kultaista. Tämä puhe on täyttä roskaa.”

”Vapaa abortti on hyvä mutta se pitää antaa tarpeeksi ajoissa. Puoskarin kautta en aborttia hyväksy, vaikka olosuhteet ovat minut pakottaneet siihen.”

”Olisin niin toivonut, että olisi ollut vapaa abortti, että olisin heti saanut kääntyä lääkärin puoleen. Olisin maksanut vaikka kuusi-seitsemänsataa, jos se olisi tehty siististi ja sillä tavoin, etten olisi joutunut kärsimään niin paljon.”

”Sitä vaan sanon että kyllä ihmiset on ulkokultaisia. Jos tutkittaisiin Boijen sairaalan tautien nimistöä, millä se pysyy pysyvässä, ja niitten sosiaalista taustaa, niin se on varmasti korkeammalla kuin niiden, jotka turvautuu laittomaan aborttiin. Olen kuullut, että ihmiset menevät moraalihäveliäisyydestä sinne Boijelle. Kun tällaista ikävää sattuu paremmissakin piireissä. Jos nämä kaikki abortit, joita Boijella tehdään, jäisi pois, niin varmaan se sairaala kärsisi konkurssin. Ja samoin Eiran sairaala ja Mehiläinen. Siellä ihan samat jutut menee laillisina, mitä muut joutuvat hankkimaan laittomina. Pitäisi enemmän valottaa, mitä siellä on vuosikymmenet tehty. Mutta aina vaan puhutaan näistä laitapuolen asioista.

Sitten ne lääkärit päättelevät, että jaaha, koska nämä varakkaat naiset haluavat hoitaa aborttinsa salassa, niin ilman muuta kaikki muutkin naiset haluavat. Ja sitten sanotaan että tämän takia laittomien aborttien määrä ei vähenisi. Mutta kuka on meiltä kysyny? Ei kukaan. Moniko lääkäri yleensä joutuu juttusille naisen kanssa, joka hoitaa aborttinsa miten hoitaa eikä tule sairaalaan jälkikäteen. Itse ne ei kyllä anna kenenkään taitamattoman sorkkia esimerkiksi paisetta, vaikka se olisi kuinka 'arkaluontoisessa' paikassa tahansa. Mutta ne luulee, että me uhrattaisiin koko elämä ja terveys jonkun 'intiimin' takia, vaikka muutenkin voisi saada abortin. Ne ei vissiin tule ajatelleeksi, että tavalliset ihmiset ahtaissa asunnoissaan ei edes tiedä mitä koko 'intiimi' tarkoittaa.”

Aleneeko syntyvyys?

"Maisteri Laurila syyttää minua siitä, että olen huolissani Suomen kansan väkiluvun pienenemisestä. Kuinka on selitettävissä, että eräissä maissa, joissa vapaa abortti on johtanut väkiluvun pienenemiseen, esiintyy samanlaista pelkoa?"

Professori Paavo Vara Helsingin Sanomissa 7. 9. 1969

"On turha puhua, että syntyvyys ratkaisevasti laskee. Osoittavathan Puolan luvut — Unkari huippulukuineen on poikkeus itäblokkissakin — että alkuaikojen huippulukujen jälkeen tilanne palaa normaaliksi. Lapsen saamisen vaisto onnellisessa avioliitossa on niin syvälle juurtunut ihmisluntoon, että riittävä jälkikasvu on varmasti turvattu. Ja mitä merkillisen ihmeellistä sitten on tuottaa tähän maailmaan niin valtavasti uusia kansalaisia, kun entisissäkin jo on elättämistä."

Lääket. tri Jaakko S. Tola tv-arvostelussa Helsingin Sanomissa 16. 11. 1969

"Syntyvyys saattaa Suomessakin vielä alentua uuden aborttilain voimaantulua. Mutta jos vastentahtoiset raskaudet estettäisiin ehkäisyllä, olisi tulos täsmälleen sama jos vain ehkäisy olisi tehokasta. *Jos abortin liberalisoinnista vastustetaan väestöpoliittisista syistä, täytyisi vastustaa myös ehkäisyn tehostamista, sillä se hän johtaa kaiken järjen mukaan samaan lopputulokseen.*"

Lääket. lis. Kimmo Leppo Pro Juventute konferenssissa 4.—5. 6. 1970

"Tarkasteltaessa raskauden keskeyttämiseen vaikuttavia tekijöitä ei voida sivuuttaa kysymystä siitä, miten raskauden keskeyttämisen helpottaminen vaikuttaa väestörakenteeseen, maan sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen ja ennen kaikkea kansakunnan itsensäilytystarpeeseen."

Suomen Lääkäriliitto aborttilakikomitean mietinnöstä,
Suomen Lääkärilehti 11/1969

"Jos väestönkasvun lisäämistä pidettäisiin aiheellisena, siihen tulisi pyrkiä lapsiperheiden asemaa parantavien toimenpiteiden avulla, esim. lapsilisien korottamisen, hoitolisäjärjestelmän käyttöön ottamisen, päivähoitopaikkojen lisäämisen yms. sellaisen kautta. Ei olisi oikein eikä onnellista pyrkiä väestönlisäykseen vahinkolapsien avulla."

Naisen asemaa tutkivan komitean mietintö, 1970

Sterilisaatio

Suomessa sterilisoitiin v. 1968 yhteensä 4 276 naista,
mutta vain 18 miestä.

Onko laki niin kuin se luetaan?

Vanhan, 1. 6. 1970 kumoutuneen sterilisaatiolain mukaan toimenpide on voitu suorittaa *steriloitavan omasta hakemuksesta*

— jos oli oletettavissa, että hakijan jälkeläisiin periytyisi mielisairaus, vajaamielisyys tai muu sairaus tai vika

— jos hakija oli sieluntoiminnan sairaalloisuuden, alkoholin, huumausaineiden väärinkäytön tai muun yhteiskunnanvastaisen elämäntavan johdosta vastaisuudessa ilmeisen kykenemätön huolehtimaan lapsistaan.

Ilman omaa suostumusta henkilö voitiin steriloida vain mielisairauden tai vajaamielisyyden perusteella, jos hänen jälkeläisensä olisivat perineet tämän sairauden tai jääneet sen takia hoitoa vaille (ns. pakkosterilisaatio).

Raskauden keskeyttämisen yhteydessä sterilisaatio voitiin suorittaa, jos uusi raskaus saattoi aiheuttaa vakavaa vaaraa naisen hengelle tai terveydelle. Tällöinkin oli toimenpiteeseen saatava naisen oma lupa, tai ellei hän ollut kykenevä sitä antamaan, läheisen omaisen lupa.

Mikään laki tai asetus ei ole koskaan määrännyt, että sterilisaatio olisi abortin ehto minkäänlaisissa olosuhteissa.

”Minun mielestäni on väärin, että laissa on kohta jonka mukaan lääkintöhallitus myöntää abortin, mutta vain sillä ehdolla että suostuu sterilisaatioon. Oletteko te siellä tietoisia tästä lainkohdasta?”

Minulla on yksi avioton lapsi, joka syntyi v. 65. Kaksi vuotta myöhemmin tulin uudestaan raskaaksi, olin silloin kihloissa. Mies

opiskeli, minä itse kävin osapäivätyössä ja opiskelin iltaisin. Meillä ei ollut mitään taloudellisia edellytyksiä saada tätä lasta. Kummankaan rahavarat eivät olleet hyvät, ja minulla oli vielä tämä pieni tyttäreni elätettävänä.

Menin ensin Väestöliittoon pyytämään aborttia. Tohtori T:ltä sain sellaisen vastauksen, että minussa ei ole ainakaan mitään fyysillistä vikaa, että hän ei ainakaan voi puoltaa aborttia. Sitten menin tämän psykiatri K:n luo. Hän jutteli noin 20 minuuttia kanssani. Vaikka yritin olla hiukan sekapäinen hänen edessänsä, niin se ei auttanut. Hän sanoi vain, ettei ole mitään syytä puolustaa aborttia. Hän katsoi, että minä en joutuisi tarpeeksi suuren psyykkisen rasituksen alaiseksi.

Seuraavaksi käännyin yksityislääkärin puoleen. Hänen kautta olisin saanut abortin. Tämä olisi ollut ns. pimeä abortti, mutta kuitenkin lääkärin suorittama ja yksityissairaalassa. Tämä olisi tullut maksamaan suurin piirtein tuhat markkaa. Mutta en yksinkertaisesti pystynyt sillä hetkellä saamaan mistään niitä rahoja. Se oli ihan mahdotonta.

Sitten sain osoitteen tuonne Hesperiaan, jossa on maksuton psykiatri. Häntäkin aluksi sanoi vaan, että suhtaudun kovin aggressiivisesti tähän raskauteen. Mutta sehän oli aivan luonnollista kun se tuhosi koko elämäni. Mutta me tehtiin sellainen keskinäinen sopimus, että jos minä suostun sterilisaatioon niin hän kirjoittaa minusta lausunnon. Siinä oli minusta hyvin omituinen kuvaus. Hän sanoi, että tämän sterilisaation avulla se voi mennä läpi, että voin saada siihen Kätilöopiston lääkärin lausunnon. Tohtori P. allekirjoitti tämän sitten toisena lääkärinä.

Minulta siis nimenomaan kysyttiin, että suostunko sterilisaatioon ja sanottiin että tämä on ainoa ehto, muuten en saa aborttia. Mutta minusta tämä tämmöinen laki on aivan kiristyslaki. Ja siinä lääkärin lausunnossa minusta tehtiin tuollainen holtiton, kun minulla oli jo yksi lapsi.

Nykyisin tämä asia vaivaa minua tavattomasti. Olen nyt naimisissa ja haluaisin mieheni kanssa lapsia. Olen käynyt lääkärin luona ja olen kuullut että on olemassa pieni mahdollisuus korjata tämä leikkaus. Aion kuitenkin yrittää, tämä on minulle niin suuri henkilökohtainen vaikeus. Olin vasta 19, kun tuo sterilisaatio tehtiin. Ei minun mielestäni siinä iässä saa kenellekään tehdä tällaista.”

”Olin 18 v. kun odotin ei toivottua lasta. En halunnut raskau-

den keskeytystä koska luotin sulhaseeni mutta kuinka ollakaan kun kerroin että odotan hänelle lasta hän kieltäytyi isyydestä. Minä en ollut muiden kanssa sukupuoliyhteydessä, sitä ennen olin kyllä. Minulla ei ollut minne mennä odottavana äitinä ja jouduin T:n kunnalliskotiin kunnes synnytin poikani ja T:n kunta ilman minun suostumustani sterilisoi minut. En tiedä miksi minulle tehtiin tämä leikkaus, he yrittivät siellä sairaalassa kyllä selittää jotain mitä en ymmärtänyt. En olisi suostunut jos minulle olisi se kunnolla selostettu.

Siitä on nyt monta vuotta aikaa mutta olisin utelias itsekin tietämään, millä perusteella minulle on tuo tehty ja voisiko T:n kunnanjohtaja saada pienen muistutuksen, oikeastaan hänen pitäisi korvata kaikki ne kärsimykset joita olen lapsettomana sen jälkeen kärsiä saanut.

Kolmen vuoden kuluttua siitä menin nimittäin naimisiin. Ei ole helppoa miehelläni, jolla on vaimo jolla on ei toivottu lapsi mutta ei yhteisiä. Mieheni haluaisi lapsia hänen on hyvin vaikea sukulaisilleen sanoa miksi meillä ei ole lasta. Mieheni kyllä ymmärtää kun olen hänelle kertonut mutta sukulaiset aina ihmettelevät ja syyttävät miestäni sanomalla: 'Mimmonen sä olet kun et lasta aikaseksi saa?' Ei tuollaista voi kuunnella, mieheni on syytön enkä ole voinut sanoa että olen leikattu. En halua että ketään koskaan tarvitsisi leikata ellei sitä selitetä niin että tyhmempikin ymmärtäisi. Sitten vasta jos suostuu kun se on kyllin selkeä sille jolle se tehdään. Sellainen laki pitäisi poistaa että sosiaalihuolto saa tehdä mitä haluaa asianomaisen mielipidettä kysymättä. Mutta kun olin köyhä ei kotia he pelkäsivät että teen lapsia tusinakaupalla heidän kunnan elätettäväksi jos tuora leikkausta ei tehdä. Miksi tuo leikkaus tehtiin minulle eikä sille miehelle, jolla oli muiden tyttöjen kanssa lapsia. Ne oli annettu heti synnyttyä pois mutta minä olin ainoa joka vein kärkejiin ja halusin pitää lapsen itse. Tämä mies kyllä käräjillä sitten tuomittiin. Kunta oli toista mieltä ja otti lapsen pois. Mutta kun menin naimisiin otin lapsen takaisin."

"Sellainen tekijä kuin katumisriski ei saa olla tässä määrävänä, sen tulee väistyä tärkeämmän yhteiskunnan edun tieltä."

Professori Sven Erkkilä sterilisaatiosta, Lääkäri ja yhteiskunta 4/69

"Minulle sanottiin: sterilisaatio, niin saatte abortin. Muuten ei.

Sanoin että en voi. Olen vasta 20-vuotias. Toivonhan vielä jotain elämältä. Toivon että menen naimisiin ja saan lapsia. Eihän elämä saa tähän loppua. Sterilisaatio tuntui aivan kauhealta ajatukselta. Mutta loppujen lopuksi minut pistettiin pakon eteen. Tämä kaupunginlääkäri pakotti minut siihen. En voinut ajatella tätä lasta silloin kun se vielä sai alkunsa ihan yhdestä onnettomasta erehdyksestä.

Sen jälkeen kaikki muuttui. Minusta tuntui että olen hyödytön. Pelkään jollakin tavoin vauvalapsia. Kun joku ystävättäreni saa lapsia, en uskalla mennä sinne niin kauan kuin ne on vauvoja. En uskalla kiintyä kenenkään lapsiin. Kissan olen kyllä hankkinut, minulla on niitä jo monta. Kissa merkitsee minulle nykyään paljon. En voi saada enää lasta, tiedän että on turha ajatellakaan sitä. Olen jatkuvasti ikävöinyt lasta, mutta näin on elämä kuitenkin mennyt. Olen saanut tyytyä kissaan.”

”Sterilisaation suuri etu aborttiin verrattuna on, että se tehdään ’kylmässä vaiheessa’ kenenkään henkeä tuhoamatta.”

Eero Carpen, Avioliitto ja lääkäri 1/66

Nämä tosiasialliset pakkosterilisaatiot eivät näy missään tilastoissa. Lain vaatima naisen suostumus on ollut helppo saada, kun se on asetettu abortin ehdoksi. Tämän tutkimuksen 48 sterilisaation saaneista naisista vain kolmasosa oli pyytänyt sitä itse, muille oli tavalla tai toisella ehdotettu asiaa. Lisäksi oli parisenkymmentä tapausta, joissa nainen oli lääkärin painokkaasta ehdotuksesta huolimatta kieltäytynyt sterilisaatiosta.

”Myös sterilisaatio tuli esille. Psykiatri sanoi, kuultuaan että tämä on toinen abortti, että teidän tapauksessanne ei kai kuitenkaan sterilisaation ehdottaminen ole tarpeen. Minä sanoin, että miten niin, onko teillä tapana ehdottaa sitä. Hän sanoi, että kyllä me yleensä ehdotamme sellaisille, joilla on kaksi aborttia. En tarkkaan muista sitä sanamuotoa, mutta meille tuli joka tapauksessa pieni sanaharkka siitä, että — tämän hän kyllä myönsikin — että he tavallaan käyttävät sterilisaatiota kiristyksenä. Suutuin tästä tavattomasti. Hän vain sanoi, että kyllä ne yleensä suostuvat, koska me emme muuten anna aborttia. Tämä oli minulle aivan

shokki. Olin verraten nuori ihminen, ajattelin että kenties saatan vielä joskus synnyttää. Olihan se hyvä että 'minun tapauksessani sterilisaatio ei kai kuitenkaan ole tarpeen' — mutta kun ajattelen, että joku nuori ihminen siinä tilanteessa! Kyllä tämä on aivan hirvittävä tapa kiristää."

"Väestöliiton B-lääkärinä voin kokemuksesta sanoa, että väsynyt multipara saa evättyyn aborttipyyntöön monesti suurta lohtua siitä tietoisuudesta, että partuksen jälkeen hänelle suoritettava sterilisaatio tulee varjelemaan hänet uusilta raskauksilta. Se voi myös kannustaa häntä positiiviseen suhtautumiseen senhetkiseen raskauteen."

Eero Carpen, Avioliitto ja lääkäri 1/1966

Tietysti lääkärin tulee voida ehdottaa naiselle (myös miehelle) sterilisaatiota — mieluiten kuitenkin vain mainitsemalla, että tällainenkin mahdollisuus on olemassa. Moni nainen on lääkärille kiitollinen, että on saanut ongelmansa ratkeamaan tavalla jota ei itse olisi osannut ajatellakaan. Mutta painostusta, liian innokasta "ehdottelemista" olisi syytä välttää.

"Minun kohdallani se oli onni. Sain tämän steriliteetin, koska se lääketieteellisesti katsottiin näin. En minä itse olisi osannut sitä pyytää, sitä minulle tarjottiin."

"Lääkäri ehdotti sterilisaatiota tehtäväksi samalla aukaisulla. Ajattelin, että koska en enää halua lapsia, voin sen ottaakin. Olen ollut erittäin tyytyväinen tähän."

"Kun minulle suositeltiin sterilisaatiota niin heti kysyin, että kuinka tämä on, kylmeneekö siitä sukupuolisesti. Lääkäri sanoi että ei, päinvastoin kun pääsee raskaudenpelosta. Ja kyllä hän oikeassa oli, en ole tätä hetkeäkään katunut."

Viime vuosien aikana on maassamme steriloitu vuosittain

noin 4 000 naista ja 15—20 miestä. Tilastojen mukaan tyyppillinen sterilisaation saanut henkilö on 30—40-vuotias, naimisissa oleva nainen, jolla on 2—6 lasta. Samat tilastot kertovat kuitenkin, että vuonna 1968 steriloidtiin

— 200 yhden lapsen synnyttänyttä ja 180 lapsetonta naista

— 55 alle 19-vuotiasta, 190 20—24-vuotiasta ja 540 25—29-vuotiasta naista

— 260 naimatonta naista

Suurin osa kaikista sterilisaatioista on tehty kahden lääkärin luvalla.

Joka kolmannen abortin yhteydessä on tehty myös sterilisaatio. (Ruotsissa vain joka kahdeksannen yhteydessä.)

Kaikista sterilisaatioista joka toinen on tehty abortin yhteydessä.

Lääkärit väittävät varsin usein, että nainen on raskauden ensimmäisten kuukausien aikana kykenemätön itse päättämään, haluaako lapsen vai ei. Kuitenkin puolet sterilisaatioista suoritetaan abortin yhteydessä. *Nainen ei siis osaa päättää, haluaako nyt tämän yhden lapsen vai ei — mutta kykenee samanaikaisesti selkeästi harkitsemaan, ettei koskaan myöhemmin minkäänlaisissa olosuhteissa halua enää lapsia!*

Oma harkinta jälleen tärkeintä

Naisilla ilmenneitä sterilisaation jälkeisiä häiriöitä ovat Suomessa tutkineet Rauramo ja Paavola (1962). Tutkimus käsitti 542 Turun Yliopiston naistenklinikalla steriloidtua naista. Heistä 53 (13 %) oli myöhemmin katunut sterilisaatiota. Nuoret, naimattomat ja lapsettomat tai vähälapsiset katuivat muita useammin.

Erilaisten sterilisaatioperusteiden kohdalla ei havaittu merkittäviä katumuseroja. Puhtaasti lääketieteellisistä syistä

tai lääkintöhallituksen määräyksestä sterilisaation saaneet naiset katuivat yhtä usein kuin muut. Katumisen syinä oli useimmiten syyllisyyden tunne, invaliditeetin tunne ja lasten kaipuu.

Ruotsalaisen Ekbladin tutkimuksessa (1961) on haastateltu 225 naista, joille sterilisaatio on tehty sosiaalispsykiatrisin perustein ja naisen omalla suostumuksella. Heistä 78 % oli sterilointiin täysin tyytyväisiä ja vain 7 % oli sitä todella vakavasti katunut. Kukaan ei ollut tullut työkyvyttömäksi eikä joutunut psykiatriseen sairaalahoitoon. Kyky seksuaalisen tyydytyksen saamiseen oli puolella naisista sama kuin ennen sterilointia, 33 prosentilla se oli parantunut ja vain 13 prosentilla huonontunut. Suhde mieheen vaikutti steriloinnin seurauksiin: nainen katui sterilointia harvemmin, jos avioliitto oli harmoninen, ja useammin, jos suhde mieheen oli steriloinnin jälkeen rikkoutunut. Vain 5 % tutkittavista oli steriloinnin tapahtuessa lapsettomia.

Myös Tanskassa steriloidut henkilöt ovat useimmissa tapauksissa olleet toimenpiteeseen tyytyväisiä (Aborttilakikomitean mietintö 1968).

Edellä luetellut tutkimustulokset tukevat mielestäni varsin selvästi jo abortin yhteydessä esitettyä, hämmästyttävän yksinkertaista tulkintaa: jos nainen oman harkintansa jälkeen päätyy tähän ratkaisuun ja on vakuuttunut sen olevan oikea, hän ei yleensä kadu toimenpidettä. Poikkeuksiakin tietysti on.

”Minulle tehtiin sitten sterilisaatio. Se on vaikuttanut sukupuolielämään korkeintaan parantavasti. Ihmiselle, jolle ei ehkäisy-pillerit käy, joka on mielestään riittävästi lapsia saanut ja jolla on elämässään muutakin tekemistä kuin lasten siittäminen ja kasvataminen, hänelle se on erinomainen ratkaisu. Mielenterveydellisestikin se on suositeltava. Tärkeää kuitenkin on, että tällainen ihminen on hyvin selkeästi ratkaissut tämän ongelman, aivan loppuun asti ajatellut. Meihin naisiin on niin iskostettu näitä iänikuisia naisellisia asenteita ja ne kyllä pulpahtavat helposti esiin.

Minun täytyy omalta kohdaltanikin myöntää, että pari kertaa tuli mieleen että jos sittenkin... Ei niistä vuositolkulla jauhetuista asenteista noin vain pääse eroon. Mutta en mitenkään varsinaisesti ole katunut, olen onnellinen tästä ratkaisusta."

"Viimeisen raskauden jälkeen tehtiin steriliteetti myös. Vedottiin vaikka mihin, lasten sukupuoleen, 2 laatua kun niitäkin on, terveyteeni, en pysty ilman leikkausta synnyttämään. Taistelin vastaan kaikin keinoin — pakkotilanne saneli ehdot. Tämän jälkeen elämä on ollut kauhistuttavaa. En voi muuta kuin ajatella etten koskaan enää voi saada lasta!"

"Olen itse kokenut ei-toivottua raskautta 10. Olen saanut kaksi laillista ja yhden laittoman aportin ja ne ovat olleet kiven takana. Täällä kun on lääkärit sitä mieltä että lapsia on tehtävä niin paljon kuin nainen eläissään ehtii. Sain viimeisen aportin jotain kolme vuotta sitten ja silloin sain sterilisaation samalla ja sekin piti käydä tekemässä Helsingissä kättilöopistolla, kun ei tässä kaupungissa tohtori ruvennut sitä tekemään. Nauroi vain vasten kasvoja ja sanoi ettei hän terveelle naiselle sellaista tee. Vaikka minulla oli lääkintöhallituksen lupa.

Minulta on meinannut mennä hermot tätä perhettä lisätessä, kun mies on kasvatettu siihen periaatteeseen että nainen on miestä varten ja mieheltä menee järki jos hän joutuu ehkäisy-menetelmiä käyttämään.

Ei tämä lapsen teko ja kasvattaminen ylen palttisesti ole muuta kuin ihmisräökkäystä. Kaiken kokenut sen vasta tietää."

"Viimeinen abortti, jonka yhteydessä tehtiin sterilisaatio, on jättänyt ikuiset sielulliset häiriöt. Myöhemmin olisin kuitenkin halunnut lapsen, ja koska tiesin etten enää saa, en anna itselleni, enkä michellenikään anteeksi."

"Sain tämän pyytämäni sterilisaation ja se on minusta kaikkein paras ennakkoehkäisy. Vasta sitten pystyy näistä asioista nauttimaan. Ainakin mulla on tällainen kokemus. Ja miehelle se on tavattoman hyvä asia, ei tarvitse myöskään miehen puolelta olla pelkoja eikä tarvitse käyttää ehkäisykeinoja."

Monia tarpeellisia, jopa naisen itsensä tahtomia sterilisaatioita on estänyt varsin laajalle levinnyt ja sitkeälle juurtunut harhakäsitys, että sterilisaatiossa tarvittaisiin aviopuolison — vallinneen käytännön mukaan siis aviomiehen — suostumus. Tässä täysin virheellisessä luulossa ovat eläneet, paitsi naiset itse, myös sosiaaliviranomaiset, jopa lääkäritkin. Alkunsa moinen mielikuva on saanut vanhan lain 7. pykälästä, jonka mukaan *aviopuolisolle on varattava tilaisuus lausunnon antamiseen*. Mutta missään ei ole määrätty, että aviopuolison mielipide ratkaisisi asian vastoin naisen omaa, vastoin lääkärin harkintaa. Omalta osaltaan tällaista mielikuvaa ovat ilmeisesti olleet muokkaamassa sairaaloissa käytetyt sterilisaatiolomakkeet, joissa miehen suostumusta on nimenomaisesti kysytty.

Koska uudessa laissa on samantapainen määräys, on erittäin tärkeätä että viranomaiset ja julkiset tiedotusvälineet ryhtyisivät voimakkaisiin toimenpiteisiin tämän väärinkäsityksen oikaisemiseksi.

”Minkä takia tässä pitää olla miehen allekirjoitus. Asia asiana, mutta kyllä minusta on väärin että mies saa määrätä naisen värkistä.”

”Sen vuoksi minä teille kirjoitankin, koska tässä on suuri epäkohta. Miksi tässä pitää olla miehen suostumus. Minä olisin halunnut sterilisaation, mutta mies ei vaan luvannut.”

”Muistakaa ajaa tätä sterilisaatioasiaa eteenpäin. Vaikka ollaan kuinka avioliitossa, niin eihän se tarkoita että mies saa joka tavalla hallita. Tämä on ihan kuin naisia aliarvioitaisiin. Eihän naisetkaan voi miehen puolesta mitään tällaista päättää.”

”Lääkäri oikein kovasti ehdotti ja puhui minulle tästä. Mutta

mieheni ei suostunut. Hän sanoi että minusta tulee mahdottoman villi ja mä voin kulkea ties missä. Vaikka mulla on kahdeksan lasta jotka on kaikki vielä aika pieniä niin että olen täysin sidottu kotiin.”

”Sairauteni paheni raskauden aikana. Lapsen synnyttyä minulle annettiin kaavake, joka mieheni olisi täytynyt allekirjoittaa. Se oli suostumus, että minut steriloitaisiin. Kun pääsin kotiin ja näytin lappua miehelleni, hän raivostui ja sanoi, ettei ikinä allekirjoita.”

”Puhuimme tästä pitkään. Mieheni sanoi, että se saattaisi pahasti häiritä häntä. Michillä on niitä ennakkoluuloja ja vaikka mitä. Hän toi jopa esiin sen mahdollisuuden, että minä käyttäisin vapauttani väärin, jos olisin vapaa kaikista seurauksista. Kaikkea yhtä mieletöntä hän puhui, ja minun täytyi antaa hänelle vakuutus, että en sitten koskaan minkäänlaisissa tilanteissa ole suhteessa toiseen. Tämän jälkeen hän oli jo myöntäväinen, mutta perui sen sitten kohta ja niin asia on jäänyt. Tämä on minusta erittäin valitettavaa, koska en voi käyttää e-pillereitä. Tiedän, että muut välineet voivat pettää ja tiedän myös, että emme missään tapauksessa halua enää lisää lapsia.”

”Haluaisin sterilisaation, mutta mieheni ei suostu siihen. Hän pelkää, että muutun sen jälkeen. Joko tulen liian kiihkeäksi tai sitten aivan kylmäksi. Itse arvelen, että se vaikuttaa hermostollisesti sikäli, ettei enää tarvitsisi pelätä raskautta. Mutta olen kuullut, että joku on tullut siitä ihan kylmäksi. Tai sitten, ettei yksi mies riitä, että täytyy olla useampia. Minä pelkään kyllä sitäkin, jos yksi mies ei riitä, se olisi kauheata.”

”Eräällä naapuriamännällä on 13 lasta. Kymmenen lapsen jälkeen lääkäri ja kättilö ehdotti steriiliä. Mies ei suostunut, sanoi että menee pilalle koko mun vaimo.”

”Tämä kuitenkin tehtiin, kun terveydelliset syyt pakottivat. Mieheni sanoi silloin, että en ole enää mikään kunnon aviovaimo kun en voi saada lapsia. Se teki kipeää. Mutta olisi elättänyt edes nuo neljä lasta kunnolla.”

Miksi miestä ei steriloida?

Kaikkein suurin epäkohta vallinneessa käytännössä kuitenkin on, että sterilisaatiotoimenpide on lähes poikkeuksetta kohdistunut naiseen. Silloinkin, kun mies on epäsosiaalisen elämäntapansa, ruumiin tai sielun sairautensa takia sterilisaatiotarpeen todellinen aiheuttaja.

”Miksi minut steriloiattiin, vaikka mieheni oli se mielisairas, oli ollut hoidettavanakin?”

”Minulle tämä sterilisaatio tehtiin muutama vuosi sitten. Minua kuitenkin ihmetyttää, miksi eivät lääkärit tai joku muu asiantunteva henkilö ehdottanut, että tehtäisiin sterilointi miehelleni, joka oli vaikeasti sairas ja klinikä melkein lääkäreiden tiedossa. Hän eli vain puoli vuotta tämän tapauksen jälkeen. Itse olin 26-vuotias, kun kyseinen toimenpide suoritettiin. Nyt olen tavannut miehen jota rakastan. Menisimme naimisiin, mutta en tiedä onko oikein sitoa häntä itseeni, kun tiedän että hän haluaisi lapsia. En ole uskaltanut tunnustaa, että en voi saada. Useasti olen mielessäni manannut, jopa kironnut ne henkilöt, jotka asian uäin hoitivat mutta eivät muuten mitenkään tukeneet tai autta-
neet minua vaikeassa tilanteessa.”

Tilanne on vieläkin oudompi, kun miehen sterilointi on aivan kirurgisena toimenpiteenäkin paljon helpompi kuin naisen:

Naisen sterilisaatio edellyttää yleisnukutusta, vatsaleikkausta, noin viikon sairaalahoitoa ja tarvittaessa hedelmällisyys on erittäin vaikea palauttaa. Miehen sterilisaatio tehdään paikallispuudutuksessa, polikliinisesti ja vaatii korkeintaan päivän sairausloman — siitä voi selvitä pelkällä ruokautunnillakin. Toimenpide ei vaikuta mitään miehisiin ominaisuuksiin eikä nautintoihin. Hedelmällisyys on tarvittaessa palautettavissa 50—75 prosentissa tapauksista. Miesten

ja naisten sterilisaatiolukujen toivoisi vaihtavan paikkaa. Sterilisaatio on usein hyvä ratkaisu pysyvää ehkäisyä haluttaessa, ja uutta sterilointilakiamme tultaneen tulkitsemaan niin väljästi, että miehen sterilisaatioon yleensä voitaisiin antaa lupa, jos perheeseen ei enää haluta lapsia (Leppo 1970).

Sterilisaatiota ei saa asettaa abortin ehdoksi

Uusi, aborttilakikomitean mietinnön pohjalta laadittu sterilisaatiolaki astui voimaan 1. 6. 1970. Mietinnön mukaisesti laissa on pyritty estämään sterilisaation käyttäminen abortin ehtona, samoin muut epäsuorat painostusmahdollisuudet. Uuden lain mukaan

— *ns. pakkosterilisaatio on poistettu.* Vajaamielisenkin henkilön steriloinnissa on saatava suostumus lailliselta holhoojalta tai uskotulta mieheltä.

— *steriloimiseen voidaan ryhtyä vain lääkintöhallituksen luvalla.* Kahden lääkärin lupa riittää sterilisaatioon ainoastaan, jos steriloitavan sairaus, häiriintynyt sieluntoiminta tai niihin verrattava syy vakavasti rajoittaa hänen kykyään hoitaa lapsia. Steriloitavan suostumus tarvitaan tällöinkin.

— *sterilisaation saa suorittaa vain vakavista lääketieteellisistä syistä tehdyn abortin yhteydessä.* Jos on perusteltua syytä olettaa, että keskeyttämisen perusteena ollut sairaus, ruumiinvika tai heikkous uuden raskauden sattuessa vakavasti vaarantaisi naisen henkeä tai terveyttä, keskeyttämisen suorittava lääkäri voi naisen pyynnöstä suorittaa sterilisaation abortin yhteydessä.

Vapaaehtoisen sterilisaation perusteita on laissa väljennetty siten, että se myönnetään steriloitavan omasta hakemuksesta, jos ”hänen ja hänen perheolosuhteensa huomioon ottaen lasten syntyminen ja hoito olisi hänelle huomattava rasitus”.

Miesten ja naisten epäoikeudenmukaisten sterilisaatiolukujen korjaamiseksi on laissa vielä määräys, että steriloitavalle henkilölle on selvitettävä toimenpiteen merkitys ja vaikutus. Naimisissa olevan henkilön aviopuolison on, mikäli mahdollista, osallistuttava tähän tilaisuuteen. Tällöin aviopuolisot voivat vielä harkita, kumman sterilointi on perheen ja yhteiskunnan kannalta järkevämpää.

Tämän parempi laki tuskin voisi enää olla. Se pyrkii suojaamaan yksilön pakkotoimenpiteiltä ja painostukselta, mutta takaa oman, vapaaseen harkintaan perustuvan sterilisaation. Lähikuukausien ja -vuosien tilastot osoittavat, toteutuuko lainsäätäjän tarkoitus: vähenevätkö naisten suhteelliset sterilisaatioluvut yleensä ja aborttien yhteydessä erityisesti, yleistyykö miesten sterilointi.

Sterilisaation ja kastraation ero

Kielteistä asennoitumista sterilisaatioon lisää omalta osaltaan, että se usein sekoitetaan kastraatioon. Ero on kuitenkin merkittävä, ja tätä eroa soisi muuallakin kuin lain edellyttämässä sterilisaationeuvotteluissa selvästi tähdennettävän. Kastraatiossa poistetaan sukupuolirauhaset (kivekset tai munasarjat) tai hävitetään niiden toiminta röntgenkäsittelyllä. Sterilisaatiossa sukupuolirauhaset jäävät koskemattomiksi: mieheltä katkaistaan vain siemenjohtimet ja naiselta munajohdot. *Sterilisaatio ei toimenpiteenä aiheuta muutoksia sukupuoliviettiin tai muihin fyysisiin tai psyykkisiin ominaisuuksiin.*

Rikos ja rangaistus

Pelkkä tieto ei kuitenkaan riitä. Asiallinen suhtautuminen sterilisaatioon on mahdotonta niin kauan, kuin sterilisaatio-

ta sallitaan käytettävän rangaistuskeinona "hairahtuneita" tyttöjä vastaan. Nuorten naisten sterilointi on kaksinaismoraalin kauhistuttavin ilmentymä. Vai kuvitteleeko joku *todella*, että nämä esiaviolliset (kielleyt) sukupuolisuhteet johtuvat siitä, että maamme nuoret naiset ovat kiihkeämpiä, vastuuntunnottomampia ja useammin sukupuoliyhteyttä vaativia kuin samanikäiset nuoret miehet.

Usein tähän kaksinaismoraaliin sekoittuu vielä kunnansien pelko, että nuori nainen tuottaa kunnan elätettäväksi liudan aviottomia lapsia. Kun on kerran tai kaksi näin käynyt, käy varmasti useamminkin! Voiko joku väittää tietävänsä, että nuori tyttö — olkoon kuinka "holtiton" tahnansa — ei koskaan myöhemminkään vakiinnu niin, että pysyisi itse "kunniallisessa" avioliitossa huolehtimaan omista lapsistaan.

Miksi Väinö on niin vastustamaton?

Kaikkein tärkeintä on, että miehet oppisivat suhtautumaan järkevästi omaan tai vaimonsa sterilisaatioon. Ei siitä miehiisyys tai naisellisuus kärsi. Tässä tarvitaan asiallista, pitkäjänteistä valistustoimintaa. Vai pitäisikö mieluummin palkata joku mainostoimisto kääntämään naisen sterilisaatiota vastustavat asenteet miesten sterilisaatiolle suotuisiksi?

Miksi Väinö on niin vastustamaton?

Mikä on Simon salaisuus?

Kuukauden kaikki päivät yhtä turvallisiksi!

Ei enää koskaan elatusapumaksuja!

Kaikkea painostusta ei mikään laki poista

Jos uutta lakia sovelletaan samassa hengessä kuin se on kirjoitettu, sterilisaation väärinkäytöksiä ei enää ilmene.

Mutta tapahtuuko näin? Lääkäreiden, sosiaaliviranomaisten ja muiden asiaan vaikuttavien henkilöiden asenteet ja tottumukset eivät muutu yhtä helposti kuin laki. Eihän vanhankaan lain aikana naista saanut pakottaa sterilisaatioon — näin on kuitenkin tosiasiallisesti tapahtunut, eikä aina edes aborttia kiristyskeinona käyttäen.

Tämän tälläkin hetkellä jatkuvan kamppailun soisi jäävän viimeiseksi laatuun:

”Olen 10 lapsen äiti. Kaikki lapseni olen synnyttänyt avijoliossa samalle miehelle ja mieheni elää ja olemme etelleen yhdessä.

Mieheni on vain työläinen ja kuuluu alimpaan sosiaaliryhmään. Nuorin lapsemme täyttää kohta 5 vuotta. Puutun sen takia näihin asijoihin koska olen ollut kymmenen vuotta vainottuna sderiloinnin uhan alaisena ja tietämme mieheni kanssa mitä on elää ainaisten uhkausten alla ettei saa päivän rauhaa ei yön lepoa. Ja tietän myös mistä puhun ja minkälaista on seksuaalielämä jos siinnä on sivulliset painamassa. Siinnä on vaarassa mennä koko avijoliitto rikki.

En voinut käydä lääkäriellä enkä vietä lastani neuvolaan koska aina vetettiin sama asija ensiksi eteen. Melkein joka viikko kävi tarkkaaja tai kättilö kyttäämässä olenko raskaana. Mieheni työnteosta ei tahtonut tulla mitään koska hän tiesi että minua kytätään. Elämämme on ollut vailla oikeusturvaa elämme lainsuojatonta elämää, vaikka avijoliittomme on laillinen olemme kunnan kansalaisia molemmat.

Kerran kotiimme tuli kättilö ehdotti minulle sderilointia. Koska olen yliherkkä ihminen en voinut muuta kuin itkeä. Mieheni sai omituisen hermokohtauksen ja jos olisi sattunut sopiva ase paikalle niin kättilön ei olisi tarvinnut iltasta enää syötä. Onneksi hän istui lähellä ulko-ovea että pääsi pakoon. Mieheni on tavallisesti maltillinen ja erittäin harkitseva ja tulee hyvin toimeen lähimmäisten sekä perheensä kanssa. Lapsille hän on hellä isä.

Tämä on erittäin räikeä totistus siitä laittomuudesta mitä kentällä viranomaiset saa harjoittaa heillä ei ole mitään lakija eikä vastuuta teostaan. Kymmenen vuotta on pitkä aika elää henkisen väkivallan uhrina ja ainaisen pelon vallassa. Ihmis-oikeuksien säännötkin kieltää jyrkästi henkisen väkivallan niin kuin myös ruumiillisenkin.

Miksi sitten olemme minä ja mieheni vastustaneet sderilointia. Näiden kymmenen vuoden aikana ei ole ehtitty sitä vielä kysymään. Vastaan nyt siihen koska kysyn itseltäni: Vakaumukseni mukaan määrittelen ihmisoikeudet näin. Ihminen syntyy alastonna maailmaan kaiken minkä hän tässä olo tilassa omistaa olkoon loukkaamatonta väkivaltaa niin ruumiin kuin hengen puolesta.

Satoja naisia on sosiaaliviranomaisten toimesta talutettu sderiloitavaksi vastoin omaa tahtoa puukko vatsaan vain. Henkistä väkivaltaa on jatkettu niin pitkälle että uhri lopulta väsyä ja taipuu. Lyhyesti sanottuna pakotettu kirjoittamaan alle anomuspaperit. Köyhä akka ei nuku monta yötä rauhassa.”

Entä jos ehkäisymenetelmä pettää?

"Usein sanotaan, että abortti ei ole mikään ehkäisykeino. Jokaisen kansalaisen velvollisuus on huolehtia asioista niin, että ei-toivottuja raskauksia ei tule. Entä jos ehkäisystä on huolehdittu?"

Ehkäisytabletti, kierukka ja pessaaari

"Olin ollut gynekologin hoidossa pitkään ja saanut ehkäisytabletteja hoitotarkoituksessa. Ne oli näitä sekventiaalivalmisteita. Oletin niitten olevan luotettavia. Siinä vaiheessa minulle ei oltu kerrottu, että ne ovat epäluotettavia."

"Minulla oli kyllä kierukka, mutta se oli luiskahtanut pois."

"Meillä on käytetty näitä ehkäisyvälineitä ja muuta, mm. joskus on neuvottu tämän speesarin käyttöön. Mutta sen aikana sattui mm. yksi raskaus."

Kondomi ja vaahdot

"Meille sattui vahinko. Kondomi meni rikki kriittiseen aikaan. Olin taas paksuna, ja edellinen lapsi oli vasta puoli vuotta. Olimme käyttäneet kondomia ja varmoja päiviä ainoana ehkäisykeinoina."

"Yleensä on käytetty kondomia, mutta se on ilmeisesti rikkoutunut. Sitä me ollaan ihmetelty, että miten se on mahdollista. Ehkäisytablettiä en halua, kun niistä lehdissä on kirjoitettu että ne aiheuttavat sairautta ja muuta."

"No siinä oli kaikenlaista rasvaa ja kumia mitä oli saatu lääkäritä. Mutta aina niitä tuli vaan."

"Ehkäisykeinoista me ollaan käytetty pessaaaria — se tepsii —

ja sitten näitä vaahtoja. Aina käytettiin jotakin keinoa, minulla oli valtava raskauden pelko. Mutta ne vaahtoethan sitten petti.”

”Käytin e-pillereitä 2 vuotta ja mulla oli niistä hirveä päänsärky, ja vuotoa tuli melkein puoli vuotta yhtä mittaa. Sitten koitettiin kierukkaa, mutta sekään ei sopinut. Lääkäri sanoi, että siirrytään sitten Emkoon ja kondomeihin. Mutta ne oli jo kerran pettäneet, minä sanoin että eikö ole mitään mahdollisuutta että saisin sterilisaation, kun en enää halua lapsia. Nämä neljä kyllä riittävät minulle. Mutta hän sanoi että ei, te olette nuori terve nainen, ette te mitään sterilisaatiota tarvitse.”

Varmat päivät, keskeytetty yhdyntä

”Ei meidän perheeseen ollut tarkoitus hankkia enää lapsia, se oli ihan sattuma. Koetettiin niitä aikoja, kuukautiskiertoa ja kaikkea, mutta ei se sitten onnistunut.”

”En minä muuta tiennyt kuin varmat päivät. Näillä olen tullut toimeen ja siksi tämä oli yllätys, kun sitten vasta yli 40-vuotiaana näin kävi.”

”En ole koskaan käyttänyt mitään välineitä. Olen aina luottanut varmoihin päiviin. Luultiin, että meillä menee rytmi niin kuin ennen, mutta ei se mennytkään.”

”Tämä oli kyllä minun omaa sinisilmäisyyttä ja tyhmyyttä. Tiesin nämä ehkäisyasiat, ja se poikakin tiesi, hän oli minua kokeneempi. Ajattelin, että kai hän tietää, kun hän sanoi, että voin luottaa häneen täysin. Tietysti minä tiesin että esimerkiksi keskeytettyyn yhdyntään ei saisi koskaan ruveta. Mutta ei sitä silloin niin ajatellut.”

”Mies ei suostunut käyttämään mitään kondomeja. Hän vannoi, että hän on varovainen. Sehän on vähän epävarma juttu se ulosvuodatus. Ja hermoillekäypä, kun pitää jännittää hirveesti.”

"Minä olen ihan vaan noin koittanut säädellä ja kiertää sen ajan mitä pidän vaarallisena ja ihan noin minä olen kaikki vuodet vaan vienyt läpi. Mutta vaikeata se on ollut."

Huolimattomuutta, höltöttömyyttä — vai inhimillinen erehdys?

"Yritin syödä näitä e-pillereitä jotakin kolmea lajia ainakin. Mutta en voinut, tulin niistä sairaaksi. Yritin kyllä epätoivoisesti, mutta siinä vaiheessa kun en enää pysynyt pystyssäkään, lopetin. Mutta avioliitto olisi kyllä paljon onnellisempi jos olisin vain syönyt. Lopetin kesken kuukauden ja siitä tuli heti semmonen sotku tämän asian kanssa."

"Käytin kyllä e-pillereitä, mutta ne hermostuttivat minua ja kun piti mennä tenttiin, jätin ne vähäksi aikaa. Mutta siitä seurasi sitten vielä suurempi hermostus."

"Ei minulla näissä asioissa ollut kysymys valistumattomuudesta. Olen yrittänyt syödä ehkäisy pillereitä, mutta en vain ole löytänyt sopivaa. Sitten on ollut näitä muita ehkäisyvälineitä, eikä ihan aina niitäkään. Niinhän niitä vahinkoja on sitten vuosien mittaan tapahtunut."

"Meitä asui monta henkeä yhdessä huoneessa ja kondomien ja pessaarien käyttö oli siellä hankalaa. Lääkäri oli edellisen raskauden jälkitarkastuksen yhteydessä kieltäytynyt antamasta e-pillereiden reseptiä sillä perusteella, että en ehkä malttaisi olla ottamatta niitä ennen puolen vuoden määräaikaa. Kun sitten puoli vuotta oli kulunut, ei minulla ollut juuri silloin rahaa lääkäriin."

"Ehkäisykeinoista tunsimme vain nämä kondomit. Mutta ei niitä joka kerta tullut käytettyä, ne ovat niin kalliita."

"Leikkauksen takia minulta oli kielletty e-pillereiden käyttö. Tänä aikana käytimme kumeja, lukuunottamatta paria päivää, joina kuukautisten olisi pitänyt alkaa. Leikkaus oli kuitenkin

muuttanut hormoonitoimintaa, mistä lääkäri ei ollut maininnut minulle. Kuukautiset eivät suureksi ihmeeksi alkaneet, sen sijaan uusi raskaus.”

”Tämä ensimmäinen johtui oikeastaan siitä, että ehkäisyvälineitä on niin huonosti saatavissa. Mieheni yritti ostaa silloin niitä automaattista, mutta se oli tyhjä.”

”Se pessaari on loppujen lopuksi aika hankala kapine. Kuka sitä nyt niin laskee tilanteet ja hetket. Ja ruveta sitä sitten laittamaan. Varsinkin, jos ei ole naimisissa. Ja sama se on pillereitten. Jos näitä tilanteita sattuu harvoin, niin sitä joutuu monta kuukautta ihan turhan takia syömään.”

”Minä olen niin epäluuloinen noitten pillerien kanssa. Täytyisi olla vähän pitemmältä ajalta tutkimustuloksia. Lehdistäkin kirjoitellaan kaikenlaista.”

”Sairaalassa neuvottiin sitten varmat päivät. Ei ne muuta. Eikä niihinkään voinut luottaa, koska varma päivä juuri petti silloin.”

”Minä tunsin kauheaa syyllisyyttä ja ajattelin, että jos hankin jotain, niin samalla myönnän itselleni, että olen kuitenkin niin heikko että en voi olla ilman.”

”Kyllä minä tiesin nuo ehkäisyasiat. Se tässä vain naurettavaa on, että tämä oli minun ensimmäinen sukupuolilyhteyteni ja näin siinä kävi.”

”Minä vain ajattelin että eihän nyt mulle voi käydä näin.”

”Me oltiin vähän ujonpuoleisia niissä ehkäisyasioissa.”

”Kyllä minulle lääkäri oli sovitellut tuota pessaarijuttua. Mutta

en minä osannut oikein sitä käyttää. Sitten meillä on ollut noita miesten kondomeja. Mutta ei aina niitäkään käytetty ja sitten kävi näin.”

”Kyllä minä nämä ehkäisyjutut tiesin, ja varmalla tiesi se mieskin. Mutta tilanne jona siihen joutui, niin se oli aika yllättäen. Ei niitä välineitä ollut missään lähitienoillakaan. Kyllähän seurustelevien parien vahingot on helppo estää, mutta jos ei ole etukäteen suunnitellut että näihin puuhiin alkaisi.”

Miten mies ehkäisee

”No sitähan lääkäri määräsi Emkon ja kortsut, mutta eihän se Emko yksin auta. Siihenkin sitten luotettiin. Mutta eihän sitä nyt herkimmällä hetkellä suomalaisen äijän päähän mahdu, että pitäisi vähän varoakin. No tietysti siinä menee tunnelma vähän pieleen, kun pitää kaapilla käydä. Mutta minä sanoin ukolle että kortsut on haettava. No hän siihen että kun ei saa edes oman akan kanssa olla ilman kortsuja, niin minä sanoin että ei saakkaan. No lähtihän ukko hakemaan. Minä sanoin että jos et lähde niin minä lähden. No ei hän kehtaa. Minä sanoin että lyö tavara tiskille ja sano että tuohon sopiva. Kyllä hammasharjaa ja saippuaa tuli ensin, minä jo sanoin että onhan kumma kun ei kaupasta niitä kortsuja löydy. Mutta alkoihan niitä sitten loppujen lopuksi löytyä.”

”Ne Venukset oli silloin lopussa, ja siitä tämä johtui. Ne oli vain jotenkin päässeet loppumaan. Sanoin miehelleni että mene ostamaan. Hän ei sitten kuitenkaan mennyt.”

”Ehkäisykeinoista käytettiin kondomia ja jotakin voidetta. Mies ei ottanut asiaa kovin vakavasti, ei sitä pelkoa eikä sitä varovaisuutta. Raskauden alkaessa ei ollut mitään, niin että se oli kyllä miehen välinpitämättömyyden tulosta.”

”Ne oli nämä tavalliset konstit. Mutta miehenikin, kun hän näitten kumien kanssa pelasi, hän oli aina niin kyllästynyt eikä

tykännyt niistä. Olisihan minun pitänyt lähteä sitten joltain pessaaria kyselymään, mutta ajattelin vain että kai näilläkin konsteilla pärjää. Mutta niinhän ne jäi kuukautiset pois ja sillä asia oli selvä.”

”Olin täysin mieheni vallan alla. Tiesin kyllä itse nämä ehkäisyvälineet, mutta mieheni ei antanut käyttää.”

Vain harva raskaus tietämättömyyden tulos

Yksityiskohtaisia tietoja ehkäisyvälineiden käyttämisestä tai käyttämättä jättämisestä oli yhteensä 150 vastentahroisesta raskaudesta. Ilmeni, että vain muutama oli tietämättömyyden tulos (19). Useimmat raskauksista olivat saaneet alkunsa ehkäisyvälineen pettäessä, tai sitten ehkäisy oli ”laiminlyöty” joistakin edellä mainituista syistä. Kymmenkunta vastaajaa kertoi miehen kieltäytyneen käyttämästä mitään ehkäisyvälineitä ja kieltäneen myös naiselta kaikki ehkäisy-yritykset.

Myös abortti on ehkäistävä ennalta

”Sitä kysyisin yhteiskunnalta että eikö vähävarainen nainen voi saada ehkäisytabletteja ja voiteita ilmaiseksi ettei ne olisi niin kalliin rahan takana. En usko että siitä kansan moraalit alentuisi.”

1. Asiallista tietoa ehkäisy menetelmistä

"Siinä valtaisassa kampanjassa, jota vuosikaudet on käyty pillereitä vastaan, on miltei säännöllisesti unohdettu suhteellisten riskien periaate. On puhuttu veritulppien aiheuttamista kuolemista hyvin painokkaasti — oikein muuten, mutta unohtaen että *kaikilla muilla menetelmillä aikaansaadaan raskautta ja niiden tuloksena myös kuolleisuutta*. Lehdistöstä saa sen käsityksen kuin pillerit olisivat kansanterveydellinen vaara. Ensinnäkin: jos kahdesta naisesta toinen käyttää pillereitä ja toinen mitä tahansa muuta ehkäisykeinoa (tai ei mitään keinoa), niin edellisen mahdollisuudet olla elossa seuraavana syntymäpäivänään ovat suuremmat kuin jälkimmäisen. Toiseksi: pillerikuolleisuus ei ole oikein suhteessa aiheuttamaansa meteliin. On laskettu, että jokaisen barbituraattireseptin kirjoittamiseen sisältyy 100 kertaa suurempi kuolemanvaara kuin e-pillerireseptin. On vertailtu pillerin aiheuttamaa veritulppakuolleisuutta ja tupakan aiheuttamaa syöpäkuolleisuutta ja laskettu, että pillerin syöminen on yhtä vaarallista kuin jos polttaa 1/3 savuketta päivässä kolmena viikkona neljästä. Autonajaja joutuu sairaalaan auto-onnettomuuden seurauksena keskimäärin kerran 20 vuodessa. Mutta naisen pitäisi syödä pillereitä 2 000 vuotta ennen kuin hänellä on sama todennäköisyys joutua sairaalaan veritulpan takia. Jos pelkästään kansanterveydestä olisi kysymys, voitaisiin aivan hyvin myydä pillereitä vapaasti ja panna tupakka, sokeri, voi ja kaikki särkylääkkeet reseptille." (Leppo 1970.)

Olisi myös syytä korostaa, että muillakin ehkäisyvälineil-

lä voidaan saada lähes sataprosenttinen suoja, jos niitä käytetään riittävän huolellisesti. Ruotsalaisessa tutkimuksessa (Svenska Läkartidningen) todettiin huolellisesti käytetty vaahto ja hyvä kondomi yhtä luotettaviksi kuin kierukka. Inhimillisen huolimattomuuden takia näin hyviin tuloksiin ei kuitenkaan yleensä päästä. Mutta naisten, joille pillerit ja kierukat eivät sovi, on hyvä tietää että nämäkin menetelmät takaavat käyttäjälleen riittävän suojan — jos niitä käytetään huolellisesti ja annettuja ohjeita tarkkaan noudattaen.

Vielä on tärkeätä kumota eräs sterilisaatioon liittyvä pelko. Monet naiset ajattelevat, että jo hankitut lapset saattavat joskus myöhemmin kuolla onnettomuudessa tms. ja uusia lapsia halutaan tämän takia. Tokiossa tehtyjen tutkimusten mukaan näin käy erittäin harvoin — tuskin koskaan. Paljon useammin sattuu, että nainen tulee raskaaksi steriloinnista huolimatta. Kun tiedämme, miten luotettava keino sterilisaatio on, ja miten *peräti* harvinaisia sterilisaation jälkeiset raskaudet ovat, osaamme ehkä suhtautua tuohon esitettyyn pelkoon sitä turhia paisuttelematta.

Taulukko 13. Eri lapsirajoituskeinojen epäonnistumisriskit sataa naisvuotta (alkavien raskauksien määrä, jos 100 naista käyttää menetelmää yhden vuoden) kohti (Potts 1970)

sterilisaatio	0,02
ehkäisytabletit	0,1
kohdunsisäiset laitteet	2,0
kondomit, pessaarit ¹	15,0
Vaahdot, rytmimenetelmä, keskeytetty yhdyntä	25

1 Ruotsalaisessa tutkimuksessa 2,0

2. Kondomien laaduntarkkailu järjestettävä

Suomessa myytävien kondomien laatua ei valvota lainkaan.

Väestöliitto suoritutti vuonna 1969 Suomen ensimmäisen kondomitestin. Testaus tapahtui Ruotsissa, jossa ovat Skandinavian ainoat kondomitestikoneet. Koe oli kolmivaiheinen: elektronikokeessa todettiin, onko kondomeissa reikiä, vesikokeella tarkistettiin edellisen tulokset ja puhalluskokeessa mitattiin kondomin tilavuus. Testissä oli viisitoista eri kondomimerkkiä: markkinoilla yleisimmin esiintyvät merkit. Ainoastaan Regatex ja Cherie -merkkien valmistajat kieltäytyivät antamasta tarvittavia koekappaleita testiin (Lääkäri ja yhteiskunta 1/70).

Testin tulos oli tämä:

Huonot kondomit: Amorette, Blausiegel BR 6, Blausiegel Contacta, Coronet, Ritex Biomed FK 48, Ritex FL 3A ja Amiros. (Amiros sai heikoimpana pöytäkirjoihin maininnan: Ruotsissa ei ole testattu kahteenkymmeneen vuoteen niin huonoa kondomia kuin Amiros.)

Välttävät kondomit: W10 ja Sultan Super.

Hyvät kondomit: Sultan Conture, Venus Deposee, Durex Fetherlite ja Durex Gossamer.

Erittäin hyvät kondomit: Sultan Thin ja Venus Free Form.

(Ruotsin valtion normit täyttyviä kondomeja olivat vain nämä kuusi viimeksi mainittua laatua.)

Väestöliitto jätti lääkintöhallitukselle kirjelmän (14. 10. 69), jossa se toivoi lääkintöhallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin maahan tuotavien tai maassa valmistettavien kondomien laaduntarkastuksen aikaansaamiseksi sekä antavan eräitä kondomien myyntiä ja pakkauksia koskevia tarpeellisia määräyksiä (riittävästi suojaava pakkaus, tavaraseloste, viimeinen käyttöpäivä jne.).

3. Ehkäisyneuvonta järjestettävä lakisääteisesti

Aborttilakikomitean mietintöön sisältyi myös ehdotus laiksi

ehkäisyneuvonnasta. Tätä lakiesitystä ei annettu eduskunnalle edes käsiteltäväksi, koska hallituksen mielestä oli järkevämpää kytkeä ehkäisyneuvonta tulevaan kansanterveyslakiin ja suunniteltujen terveyskeskusten yhteyteen.

Kauaskantoisesti tämä toimenpide on järkevä. Mutta kestää vielä vuosia ennen kuin meillä on tuo kansanterveyslaki terveyskeskuksineen.

On rikollista jättää ehkäisyneuvonta niin pitkäksi aikaa hoitamatta. Järkevintä olisi toistaiseksi määrätä ehkäisyneuvonta äitiysneuvoloiden ja kunnallisten terveydenhoitoviranomaisten tehtäväksi. Jo olemassa olevaa tehokasta verkostoa on syytä käyttää myös tehokkaasti.

4. Kaikki ehkäisyvälineet sairausvakuutuksen piiriin

Kaikki raskauden ehkäisyssä käytettävät välineet ja lääkkeet on mahdollisimman nopeasti saatava sairausvakuutuksen piiriin. Tämän tutkimuksen vastauksista on kyllin selvästi käynyt ilmi, että kaikilla ei ole varaa edes ehkäisytablettiin, -vaahtoon tai kondomiiniin. On tietysti totta, että yhden abortin hinnalla nainen tai mies voisi hankkia ehkäisyvälineitä vuosiksi. Mutta yhtä totta on, että yhden abortin hinnalla yhteiskunta voisi jakaa kymmenille tarvitsijoille täysin ilmaisia ehkäisyvälineitä. On täysin nurinkurista, että yhteiskunta korvaa abortin aiheuttamat sairaalakustannukset, maksaa päivärahatkin, mutta ehkäisyvälineistä ei penniäkään.

5. Ehkäisyvalistus koulujen perhekasvatukseen

”VIII luokka. Perhekasvatus: Tytöstä naiseksi ja äidiksi. Pojasta mieheksi ja isäksi. Epätäydelliset perheet. Sukupuolinen hoitottomuus. Veneeriset taudit. Sukupuoliset poikkeavuudet.”

Näin hahmottelee peruskoulun opetussuunnitelmakomi-

tea mietinnössään (1970) perhekasvatuksessa käsiteltävät aiheet. Jäsentelyn pohjalta paljastuva mielle yhtymien sarja on outo. Ehkäisyvalistuksesta ei puhuta sanaakaan. Yhdeksännellä luokalla puhutaan kyllä aivan muussa yhteydessä aiheesta "väestönkasvun ongelmat", mutta tämä kysymys on toki maailmanlaajuisena aivan toista luokkaa kuin yksilön omat henkilö- tai perhekohtaiset syntyvyyden säännöstelyn ongelmat. Aiheita on varmasti vaikea sovittaa saman oppitunnin puitteisiin.

Toistaiseksi paras tapa valistaa koulunuorisoa on jakaa asiantuntijoiden laatimia opasvihkosia seksuaalikysymyksistä. Opettajia ei voi eikä saa velvoittaa näiden asioiden opettamiseen ennen kuin he ovat saaneet riittävän koulutuksen, ennen kuin on tarjolla riittävän laajuisia ja perusteellisia oppikirjoja.

Peruskoulun sukupuoliopetus ei saa rakentua kaava- maisten kieltojen ja käskyjen varaan. Opetuksessa on korostettava aidon ihmissuhteen tärkeyttä, yksilön vastuuta toisesta yksilöstä.

6. Lasten ja lapsiperheiden asemaa parannettava

Yhteiskunta korvaa lasten elättämisestä aiheutuvat kustannukset lasten vanhemmille kahdella tavalla:

1) *Suorat tulonsiirrot*: lapsilisät, erityislapsilisät, äitiysavustukset yms. rahalliset avustukset, joiden tarkoituksena on turvata kaikille lapsille sama peruselintaso.

2) *Epäsuorat tulonsiirrot*: lapsista myönnettävät verohelpotukset (veroluokat ja lapsivähennykset), joiden avulla pyritään ottamaan huomioon lasten elättämisen aiheuttama veronmaksukyvyyn aleneminen.

Naisen asemaa tutkiva komitea toteaa mietinnössään (1970), että lasten elatuksesta aiheutuvia kustannuksia ei voi korvata oikeudenmukaisesti verohelpotusten avulla. Vä-

hennyksistä koitua markkamääräinen etu riippuu vanhempien tulojen suuruudesta. Kaikkein köyhimmille lapsiperheille verovähennyksistä ei ole mitään etua (he eivät ehkä maksa veroa lainkaan), suurituloisimmat hyötyvät vähennyksistä eniten (tulojen kokonaismäärä laskee, veroprosentti alenee).

Naisen asemaa tutkiva komitea ehdottaakin, että lasten elatuskustannukset tulee korvata suorina tulonsiirtoina. Jokaisesta syntyvästä lapsesta maksettaisiin tietty vuosittainen perusmaksu (kuin lapsilisä, mutta tuntuvasti suurempi), jonka turvin köyhätkin vanhemmat pystyisivät takaamaan lapselleen riittävän peruselintason. Summan tulisi olla todella riittävä; tällöin se helpottaisi huomattavasti myös au-lasten (ja myöhempien avioerolasten) asemaa.

Tämän lisäksi on yhteiskuntaa suunniteltava lapsiystävällisemmäksi. Tarvitaan riittävästi päivähoitopaikkoja, tarvitaan pienten lasten hoitotukijärjestelmä (ns. äidinpalkka), tarvitaan asuntoja joihin lapsetkin ovat tervetulleita, pihoja ja puistoja lasten leikkipaikoiksi.

Usein kuulee kauhisteltavan, kuinka hirveätä on että äiti haluaa raskautensa keskeytetyksi koska perheen rahat eivät muuten riitä uuteen autoon. Miksi yhteiskunta on suunniteltu niin, että uuden auton hankkiminen ja sen pitäminen on monin verroin helpompaa kuin uuden lapsen?

7. Abortti naisen itsensä päätettäväksi

Aina on tilanteita, joissa abortti koetaan ainoaksi ratkaisuksi. Jos nainen on itse asiaa harkittuaan päätenyt tähän ratkaisuun, häneltä ei saa eväitä aborttia.

Suomen Psykologiliitto ehdotti ennen nykyisen aborttilain säätämistä, että abortin ainoaksi ehdoksi olisi asetettava naisen (mahdollisuuksien mukaan myös miehen) osallistuminen neuvotteluun sosiaalista, lääketieteellistä ja psykolo-

gista tietoa edustavien asiantuntijoiden kanssa. Neuvottelun tarkoituksena olisi antaa naiselle tietoa kaikista ratkaisuvaihtoehtoista ja siten helpottaa päätöksentekoa.

Uusi aborttilaki on jo säädetty, mutta Psykologiliiton ehdotus on silti varteenotettava. Onhan tässä tutkimuksessa varsin selvästi ilmennyt, että raskaana oleva nainen usein kaipaa tuollaista asiallista, asenteetonta keskustelukumppania.

Tulevien terveystieteiden tehtäväpiiriä ja henkilökuntaa kaavailtaessa tämä näkökohta on syytä ottaa huomioon. Syntyvyyden säännöstelyyn liittyvät asiat (ehkäisyneuvonta, aborttilausunnot) kuuluvat niiden tehtäväkenttään joka tapauksessa. Sosiaalinen ja psykologinen asiantuntemus ovat toivottavasti näissä keskuksissa jo muutenkin edustettuina; esitetynkaltaisille aborttineuvotteluille ei liene esteitä, kunhan ne vain selvästi määrättäisiin keskustusten tehtäviin kuuluviksi. Tämä järjestely helpottaisi lääkärinkin työtaakkaa. Hän voisi ottaa omassa päätöksessään aborttineuvottelun tuloksen huomioon, tarpeen tullen vielä keskustellakin muun henkilökunnan kanssa eri ratkaisuista.

Nykytilanteessa tuntuisi luontevimmalta järjestää samanlainen keskustelumahdollisuus kunnallisten sosiaali- ja/tai terveydenhoitoviranomaisten kanssa. Tällaisia keskusteluja käydään varmasti jo nyt, mutta niiden tarve olisi paljon suurempi. Keskustelumahdollisuus olisi siksi virallisesti järjestettävä (määräämällä tämä jonkun/joidenkin viranomaisten virkatehtäviin kuuluvaksi) ja siitä olisi myös tehokkaasti tiedotettava. Viranomaisen itsensä tulisi olla ehdottoman puolueeton ja asenteeton eikä hän saisi harjoittaa minäkäänsuuntaista painostusta: hänen tulisi vain antaa tarvittavia tietoja ja kuunnella. Hänellä tulisi mahdollisuuksien mukaan olla riittävä sosiaalinen, psykologinen ja lääketieteellinen koulutus. Lapsen isän olisi, mikäli mahdollista, osallistuttava näihin keskusteluihin. Järkevästi neuvotellen löydettäisiin varmasti ratkaisu niihinkin tilanteisiin, joissa

mies ja nainen ovat abortista eri mieltä. (Omalta osaltani ehdottaisin seuraavaa täsmennystä keskusteluun 'toivotuista' ja 'ei-toivotuista' lapsista: Kaikki raskaudet ovat joko *suunniteltuja* tai *suunnittelemattomia*. Jälkimmäisessä tapauksessa vanhemmat joutuvat tarkkaan harkitsemaan, ottavatko lapsen vastaan vai eivät. Jos päätös on myönteinen, voitaneen 'ei-toivotun' sijaan puhua *yllättävästä* raskaudesta 'Ei-toivotuksi', tai *vastentabtoiseksi* raskaus muuttuu vasta siten, kun vanhemmat ryhtyvät tietoisesti toimenpiteisiin abortin hankkimiseksi.)

Nykyinen aborttilaki itse asiassa edellyttää lausuntoa naisen sosiaaliset olosuhteet tuntevalta henkilöltä. Käsittelyä nopeuttaisi, jos naisella olisi tämä lausunto jo mukanaan lääkärin vastaanotolla — eikä lausunnon luotettavuutta varmastikaan vähentäisi, jos siinä olisi puhtaasti sosiaalisten syiden lisäksi otettu muitakin näkökohtia esiin. Mikään abortin ehto tämä lausunto ei saisi olla.

8. *Asenteita on muutettava*

Nykyisin nainen on raskaana keskimäärin yhden kolmas-kymmenesosan elinajastaan ja hän elää keskimäärin 30—45 vuotta viimeisen lapsen syntymän jälkeen. Siltikin tuntuu liian usein, että naisen arvoa mitataan vain hänen kykynään hedelmöityä ja synnyttää lapsia. Amerikkalainen Gladstone (1958) kuvaa osuvasti tätä sitkeää äitimyyttä määrittelemällä naisen 'kohduksi, jota ympäröi sitä tukeva elimistö ja ohjaava persoonallisuus'.

Suomalainen mies tuntuu ajattelevan naisestaan juuri samalla tavoin. Tavallisena kansanmiehenä hän vastustaa sterilointia ja ehkäisyvälineitä, koska yhdynnästä katoaa "jännitys" ellei hedelmöitymisen vaaraa ole, eikä nainen yli-äänsä ole mikään nainen ellei hän saa lapsia.

Lääkärinä tämä samainen mies vastustaa aborttia samasta

syystä. Hän vain osaa asettaa sanansa hienommin.

"Olen aina hiljaisessa mielessäni ihmetellyt gynekologiperheitten keskimäärin korkeahkoa (ehkäpä korkeinta) lapsilukua lääkäreitten joukossa, huolimatta siitä, etteivät he keskituloiltaan kuulu lääkärien erikoisryhmien kärjen lähelle. Tämä on hivenen ihmeellistä, koska gynekologeilla maallikkojärjelläkin ajatellen uskoisi olevan parhaat mahdollisuudet hoitaa nämä kysymykset kaikessa hiljaisuudessa ikään kuin perhepiirissä. Eiköhän motiivina ole gynekologin kokemukseen pohjautuva käsitys naisen kehon ja psyyken korkeasta kunnioittamisesta."

Kalevi Niemineva, Lääkäri ja yhteiskunta 2/1970

Lasten saaminen on arvokas ja tärkeä kokemus naisen (ja miehen) elämässä. Mutta ihmisellä, jopa naisella, on myös muita tärkeitä elämäntehtäviä ja kokemuksia. Naista voi toki kunnioittaa ja arvostaa muutenkin kuin pelkkänä rakennelmana kohdun ympärillä.

Lukijalle

Tässä kirjassa julkaistujen kokemusten ja mielipiteiden keräämiseen antoi aihetta nykyisen aborttilain säätämistä edeltänyt keskustelu, jossa lääkärit, juristit, teologit, psykologit ja yhteiskuntatieteilijät kiistelivät keskenään abortin tarpeellisuudesta ja sen oikeutuksesta. Abortin omakohtaisesti kokeneen naisen mielipide pääsi näissä keskusteluissa aivan liian harvoin kuuluviin.

Aineisto kerättiin 18.—31. 3. 1970 lehti-ilmoirusten avulla. Maksullisena tämän kirjan alussa ollut ilmoitus julkaistiin Helsingin Sanomissa, Kainuun Sanomissa ja Aamulehdessä. Lisäksi kysely lähetettiin 50 maamme suurimmalle sanomalehdelle, joista — pääkaupungin lehtien lisäksi — vain muutama katsoi voivansa julkaista yleisönosastopalstallaan näin ”arkaluontoisen” vetoimuksen. Naistenlehdet olivat ystävällisempiä: Anna, Me Naiset ja Hopeapeili tiedottivat pyynnöstämme lukijoilleen tästä tutkimuksesta. On siis varsin ymmärrettävää, että vastauksista suurin osa (70 %) tuli vauraan Etelä-Suomen alueilta (Uusimaa, Turun ja Porin, Kymen ja Hämeen läänit). Tämä on valitettavaa — mutta toisaalta aineisto osoittaa, ettei hätä, kurjuus ja ahdasmielisyyt ole pelkästään syrjäseutujen ongelma.

Vastajat kertoivat kokemuksistaan joko kirjeitse tai puhelimitse. Jälkimmäisessä tapauksessa heille voitiin esittää asiaa selventäviä kysymyksiä ennalta laaditun kyselylomakkeen mukaisesti. Kirjeiden antama tieto oli ylimalkaisempaa, niissä rajoituttiin yleensä vain tärkeimpiin näkökohtiin: miksi abortti haluttiin, miltä abortin/abortin eväämisen jälkeen tuntui. Sellaiset tiedot kuin lääkärin puoleen kääntyminen ja sairaalaan hakeutuminen olivat onneksi laittoman

abortin kulkuun niin oleellisesti kuuluvia tapahtumia, että niistä saatiin riittäviä tietoja lähes kaikkien aborttien osalta.

Kyselyn tuottamasta tietomäärästä on laskettu vain eräitä tärkeimpiä vastausten jakautumaa ja vastaajien taustaa kuvaavia lukuja. Näitä yksinkertaisia taulukoita lukuun ottamatta ei aineistoa ole käsitelty tilastollisesti, vaikka tietojen perusteella tarkempikin analyysi olisi ollut mahdollinen. Tätä ei pidetty tarpeellisena, koska vastaajien kokemukset ja mielipiteet haluttiin välittää mahdollisimman aitoina ja alkuperäisinä. Näin epätieteellisin menetelmin kootusta aineistosta olisi muutenkin ollut aivan turha laskea mitään tunnuslukuja, koska tämän kyselyn antamat tiedot eivät sellaisenaan ole yleistettävissä.

Tämän kirjan sanomaa ei kuitenkaan pidä väheksyä siksi, että näytteet eivät ole 'tilastollisesti edustavia'. Abortista on tähänkin asti esitetty mitä erilaisimpia mielipiteitä, enkä ole koskaan kuullut niitä torjuttavan sen vuoksi että ne 'eivät todisterusti ole yleistettävissä koko maan aborttitilannetta ja -asenteita kuvaaviksi'. Yleistettävissä olevia tutkimustuloksia saadaan vain, jos vastaajat valitaan tilastollisin menetelmin tunnetusta ja selvästi rajatusta perusjoukosta. Abortin ollessa kyseessä tämä on täysin mahdotonta, koska kukaan ei tunne esim. laittoman abortin tekijöiden perusjoukkoa.

Tutkimuksen suunnittelusta, toteuttamisesta, aineiston vaatimattomasta tilastollisesta käsittelystä ja julkaisukuntoon saattamisesta vastaa tämän kirjan tekijä. Arvokasta apua tässä työssä ovat antaneet Seksuaalipoliittisen yhdistyksen johtokunnan jäsenet lääket. lis. Ylermi Hytönen ja oik.kand. Tarja Halonen; lisäksi psykologit Kaarina Suonio ja Salli Saari. Erityisesti lääketieteellistä tietämystä vaativissa kysymyksissä on neuvoteltu lääket. lis. Kimmo Lepon kanssa. Ennen tämän kirjan julkaisemista on varatuomari Leo Hertzberg lukenut käsikirjoituksen ja verrannut sitä alkuperäisiin kertomuksiin. Tällä toimenpiteellä ja eräisiin kertomuksiin tehdyillä pienillä muutoksilla on pyritty varmis-

tamaan vastaajien henkilöllisyyden salassa pysyminen niin, että vastaajan aviomies tai lähiomaiset eivät pysty henkilöllisyyttä päättelemään. Luultavasti sitä eivät pysty vastaajat itsekään; monet kertomukset olivat vuosiluvun ja tapahtumapaikan erilaisuudesta huolimatta yllättävän samantapaisia.

Kaiken lämpimimmän kiitokseni haluan osoittaa tämän tutkimuksen vastaajille, jotka ovat antaneet todella arvokasta tietoa abortista ja vastentahtoisesta raskaudesta arkielämän ongelmana, naisen itsensä kokemana. Jos tämä kirja auttaa päätöksentekijöitä — kansanedustajia, sosiaali- ja terveydenhoitoviranomaisia, erityisesti abortin myöntäviä tai kieltäviä lääkäreitä — ymmärtämään aborttia hakevaa naista entistä paremmin, se on tehtävänsä täyttänyt.

Karakalliossa, 19. 8. 1970

Ritva-Liisa Sumu

Liite

Yksityiskohtaisia tietoja vastaajista

Vastaukset jaettiin kolmeen ryhmään niiden pääasiallisen sisällön perusteella: laitton abortti, laillinen abortti, vastentahtoinen synnytys. Nämä ryhmät koostuvat täysin eri henkilöistä (poikkeuksena 16 laillisen ja laittoman abortin kokenutta), vaikka monilla vastaajilla oli useammankinlaisia kokemuksia. Jakoperusteena on pidetty sitä kokemusta, jossa vastauksen pääasiallisin paino oli.

Sterilisaatiotapaukset poikkeavat edellisistä ryhmistä sikäli, että kaikki steriloidut (muutamaa lukuunottamatta) olivat kokeneet myös abortin tai vastentahtoisesta synnytyksen. Vastaukset on näiltä osin käsitelty ko. ryhmien mukana.

Mikäli vastauksissa ei kerrottu omakohtaisesta vastentahtoisesta raskauskokemuksesta vaan esitettiin pelkkiä mielipiteitä, vastausta ei otettu aineiston käsittelyssä huomioon. Näissä kirjeissä heijastuvat asenteet ovat kauttaaltaan jyrkempiä ja tuomitsevia kuin oma-kohtaisiin kokemuksiin perustuvat asenteet.

Kaiken kaikkiaan vastauksia saatiin 248 vastentahtoisesta raskauden kokeneelta naiselta. Edellä mainituista syistä oheisen taulukon yhteissumma on tätä suurempi.

Liitetaulukko 1. Vastaukset aibepiirin mukaan jaoteltuna

laitton abortti	64
vastentahtoinen synnytys	47
laillinen abortti	150
sterilisaatio	48
mielipide	28

(vastaajia yhteensä 248 + 28 = 276)

Vastaajien sosiaalisesta taustasta saatiin hyvin niukalti tietoja. Ymmärrettävistä syistä vastaajat eivät mielellään kertoneet omaa tai miehensä ammattia. Seuraavat ammatit kuitenkin mainittiin yhden tai useamman kerran:

Laitton abortti: ompelija, opiskelija, mainostoimittaja, kotirouva, kotiapulainen, myymäläapulainen, apuhoitaja, virkanainen, tarjoilija, maanviljelijän vaimo, koululainen, fil. kand.

Vastentahtoinen synnytys: kotiapulainen, siivooja, koululainen, toimistoapulainen, pienviljelijän vaimo, opiskelija, hum. kand., sairaala-työntekijä, tehdastyöläinen, ompelija.

Laillinen abortti: toimistovirkailija, sairaala-apulainen, koululainen,

opiskelija, vaateustyöläinen, pankkivirkailija, akateeminen loppututkinto, pikkuvirkamiehen vaimo, juristin rouva, lastenhoitaja, maalais-talon emäntä, tehdastyöläinen, lehtori, liikeapulainen, pienviljelijän vaimo, insinööri, kosmetologi, toimistoapulainen, kampaaja.

Koska vastauksissa ei ollut riittävän yksityiskohtaisia ikää-, lapsilukua yms. taustatekijöitä kuvaavia tietoja jokaisen vastentahtoisen raskauskokemuksen yhteydessä, tiedot kuvaavat tilannetta ensimmäisen ko. kokemuksen aikana.

Litetaulukko 2. Taustatietoja vastaajista

vastaajan kokemus:	laiton abortti	vastentaht. synnytys	laillinen abortti	sterilisaatio
<i>Lapsiluku</i>	N (%)	N (%)	N (%)	N (%)
0 lasta	15 (23)	26 (55)	10 (7)	2 (4)
1—2 lasta	28 (44)	5 (11)	51 (34)	12 (25)
3—4 lasta	13 (20)	11 (23)	39 (26)	19 (40)
5 tai useampia	— —	2 (4)	18 (12)	11 (23)
ei tietoa	8 (12)	3 (6)	32 (21)	4 (8)
<i>Lapsen isä</i>				
aviomies	32 (50)	19 (40)	83 (55)	40 (83)
sulhanen t. vakit. seural.	15 (23)	25 (53)	32 (21)	3 (6)
tilap. seuralainen	5 (8)	2 (4)	19 (13)	2 (4)
ei tietoa	12 (19)	1 (2)	16 (11)	3 (6)
<i>Naisen ikä</i>				
alle 20-vuotias	5 (8)	7 (15)	11 (7)	4 (8)
20—30-vuotias	36 (56)	24 (51)	73 (49)	11 (23)
30—40-vuotias	11 (17)	12 (25)	49 (33)	24 (50)
40-vuotias ja vanh.	— —	2 (4)	8 (5)	4 (8)
ei tietoa	12 (19)	2 (4)	9 (6)	5 (10)
<i>Tapahtuma-aika</i>				
vuosina 1950—1970 ¹	54 (84)	44 (94)	136 (91)	43 (90)
ennen vuotta 1950	8 (12)	1 (2)	10 (7)	1 (2)
ei tietoa	2 (3)	2 (4)	4 (3)	4 (8)
<i>Tapahtumapaikka</i>				
Etelä-Suomi	44 (69)	32 (68)	109 (73)	32 (67)
muu Suomi	10 (16)	10 (21)	16 (11)	11 (23)
kaupunki t. kauppala	40 (62)	33 (70)	104 (69)	32 (67)
maalaiskunta	14 (22)	9 (19)	21 (14)	11 (23)
ei tietoa	10 (16)	5 (11)	25 (17)	5 (10)
vastaajia	64	47	150	48

¹ Vanhan aborttilain aikana (laki voimassa 1. 7. 1950—1. 6. 1970). Noin 60—70 % kaikista kokemuksista tapahtui 1960-luvulla.

Liitetaulukko 3. Laittoman abortin ja vastentabtoisen synnytyksen kokeneet vastaajat ryhmittäin (ensimmäisen kokemuksen aikana).

	Laittoman abortin käyttäjät: Lapsi syntynyt:						
	kertak.	vaki- tuiset	satun- naiset	yht.	entis- ten li- säksi	au-lapsena pakkoavio- liitossa	yht.
<i>Lapsiluku</i>							
0 lasta	11	3	1	15	—	26	26
1—2 lasta	10	11	7	28	4	1	5
3—4 lasta	4	4	5	13	11	—	11
5 tai useampia	—	—	—	—	2	—	2
ei tietoa	3	3	2	8	2	1	3
<i>Lapsen isä</i>							
aviomies	7	14	11	32	19	—	19
sulhanen/vakit. seural.	13	1	1	15	—	25	25
tilap. seural.	4	1	—	5	—	2	2
ei tietoa	4	5	3	12	—	1	1
<i>Naisen ikä</i>							
alle 20-vuotias	4	1	—	5	1	6	7
20—30-vuotias	17	13	6	36	4	20	24
30—40-vuotias	3	2	6	11	12	—	12
40-vuotias tai vanh.	—	—	—	—	2	—	2
ei tietoa	4	5	3	12	—	2	2
yhteensä	28	21	15	64	19	28	47

Kirjallisuutta

- Aborttilakikomitean mietintö 1968: A 11
- Blomquist, C.: Aborttikäsymys ja abortin etiikka, Helsinki 1967
- Ferris, P.: The Nameless. Abortion in Britain today. Lontoo 1967
- Gladston, I.: Abortion in the United States, New York 1958 (toim. M. Calderone)
- Eckstein, P.: Mechanism of action of intrauterine contraceptive devices in women and other mammals. Br. Med. Bull. 26/1970
- Ekblad, M.: Induced Abortion and Psychiatric Grounds. Acta psychiat. Scand. 1955, supp. 99
- Ekblad, M.: The Prognosis after Sterilization on Socialpsychiatric Grounds. Acta psychiat. Scand. 37/1961
- Eneback, R.: Raskauden keskeyttäminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Pro gradu, Helsingin yliopisto 1967
- Erkkilä, S.: Rikokset alkavaa elämää kohtaan. Lapsi ja Nuoriso 9/1951
- Erkkilä, S.: Äitiysrikokset kriminologisena ja sosiaalilääketieteellisenä ongelmana, Lääkäri ja yhteiskunta 1 ja 2/1969
- Forssman, H.—Thuwe, I.: One Hundred and Twenty Children Born After Application of Therapeutic Abortion Refused. Acta psychiat. Scand. 42/1966
- Gebhard, P.—Pomeroy, W.—Martin, C.—Christenson, C.: Pregnancy, Birth and Abortion. Lontoo 1959
- Härö, A.—Koskela, R.: Lailliset raskaudenkeskeytykset ja niiden syyt Suomessa 1950—1967. Sosiaalinen aikakauskirja 2/1968
- Höök, K.: Refused Abortion. Acta psychiat. Scand. 1963, suppl. 168
- Jeffcoate, T.: Principles of Gynaecology, 1967
- Kansanterveyskomitean mietintö, 1965: B 72
- Kansanterveys ja abortit, Väestöliiton vuosikirja V, 1956
- Kaprio, L.—Niemi, K.: Keskenmenokäsymyksen taustaa, Väestöliiton vuosikirja III, 1951
- Kolarova, O.—Staniech, J.—Jicinska, G.: Geburtshilflich-Gynekologische Gesellschaft 60/1966
- Laurent, Anna: Lausunnonantajalääkärien käsityksiä raskauden keskeyttämisestä psykiatrisin indikaatioin, Lääkäri ja yhteiskunta 18/1967
- Lee, N.: The Search for an Abortionist, Chicago 1969
- Leppo, K.: Eri osapuolten oikeudet syntyvyyden säännöstelyssä ja raskauden keskeyttämisessä. Esitelmä Mannerheimin lastensuojeluliiton Pro Juventute -konferenssissa 1970
- Lindahl, J.: Somatic Complications Following Legal Abortion. Tukholma 1959
- Lääkäri ja yhteiskunta 1/70: Suomen ensimmäinen kondomitesti — tulokset pelottavat

- Manniche, E.: Abortion as Mass Behavior. Sociologiske Meddelser 10/1965
- Naisen asemaa tutkivan komitean mietintö 1970: A 8
- Nieminen, U.: Laillisten raskaudenkeskeytysten aiheuttamat komplikaatiot. Duodecim 83/1967
- Niemineva, K.—Olki, M.: Raskaudenkeskeytyspyyntöön kielteisen vastauksen saaneista potilaista ja ko. raskauksien myöhemmistä kohtaloista. Väestöliiton vuosikirja V, 1956
- Olki, M.: Laillisista raskaudenkeskeytyksistä vv. 1953—57, Väestöntutkimuksen vuosikirja VIII, 1963—64
- Palmén, A. J.: Lääkärin etiikkaa muuttuvassa maailmassa, 1968
- Paloheimo, M.—Rouhunkoski, M.—Rutanen, M.: Sukupuolielämän tietokirja, 1965
- Peel, J.—Potts, M.: Textbook of Contraceptive Practice. Cambridge Univ. Press 1969
- Peruskoulun opetussuunnitelmakomitean mietintö II, 1970: A 5
- Piepponen, Paavo: Vapaan abortin maat. Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 1966 :B 9
- Potts, M.: Termination of Pregnancy. Br. Med. Bull. 26/1970
- Potts, M.—Swyer, G.: Effectiveness and Risks of Birth Control Methods. Br. Med. Bull. 26/1970
- Rahkiola, Esko: Nuorten perhetieto, 1969
- Rauramo, L.—Paavola, A.: Naisilla ilmenneistä sterilisaation jälkeisistä häiriöistä. Suomen Lääkärilehti 17/1962
- Simon, N.—Senturia, A.: Arch. Gen. Psychiat. 15/1966
- Statens offentliga utredningar (SOU) 1953: 29. Abortfrågan
- Suomen Virallinen tilasto
- Uotila, Unto (toim.): Oikeuslääketiede, Porvoo 1961
- White, R.: Tex. Rep. Biol. 24/1966